

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



**2015 AZERBAYCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN
KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA
PARTİSİ VE YENİ AZERBAYCAN PARTİSİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ulviyya BABAYEVA

**Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. E. Özden CANKAYA

Haziran, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



2015 AZERBAJCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN
KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA
PARTİSİ VE YENİ AZERBAJCAN PARTİSİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ulviyya BABAYEVA
(Y1412.140014)

Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. E. Özden CANKAYA

Haziran, 2018



T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans Programı Y1412.140014 numaralı öğrencisi **Ulviyya BABAYEVA**'nın "2015 AZERBAIJAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE YENİ AZERBAIJAN PARTİSİ ÖRNEĞİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 11.05.2018 tarih ve 2018/14 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *oybirliği* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *KABUL* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :07/06/2018 – 14:00

1) Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emine Özden CANKAYA

[Signature]
.....

2) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Cebrail SADAĞOĞLU

[Signature]
.....

3) Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Nejla POLAT

[Signature]
.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.




YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “2015 Azerbaycan ve Türkiye Seçim Kampanyalarında Kadın Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Adalet ve Kalkınma Partisi ve Yeni Azerbaycan Partisi Örneği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (...../...../20..)

Ulviyya BABAYEVA





*Hep benimle gurur duymasını istediğim canım aileme – babama, anneme,
kardeşlerime ve tüm engellere rağmen kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan
kadınlara ithafen...*



ÖNSÖZ

Çalışma süresince vaktini ve düşüncelerini esirgemeyen, her durumda kolaylık sağlayan ve bana destek olan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. E. Özden CANKAYA'ya teşekkür eder, sonsuz saygılarımı sunarım. Tez süresince hiç desteğini esirgemeyen ve bana hep yardımcı olan en yakın arkadaşlarımdan Kadir Aydın'a, ve bana manevi destek olan tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Haziran, 2018

Ulviyya BABAYEVA





İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xix
ÖZET.....	xxi
ABSTRACT	xxiii
1. GİRİŞ	1
2. DEMOKRASİ, SEÇİM VE HALKLA İLİŞKİLER.....	5
2.1 Demokrasi Kavramı	5
2.2 Demokrasi tarihine kısa bir bakış.....	8
2.3 BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	11
2.4 Türkiye`de Demokrasi Hareketleri.....	12
2.4.1 Cumhuriyet döneminden önce demokrasi hareketleri	12
2.4.2 Yeni bir devletin doğuşu ve demokrasi hareketleri	13
2.4.3 Türkiye`de çok partili yaşama geçiş	14
2.4.4 1982 Anayasa`sı ve demokrasi	15
2.5 Azerbaycan`da Demokrasi Hareketleri	16
2.5.1 Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde demokrasi hareketleri	16
2.5.2 Yeni dönem demokrasi hareketi ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti ..	17
2.6 Günümüzde Demokrasi Anlayışı	19
2.7 Kurum ve Kuruluşlarda Demokrasi	20
2.8 Siyasi Partilerde Demokrasi	21
2.9 Demokrasi ve Seçim.....	24
2.9.1 Seçim nedir? Dünya tarihinde ilk seçim	24
2.9.2 Seçim sistemi nedir?	26
2.9.3 Dünya genelinde en çok uygulanan seçim sistemleri	26
2.9.4 Çoğunluk seçim sistemi	26
2.9.4.1 Nispi Temsil sistemi.....	27
2.9.4.2 Karma seçim sistemleri	28
2.9.4.3 Seçim sistemleri ve kadınların siyasete katılımı	29
2.10 Tarihsel Süreç İçinde Türkiye`de Seçimler.....	29
2.10.1 1960 Darbe sonrası seçimler	30
2.10.2 Eylül darbesi sonrası seçimler.....	31
2.11 Azerbaycan`da Seçim Tarihi ve Seçim Sistemi Aşamaları.....	33
2.12 Halkla ilişkiler ve Seçim	34
2.12.1 Halkla ilişkiler nedir?.....	36
2.12.2 Halkla ilişkilerin tarihsel gelişim süreci.....	37
2.12.3 Halkla ilişkiler modelleri	38
3. SİYASET VE KADIN KİMLİĞİ	41
3.1 Siyaset Kavramı ve Siyasi Katılım.....	41

3.1.1 Siyaset – politika nedir?	41
3.1.2 Siyasal katılım ve modelleri	43
3.1.3 Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın faktörü ve siyasal katılım	45
3.1.4 Siyasal katılımında kadınların karşılaştıkları engeller	49
3.1.5 Kadının siyasette temsili	51
3.1.6 Kota uygulaması.....	53
3.1.7 Feminizm.....	55
3.1.8 Dünyada kadın-erkek eşitliği	56
3.1.9 Dünyada kadın-erkek eşitliği açısından siyaset	59
3.2 Seçim ve Seçim Kampanyalarının Kısa Tarihsel Gelişimi	61
3.2.1 Kadınlara ilk seçme ve seçilme hakkının tanınması	62
3.2.2 Kadınların ilk parlamento deneyimi: İlk kadın milletvekilleri.....	64
3.3 Türkiye`de Kadın Haklarının Gelişimi ve Kadınların Siyasal Katılımı.....	66
3.4 Azerbaycan`da Kadın Haklarının Gelişimi ve Kadınların Siyasal Katılımı	69
3.5 Siyasal Partilerde Kadın Kimliğinin Sunumu	71
4. 2015 AZERBAJYCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA	
KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE	
KALKINMA PARTİSİ (AKP) VE YENİ AZERBAJYCAN PARTİSİ (YAP)	
ÖRNEĞİ.....	73
4.1 Problem.....	73
4.2 Araştırmanın Amacı	74
4.2.1 Araştırmanın Önemi	75
4.3 Hipotezler	75
4.4 Evren ve Örneklem.....	76
4.5 Kapsam ve Sınırlılıklar.....	76
4.6 Yöntem	76
4.7 Adalet ve Kalkınma Parti`sinin (AKP) Tarihçesi.....	77
4.8 Adalet ve Kalkınma Partisinde Seçmen Olarak Kadın Kimliği	77
4.9 Ak Parti`nin Kadınlara Yönelik Çalışma Politikası	79
4.9.1 Kadın - erkek eşitliği	79
4.9.2 Eşit işe eşit ücret.....	80
4.9.3 Eğitim hayatı ve eşitliği.....	80
4.9.4 Meslek hayatı ve eşitliği.....	81
4.10 Adalet ve Kalkınma Partisi`nde Kadın Milletvekillerinin Sunumu	82
4.11 AKP Kadın Kollarının Faaliyetleri.....	83
4.12 Ak Parti Kadın Kolları Başkanlığı	84
4.12.1 Kadınların siyasetteki yeri ve siyasete gösterilen ilgi	84
4.12.2 Kadınların siyasette ortak sorunları.....	85
4.12.3 Parlamentoda yer alan kadın vekil oranı	86
4.12.4 Ak Parti`nin kadın hakları kapsamında yaptığı çalışmalar	86
4.12.5 Kadınların siyasette yer almasına Ak Parti`nin yaklaşımı	86
4.12.6 Ak Parti`nin kadınların siyasette yer almasına yönelik çalışmaları ve etkileri.....	87
4.12.7 Ak Parti`nin seçim kampanyalarında kadın kimliğinin sunumu.....	87
4.12.8 Kadın adayların 2015 genel seçim kampanyalarına katılım durumu	88
4.12.9 Kadın seçmenlerin seçime katılım oranı	88
4.12.10 Kadın seçmenin gözünden Ak Parti`nin toplumdaki imajı	88
4.13 YAP`ın Kuruluş Tarihi	89
4.14 YAP`ın Kadınlara Yönelik Çalışma Politikası.....	90
4.14.1 Kadın-erkek eşitliği	90

4.14.2 Eşit işe eşit ücret	91
4.14.3 Eğitim hayatı ve eşitliği	91
4.14.4 Meslek hayatı ve eşitliği	91
4.15 Yeni Azerbaycan Partisi'nde Kadın Milletvekillerinin Sunumu	92
4.16 Yeni Azerbaycan Partisinde Kadın Kollarının faaliyetleri.....	93
4.17 YAP Kadın Kolları Başkanlığı.....	93
4.17.1 Kadınların siyasetteki yeri ve siyasete gösterilen ilgi.....	93
4.17.2 Kadınların siyasette ortak sorunları	94
4.17.3 Parlamentoda yer alan kadın vekil oranı.....	94
4.17.4 YAP'ın kadın hakları kapsamında yaptığı çalışmalar.....	95
4.17.5 Kadınların siyasette yer almasına YAP'ın yaklaşımı	95
4.17.6 YAP'ın kadınların siyasette yer almasına yönelik çalışmaları ve etkileri	95
4.17.6.1 YAP'ın seçim kampanyalarında kadın kimliğinin sunumu	96
4.17.7 Kadın adayların 2015 genel seçim kampanyalarına katılım durumu.....	96
4.17.8 Kadın seçmenlerin seçime katılım oranı	97
4.17.9 Kadın seçmenin gözünden YAP'ın toplumdaki imajı	97
4.18 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Döneminde Yazılı Basının Gündemi ile Kadınların Siyasal Temsili Arasındaki İlişki	98
4.18.1 YAP (Yeni Azerbaycan Partisi) ve AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) gazete taraması ve değerlendirmesi.....	98
4.18.1.1 Yeni Şafak Gazetesi	98
4.18.2 YAP – ‘Yeni Azerbaycan’ resmi yayın organı	104
4.19 Anket Çalışmasının Sonuçları	112
4.19.1 Katılımcıların demografik özellikleri.....	113
4.19.2 Kadınların siyasetteki temsili ve kadın haklarının savunulması.....	113
4.19.3 Siyasal partilerin kadınlara yönelik çalışmaları	114
5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	117
KAYNAKLAR	123
EKLER.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	157



KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADC	: Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti
AXC	: Azerbaycan Halk Cephesi Partisi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Ana Vatan Partisi
AP	: Adalet Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
KADER	: Kadın Adayları Destekleme Derneği
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Merkezi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MM	: Milli Meclis
MSK	: Merkezi Seçim Komisyonu
INSTRAW	: Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
IPRA	: Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği
PRSA	: Amerika Halkla İlişkiler Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Milletler Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatiksel Kurumu
UNIFEM	: BM Kadın için Kalkınma Fonu
YAP	: Yeni Azerbaycan Partisi



ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: Kasım 2015 AKP Kadın Seçim Beynamesi	81
Şekil 4.2: Ayşe Sula Köseoğlu	88
Şekil 4.3: Nimet Aydemir.....	88
Şekil 4.4: Hilal Demirözer.....	88
Şekil 4.5: Melike Yiğit	88
Şekil 4.6: Bahar Muradova.....	96
Şekil 4.7: Ülviyye Ağayeva.....	96
Şekil 4.8: Gövhər Baxşəliyeva	96
Şekil 4.9: Pərvin Kərimzadə.....	96
Şekil 4.10: Ak Parti Samsun mitingi	99
Şekil 4.11: AKP'nin Erzurum mitingi.....	100
Şekil 4.12: AKP'nin Kahramanmaraş mitingi.....	100
Şekil 4.13: AKP'nin seçim afişleri	101
Şekil 4.14: AKP Van mitingi.....	102
Şekil 4.15: AK Parti Trabzon mitingi.....	102
Şekil 4.16: AKP'nin seçim afişleri2	103
Şekil 4.17: Yeni Şafak gazetesi 31.10.2015 sayısının son sayfası	103
Şekil 4.18: YAP Kadın Kolları Başkanı Nurlana Aliyeva ile Yapılan Röportaj.....	105
Şekil 4.19: YAP milletvekili adayı Bahar Muradova'nın seçim kampanyası	106
Şekil 4.20: Mihriban Aliyeva'nın Seçim Kampanyası.....	107
Şekil 4.21: Sevinç Feteliyeva İle Röportaj	107
Şekil 4.22: Seçimlerde kadın adaylara destek olalım” toplantısı	108
Şekil 4.23: Seçimlerde kadın adaylara destek olalım” toplantısı	109
Şekil 4.24: YAP milletvekili adayı Sahibe Gafarova'nın seçmenleriyle görüşü	109
Şekil 4.25: Sahibe Gafarova ile röportaj.....	110
Şekil 4.26: Bahar Muradova'nın seçmenleriyle görüşü	111
Şekil 4.27: Pervin Kerimzade'nin seçmenleriyle görüşü	111
Şekil 4.28: Sizce, kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni veya kadınların siyasal katılımındaki engelleri nedir?.....	114
Şekil 4.29: Sizce, kadınların siyasi katılımını arttırmak için ne yapılmalıdır?.....	115



ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Kadınların ülkelere göre parlamentoya ilk giriş tarihleri	66
Çizelge 3.2: TBMM’de yıllara göre kadın milletvekili sayısı	69
Çizelge 3.3: Milli Meclis’de yıllara göre kadın milletvekili sayısı	71
Çizelge 4.1: 26. Dönem Ak Parti Kadın Milletvekili sayısı	82
Çizelge 4.2: V Çağırış Milli Meclis YAP Kadın Milletvekilleri.....	92
Çizelge 4.3: Yeni Azerbaycan gazetesinde yer alan kadın adaylara ilişkin seçim haberleri	112



2015 AZERBAJCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) VE YENİ AZERBAJCAN PARTİSİ (YAP) ÖRNEĞİ

ÖZET

Teknolojik çağda yaşamımızın bir çok avantajı olduğu herkes tarafından kabul edilir bir gerçektir. Özellikle internet ve sosyal medyanın her yerde karşımıza çıkması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Değişen bu düzeye ayak uydurmak ve rekabet ortamından başarılı bir şekilde çıkmak kurum ve kuruluşlar için önemli bir etkidir.

En iyi yönetim biçimi olarak bilinen ve toplumun tüm bireylerine cinsiyet ayrımı yapmaksızın, eşit hakların tanınması gerektiğini savunan demokrasinin en önemli ünitelerinden birisi siyasal partilerdir. Siyasal partiler bir ülkenin kalkınmasında veya tam tersi çökmesinde önemli bir etken olarak bilinmektedir; bir siyasal parti bir ülkenin imajıdır ve faaliyette bulunduğu ülkenin durumu onun sorumluluğundadır. Doğal olarak, bir ülkedeki demokrasi şartlarının yerine getirilmesi, özellikle iktidarda bulunan siyasal partinin üzerine düşmektedir.

Bu çalışmada AKP ve YAP partilerinin 1 Kasım 2015 tarihinde, Azerbaycan ve Türkiye’de gerçekleştirilen genel seçimlerde kadınlara ve kadın milletvekili adaylarına yönelik kampanya ve çalışmaları, ayrıca her iki partinin kadın kollarının kadınların siyasal katılımına yönelik ne gibi çalışmalar yaptığı araştırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle AKP Kadın Kolları ve YAP Kadın Kolları yetkilileri ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda, kadın kollarının amacı, genel olarak, seçimler zamanı partilere oy verilmesinde kadınların desteğini kazanmak ve görevli oldukları partilerin toplumda olumlu imajını oluşturmak olduğu görülmüştür. Ayrıca, 1 Kasım 2015 genel seçimleri döneminde basında kadınlara yönelik yer alan haberler analiz edilmiştir.

Aynı zamanda, kadınların siyasal katılımındaki engelleri belirlemek amacıyla, her iki ülkeden toplamda 400 kişinin katıldığı online anket çalışması yapılmıştır. Anketin sonucunda, siyasal katılımındaki engeller, kadınların ekonomik özgürlüğünün olmaması, eğitim durumunun düşük olması, kadınların aile sorumlulukları, toplum tarafından siyasetin kadın işi olmaması düşüncesi gibi engellerin olması belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Ak Parti, Yeni Azerbaycan Partisi, 1 Kasım 2015 genel seçimleri, Parti Kadın Kolları, kadın, siyaset, demokrasi, seçim sistemleri.*



A RESEARCH ON WOMEN'S IDENTITY IN AZERBAIJAN AND TURKEY 2015 ELECTION CAMPAIGNS; AK PARTY AND YAP PARTY SAMPLES

ABSTRACT

It is a fact which is accepted by everyone that there are many advantages of our life in technological era. Especially the emergence of internet and social media in all areas of our lives, proves that situation. Keeping up with this changing level and succeeding in a competitive environment is an important factor for institutions and organizations.

One of the most important units of the democracy which is known as the best form of government and that advocates equal rights for all sexes of the society without any discrimination, is political parties. Political parties are known to be an important factor in the development of an country or vice versa; a political party is the image of a country and the situation of the country in which it operates is under its responsibility. Naturally, the fulfillment of democratic conditions in a country is up to the political party in power.

In this study, the election campaigns of AKP and YAP political parties for women and women parliamentary candidates during the elections which were held in Azerbaijan and Turkey on 1 November 2015, as well as what kind of actions are doing for women's political participation by the women's branches of each party's, have been tried to investigate. Therefore interviews were conducted with the AKP Women's Branches and YAP Women's Branch officials. As a result of the interviews, it was seen that the aim of the women's branches was to obtain the support of the women and to have vote for the party, during the elections, and to create a positive image of the parties in the society. Furthermore, news articles related to women during the general elections of November 1, 2015, were analyzed.

Therewithal, an online survey was conducted with a total of 400 people from both countries to determine the obstacles to women's political participation. As a result of the survey, it was defined that the obstacles of women's political participation, are the lack of economic freedom of women, low educational status, women's family responsibilities, and the stereotype that politics is not a women's business by society.

Keywords: *Ak Party, YAP Party, 1 November 2015 general elections, Women's Branches of Party, woman, politics, democracy, election systems.*



1. GİRİŞ

Demokrasi, tüm dünyada en iyi yönetim biçimi olarak kabul edilen ve gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan bir sistemdir. Demokrasilerde halkın denetimi mutlakdır ve böyle bir sistemde her yurttaş eşit temsil edilme hakkına sahiptir.

Demokrasiyi oluşturan ve demokrasinin devamını sağlayan seçim sistemi, halk tarafından iktidarın seçilmesi anlamına gelmektedir. Demokratik bir seçimin başlıca şartlarından birisi kadınlara ve erkeklere eşit ağırlıkta seçme ve seçilme hakkının tanınmasıdır.

Tüm dünyada ilkel olarak bilinen bu olgu Türkiye`de ve Azerbaycan`da bir çok nedenlerle ilgili sadece kabul edilen yasa ve kanunlarla sınırlı olup, uygulamada yapılamamaktadır. Kadın ve erkek eşitsizliği tüm alanlarda karşımıza çıktığı gibi, toplumsal yaşamda da hemen hemen hergün rastladığımız bir problemdir. Genellikle ataerkil toplumun bireyleri olarak hergün bu gibi olgularla karşı karşıyayız. Kadına ve erkeğe atfedilen roller, toplumsal olarak, esasen insan fizyolojisine dayandırılrsa da, kültürel değerlerin ve şartların da bu gibi kalıpların oluşmasında çok büyük rolü vardır. Ve bu kalıplar kadınların belirli ve sınırlı mesleklerde çalışmalarına neden olmaktadır .

Kadının birey olarak net bir şekilde tanımlanamayışı geçmiş zamanlara dayanmaktadır. Erkek bireylerde ise rolünün net olarak açıklandığı görülmektedir. *“Kadın; ataerkil düzene geçişle birlikte ve tek tanrılı dinlerin de desteklediği bir şekilde hep erkeğe göre anlatılmış ve tanımlanmıştır”* (Eşbah, 2006:35). *“Ataerkil, erkek egemen toplumlarda erkek her alanda ve her zaman güçlü, başarılı ve özgürdür; kadın ise erkeğine her koşulda itaat etmekle yükümlü, kendini özne olarak gerçekleştirilemeyen bir nesne ve “öteki” olarak, tanımlanmaktadır”* (Beauvoir, 1972). Bu nedenle, kadın kendini geleneksel değer yargılarına göre algılamakta ekonomik, sosyal ve politik yaşamdan soyutlamaktadır (Aras, 2014:26).

21.yüzyılda tüm dünyada kadın ve erkeklere sunulan imkanların beraber olması her fırsatta ifade edilse de, uygulamada bu yeterince görülememektedir. 20.yüzyıl teknolojik devrimle birlikte dünya nüfusunun köylerden kentlere göç etmesi, kadınların tüm alanlarda çalışması ve erkeklerle kadınların aynı haklara sahip olması gerektiğini kanıtılsa da, bizim gibi toplumlarda bu durumun bazı nedenlerden dolayı uygulanamadığı bilinmektedir. Özellikle siyasal meydana kendini göstermek isteyen kadınlara yönelik toplumsal davranış ve geçmişten gelen bir takım toplumsal olgular kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmadıklarını gösteren önemli bir örnektir.

Siyasal katılım seçimlere katılarak oy kullanma, ülke genelindeki siyasal kararları etkilemek, seçim kampanyalarında çalışmak veya destek vermek, mitingleri izleme ve katılma, siyasal tartışmalara aktif bir şekilde izleme ve bu gibi bir çok faaliyetleri kapsamaktadır. Eşit siyasal katılım bütün siyasal alanlarda ve ülkenin politikasının oluşturulmasındaki süreçlerde her bireyin eşit düzeyde yer almasıdır. Buradan, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması, toplumdaki her alanda kadın ve erkek eşitliğinin sağlanabilmesi ile mümkün olacağı kanısına varılabilir.

Demokrasinin belirgin olduğu toplumlarda kadın ve erkeğin eşit hakka sahip bireyler olarak siyaset sahasında yerini alması, hem toplumun daha demokratik, hem de adayın temsil ettiği partinin kamuoyunda imajının artmasına sebep olmaktadır. Dünyada bir çok ülke tarafından kabul edilen “kadın haklarını koruma” yasası, Türkiye ve Azerbaycan tarafından da kabul edilse de bu kararların tam anlamıyla uygulanamaması ülkelerin kalkınması ve demokrasinin gelişmesi açısından önemli bir kayıp olarak görülmektedir.

Türkiye ve Azerbaycan`da kabul edilen yasa ve kararların başarısız olmasının bir diğer nedeni de hukuki düzenlemelerin toplumsal altyapısının oluşturulamamasıdır.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer konu ise, kadınların hedeflerinin sadece mecliste sayı olarak artması değil, aynı zamanda toplumda kadınlara yönelik şiddet olaylarının ortadan kaldırılmasına, kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesine, siyasetle birlikte tüm alanlarda kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması, kadınların yaşam standartlarının iyileştirilmesi yönündeki destekleyici politikalarının yapılması olmalıdır. Genel

olarak, bir kadını en iyi diğerk bir kadın anlayabilir ve bizim gibi toplumlarda kadın kadının sesi olabilmelidir.

1 Kasım 2015 yılında Türkiye`de ve Azerbaycan`da gerçekleştirilen genel seçimler neticesinde kadın adayların erkek adaylara oranla daha az temsil olunması önemli bir problem olarak görülmektedir.

Peki, seçim kampanyalarında kadınlarla ilgili sloganların varlığı ve siyasal partilerin bu konudaki halkla ilişkiler faaliyetleri kadın milletvekili sayısını nasıl etkilemektedir? Bu kampanyalar kadınların politikada yer almalarını sağlamakta mıdır ve kadın milletvekili sayısını arttırmakta mıdır?

Bu çalışmanın amacı, Türkiye`de ve Azerbaycan`da 2015 yılının 1 Kasım tarihinde gerçekleştirilen genel seçimleri baz alarak, kadınların siyasete katılım oranını incelemek, her iki ülkedeki iktidar partilerin, AKP ve YAP`ın seçimlerde kadınlara sunduğu temsil hakkını ve kadın adaylara yönelik seçim kampanyalarını ve çalışmalarını değerlendirmek ve kadınların politikaya katılımındaki engelleri belirlemekle, onların siyasal katılımını desteklemek ve arttırmak için ne tür işlerin yapılması gerektiğini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın diğerk amacı AKP ve YAP`ın kadın politikası, kadın kollarının hedefleri ve çalışmalarını incelemektir.

Çalışma dünya genelinde kadınların söz hakkına sahip olması yönündeki mücadelesi, kadınlara ilk seçim hakkının tanınması, parlamento ve yüksek devlet mevkinde, seçim kampanyalarında kadınların yeri ve önemi, Türkiye ve Azerbaycan`ın seçim tarihi, yapılan kampanyalar ele alınarak incelenecektir. Türkiye`de ve Azerbaycan`da gerçekleştirilen seçimler sonucunda kadınlara verilen önemin azlığı ve kadın adayların erkek adaylara oranla çok daha az temsil hakkına sahip olması önemli bir problem olarak görülmektedir. Her iki ülkede bugüne kadar gerçekleştirilen seçimler, kadınların katılım yüzdesi, mecliste kadınların kazandığı koltuk sayısı karşılaştırılarak çalışmada ele alınacaktır.

Bu çalışma sonucunda kadınların siyasete katılımını olumsuz yönde etkileyen nedenler, AKP ve YAP`ın kadınlara sunduğu imkanlar, her iki partinin kadınlarla ilgili yaptığı çalışmalar, seçimlerde kadın adaylara yönelik kampanyaları ortaya çıkarılacaktır.

Çalışmada kullanılacak yöntem derinlemesine görüşme yöntemidir. Her iki ülkeden seçilen parti Kadın Kolları yönetimi ile gerçekleştirilecek görüşmeler, bu bölümde aktarılacaktır. Ayrıca, AKP ve YAP'ın resmi gazeteleri taranacak, seçim dönemlerinde kadın kimliğinin nasıl tanımlandığı ortaya çıkarılacaktır.

Çalışma genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demokrasi ve dünyada yapılan ilk seçimler, kadınlara seçim hakkının tanınmasının tarihi, seçim ve seçim kampanyaları kavramları, halkla ilişkilerin seçim kampanyalarındaki yeri ve önemi incelenecektir. Bu amaçla demokrasi, seçim hakkı, seçim kampanyaları, ve kadınların seçim hakkına yönelik dünya genelinde kabul edilen kararname ve yasalara değinilecektir.

İkinci bölümde katılım ve siyasal katılım kavramı, toplumsal cinsiyet anlayışı, Türkiye'de ve Azerbaycan'da yapılan ilk seçimler, her iki ülkedeki kadın hareketleri ve kadınların mücadelesinin tarihi, kadınlara ilk seçim hakkının tanınması ve siyasal meydana kadınların görülmeye başlanması ve diğer önemli hususlar ele alınarak, çalışmada yer alacaktır. Ayrıca, AKP ve YAP'ın tarihi kısa bir özetle, bölümde anlatılacaktır.

Temel incelememizi oluşturan 1 Kasım 2015 Türkiye ve Azerbaycan genel seçimlerinde AKP ve YAP'da kadın kimliğinin sunumu ve kampanyaların yer aldığı üçüncü bölümde ise araştırmanın amacı, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği ve analizi hakkında bilgiler aktarılacaktır, daha sonra her iki ülkeden yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sunulacak ve karşılaştırılacaktır. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise elde edilen veriler bu araştırmanın temel amaçları bağlamında yeniden genel bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

2. DEMOKRASİ, SEÇİM VE HALKLA İLİŞKİLER

2.1 Demokrasi Kavramı

Yüzyıllardır halklar varolmak ve varlıklarını sürdürebilmek için savaşmışlardır. Ve yıllarca, hatta asırlarca devam eden bu bitmek bilmeyen savaşların sonucunda bir çok halk özerklik kazanmış ve kendi devletlerini kurmuşlardır. Bugün Birleşmiş Milletlere (BM) üye 192 (bkz: Birleşmiş Milletler Üye Devletler) devletten oluşan dünyada 200`ün üstünde halk vardır. Genelde toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık devlet olarak tanımlanmaktadır.

Devletlerin çeşitli yönetim biçimleri vardır. Aristokrasi, cumhuriyet, federasyon, komünizm, kapitalizm, oligarşi, totalitarizm, meşrutiyet gibi bir çok gruba ayrılan yönetim biçimlerinden en iyi olarak bilineni ise demokrasidir. BM`ye üye 192 devletin 150`sinde yönetim biçimi Cumhuriyet, 37`sinde Anayasal Monarşi, 5`inde ise Mutlak Monarşidir (Taşkın, 2014:52).

Demokrasi Yunancadan gelen bir kelimedir, “demos” halk, kratein “yönetmek”, “hükmetmek” sözcüklerinden ibaret olup, anlamı “demokratia”, yani, “halk idaresi”dir. Demokrasi terimine ilk defa M.Ö. V yüzyılda Yunan Herodotos`un Tarihi`nde rastlanmıştır (Erdoğan, 2004:232). Tüm vatandaşların eşit haklara sahip olduğu bir yönetim biçimidir.

Robert Dahl demokrasiyi en iyi yönetim biçimi olarak nitelendirmiştir. Dahl`a göre, demokrasi temelde tiran ve diktatörlerin yönetimi ele almasının önüne geçen bir sistemdir. Bu anlamda tarih boyunca megalomanlık, paranoya, çıkarıcılık, ideoloji, milliyetçilik, dini inançlar gibi, doğuştan üstün oldukları inancından ya da aşırı duygusallıktan etkilenen liderler, devletin zor kullanma ve şiddet uygulama gibi imkanlarını kullanarak kendi amaçlarına hizmet eder hale getirmişlerdir. Dahl, örnek olarak Sovyetlerde Stalin, Almanya`da Hitler yönetimini gösterir (Dahl, 2015:57). Dahl, aynı zamanda, halkçı iktidarların da tarihinin görüldüğü kadar lekesiz olmadığını iddia etmektedir. Nitekim bunlar

da kendi sınırları dışında farklı ülkelerde yaşayan insanlara, kolonilere ve yabancılara kötü davranmışlardır. Bütün bunlara rağmen demokrasinin avantajı oy hakkı ile bütün bu kötü gidişata bir dur deme olanağını içinde barındırmasında saklıdır. Demokratik ülkelerde de haksızlıklar var, ancak demokrasilerin, demokratik olmayanlarla kıyaslandığında, temel insan haklarına daha saygılı olduğunu gösterecek pek çok nedeni de vardır (Dahl, 2015:58).

Demokrasi kimi zaman iktidar mücadelesinin bir aracı olmaktan öteye gidemeyerek suiistimal edilen, görecelileşen ve içi boşaltılan bir kavram haline gelmiştir. Demokrasi uğruna hukuku yok sayarak yapılan (tek taraflı) askeri müdahaleler; demokratikleşmeyi savunurken, otoriter rejimleri pekiştirecek söylemlere başvurulması ve işbirliklerine girilmesi; demokrasi adı altında otoriter yönetimler kurulması kavramın muğlaklaşmasına neden olan bazı olgulardır (Taşkın, 2014:206). Falih Rıfkı Atay demokrasiyi “bir milletin kendisini yönetme hakkı olduğu kadar, vatandaşların siyasi terbiyesine ve toplumun eğitimine dayanan bir rejim” olarak nitelendirmiştir (Üstüner, 2000:194). “*Demokrasi aslında sadece bir yönetim şekli değildir. Haklar, demokratik kurumların olmazsa olmaz zorunlu unsurları ve demokratik yönetim sürecinin temel yapı taşlarıdır*” (Dahl, 2015:60). Katılım hakkı, siyasi görüşleri açıklama hakkı, siyasi meseleleri diğer vatandaşlarla tartışma hakkı, alternatifleri değerlendirme hakkı gibi pek çok hak, yönetimi demokratik yapan temel unsurlar olarak görülebilir. Demokratik olmayan bir sistemin vatandaşlara bu hakları tanınması söz konusu değildir.

Demokrasi sadece bir devletin yönetim biçimi olmamasıyla birlikte, devletin biryelerinin demokratik düşünce ve fikirlere sahip olması ile de nitelendirilmelidir. Örneğin, bir devlet bireylerine belirli bir fikir ve düşünceleri benimsetme çabasındaysa, ve herhangi bir dinsel ve ahlaksal inançlar aşılıyorsa bu sistem demokrasiyle bağdaşmaz. Demokraside düşünce, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü başta gelir. Ayrıca, Charles Taylor’a göre, demokrasi ötekini kabul etmenin bir yoludur (Touranie, 1997:12). Nitekim, demokrasi toplumdaki farklı görüşe sahip bireyleri kabuletme ve onların tercih ve görüşlerine saygı göstermektir.

Bir devlet kendi sistemini demokrasi olarak adlandırıp ve her seferinde bir paravan gibi demokrasi kelimesini kullanmaktaysa, ancak uygulamada

demokrasinin temel hak ve özgürlüklerini göstermiyorsa, o devlet kesinlikle demokratik değildir, ve bu durum demokrasi adına bir lekedir ve demokrasiler tehlike altındadır demektir.

Touranie'ye göre, demokrasi tüm bireylere eşit bir biçimde daha fazla özgürlük tanıyan ve sağlayan siyasal yönetim biçimidir. Dolayısıyla demokrasi; inanç, köken ve fikir çeşitliliğine dayanan önemli bir yaşam biçimidir. Bu çeşitlilik olmadan demokrasinin olması düşünülemez. *“Demokrasi insanı yalnızca bir yurttaş olmaya indirgemez; onu aynı zamanda ekonomik ve ekinsel topluluklara bağlı özgür bir birey olarak tanır”* (Touranie, 1997:25,30).

Demokrasi aynı zamanda bazı modellere ayrılmaktadır; sosyalist demokrasi, radikal demokrasi, komünist demokrasi, anarşist demokrasi, liberal demokrasi, doğrudan demokrasi, temsili demokrasi vb.

Demokrasinin bazı temel kriterleri vardır (Demokraside Birlik Vakfı):

- Yönetime Katılma – halkın yönetime katılım ve kendi özgür iradeleriyle yönetimi seçmesi demokrasinin olmazsa olmazıdır.
- Hürriyet – hürriyetin olmadığı bir demokrasi asla düşünülemez.
- Çoğunluk İktidarı ve Azınlık Hakları – Demokrasi monarşi, oligarşi ve aristokrasi gibi yönetim biçimlerinden farklı olarak çoğunluk iktidarını desteklemektedir. Temsili ve ya doğrudan yönetim farkına bakılmaksızın demokrasi, çoğunluk eğiliminin iktidar olduğu, ama azınlıkların da siyasi temsile hak kazandıkları bir sistemdir.
- Çoğulculuk – demokrasi insanların özgürce kendilerini ifade ettikleri ve fikirlerini savundukları bir sistemdir.
- Hukuk Devleti - demokraside yönetim kamuoyuna karşı anayasa çerçevesinde sorumludur. Kaynağını kanundan almayan hiç bir yetki kullanılamaz. Demokraside tüm işlemler kanuna dayanmalı ve bu kanunlar insan hakları ve evrensel hukukla bağdaşmalıdır.

Demokrasi daha önce de bahsedildiği üzere, en iyi yönetim biçimi olarak algılanmaktadır. Robert Dahl, neden demokrasinin tercih edilmesi gerektiğini şu şekilde savunmaktadır;

“Demokrasi arzulanan sonuçlar doğurmaktadır:

- Zorbalığı önlemek,
- Temel haklar,
- Herkes için özgürlük,
- Kendi geleceğine yön verebilmek,
- Ahlaki özerklik,
- Toplumsal kalkınma,
- Toplumsal ve bireysel çıkarların korunması,
- Siyasal hürriyet ve eşitlik,
- Barış ve istikrar” (Dahl, 2015:56).

Son olarak, demokrasi toplumun her bir üyesinin ülkenin kaderini belirlemede söz hakkına sahip olacağı en iyi yönetim biçimi olarak bilinmektedir.

2.2 Demokrasi tarihine kısa bir bakış

Demokrasi ilk defa eski Yunanistan`da M.Ö. 450 yılında, şehir – devletlerinde (polislerde) uygulanmakla ortaya çıkmıştır (History World Net). Yalnızca kadınlar, köleler ve o şehir – devletlerde doğmamış olanların sahip olamadıkları mecliste oy verme ve fikrini ifade etme hakkına, diğer tüm yurttaşlar sahiptiler. Akkaya`a göre, Yunanistan`da uygulanan demokrasi doğrudan demokrasiye çok yakındı. Ancak Atina demokrasisi, “eşitler” arasında bir demokrasydi, ülkede bulunan tüm vatandaşlar bu ayrıcalıktan yararlanma niteliğinde değildi. Aristoteles bile köleleri insan olarak düşünmüyor; onları “canlı araç” olarak tanımlamaktaydı (Akkaya, 2013:45).

Aristoteles`e göre, yönetim biçimleri aile ile ya da ev yaşamı ile ilişkilidir, ve o demokrasiyi başkanı olmayan bir aileye benzetir. Başkanı olmayan bir ailede de herkes eşittir ama burada yönetim zayıftır çünkü artık herkes istediğini yapabilme hakkına sahip olmuştur (Aristoteles, 2007:168).

Aristoteles`e göre, krallıktan tek kişilik yönetim olan tiranlık, aristokrasiden varlıklı bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu yönetim sistemi olan oligarşi, siyasal yönetim ya da çoğunluğun egemen olduğu anayasal sistemden ise, demokrasi ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi tiranlık tek kişinin çıkarı için tek`in hakimiyetidir, oligarşi varlıklı adamların çıkarları için yürütülen sistem,

demokrasi ise, yoksulların çıkarı ve geleceği için teminat olan önemli bir yönetim sistemidir. Bu yönetim biçimlerinden hiçbiri bütün topluluğun yararını amaçlamaz. Yani demokrasi tüm toplumun çıkarlarını koruyan bir sistem değildir, sadece belli bir grup insanın işine yarayacağı bir sistemdir (Demir, 2013:8).

375 yılında Roma İmparatorluğu'nda uygulanan demokrasi ise temsili demokrasi olarak tanımlanabilir. Roma Cumhuriyeti sınırlarını genişlettikçe fethettiği yerlerde yaşayan insanlara Roma vatandaşı olma hakkını tanıdığı için, o bölgelerin insanları kullar olmaktan çıkıp vatandaşlık hakk ve ayrıcalıklara sahip Roma vatandaşları olmuşlardı (Demokraside Birlik Vakfı).

Roma'da hüküm süren cumhuriyet yönetimi, Atina'da var olan demokrasi sisteminden ve herhangi bir demokrasinin yönetiminden daha uzun bir süre faaliyette olmasına rağmen, M.Ö. yüz otuz yıllarında, zayıflamaya başlamıştır. Sezar'ın M.Ö. 44 yılında öldürülmesinden sonra halkın kendi kendini yöneten bir cumhuriyet anlayışından, bireyler tarafından yönetilen imparatorluk anlayışına dönüşmüştür. Böylelikle uzun süredir egemen olan Cumhuriyet anlayışı ortadan tümüyle kaldırılmıştır.

Orta Çağ'da İngiltere'de kralın yetkilerinin din adamları ve halk adına sınırlandırılmasını sağlayan Magna Carta Libertatum'un (Büyük Sözleşme) ilan edilmesi demokrasi adına tarihe geçen en önemli olaydır. 1215 yılında İngiltere'de Kral John'un imzaladığı Magna Carta kralın yetkilerini sınırlarken halka bazı hak ve özgürlükler tanıdı (Whipps, 2012). Bu belge doğrultusunda 1265 yılında ilk seçimler gerçekleştirilmişti. Baronlar olarak adlandırılan büyük toprak sahiplerinin yararına olan bu sözleşme halkın yararına değildi. Bir burjuva ayaklanması sonucunda ortaya çıkan ve 63 maddeden ibaret olan Magna Carta'nın 3 birincil maddeleri aşağıdakilerdir:

- Hiç kimse, var olan kanunlara aykırı olarak keyfi tutuklanamaz, hapsedilemez, malına mülküne zarar verilemez ve ambargo koyulamaz, ayrıca, herhangi bir yere sürülemez ya da herhangi bir şekilde ortadan kaldırılamaz. (Sözü edilen hür insanlar yalnızca senyörler, din adamları, vasatlar ve vasatların vasatları ile özgür köylüler, olarak bilinen topluluklardı.)

- Adalet satın alınamaz, herhangi bir gecikmeye mahal vermeyecek şekilde yürütülmelidir. Bütün özgür insanlar bu sistemden mahrum bırakılamaz;
- Kanunlar dışında hiçbir vergi, belirlenen danışma kurulu izni ve hükmü olmadan keyfi olarak veya zorla toplanılamaz (sosyalbilge.com).

Demokrasinin gelişimi tarihinde en önemli adımlar 18. yüzyılda Fransa ve İngiltere aydınları zamanında atılmıştır. 1750 yılında Avrupa'daki aydınlanma felsefesiyle demokrasi düşüncelerinin temelleri atılmıştır. Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, John Locke gibi düşünürlerin demokrasinin gelişmesinde benzersiz hizmetleri olmuştur.

John Lock'a göre, *“insan özgürlüğünün alanı devlet değil, sivil toplumdur. Devlet, bu alanın sağlıklı işlemesi için dışsal bir güvence olmak zorundadır. Dolayısıyla, siyaset insani mutluluğun amacı değil, aracıdır. Eğer herhangi bir devlet, yaradılıştan olan özgürlüklerimize zarar verirse, ona karşı direnç gösterme hakkımız doğar”* (Taşkın, 2014:31).

Jean – Jacques Rousseau'ya göre, insanlar doğuştan itibaren özgür ve eşittirler. Onun hürriyet ve eşitlik hakkındaki görüşleri demokratik düşünceye önemli katkılar olarak değerlendirilmektedir. Bu görüş, insanlar arasında hem eşitlik anlayışının, hem de hak ve hürriyet bilincinin gelişmesinde önemli bir düşünsel aşama olarak kabul edilmektedir (Demokrasi tarihi 2017). Rousseau'ya göre, yönetim görevi bütün halka, ya da halkın büyük bir kısmına bırakılırsa buna demokrasi, egemen güç yönetim işini bir azınlığa bırakırsa buna aristokrasi, egemen varlık yönetimi tek yöneticinin eline bırakırsa buna da monarşi denir. O'na göre, demokrasi, genellikle, küçük devletler için; aristokrasi orta devletler için; monarşi ise büyük devletler için elverişlidir (Rousseau, 1969:87).

Montesquieu demokrasinin ilkesini erdeme dayandırır. 1688 İngiltere Devrimi'ne atıfta bulunarak İngilizlerin ülkelerine demokrasiyi getirmek için çok çalıştıklarını ama erdem yoksunu kimselerin ve hizipçilerin işe karışması ile bir türlü başarılı olamadıklarını ve en nihayetinde halk yerine, onca yakınıp ortadan kaldırdıkları hükümet şekline geri dönmek zorunda kaldıklarını dile getirir (Demir, 2013:52). Bütün bunlara bağlı olarak Montesquieu'ya göre demokrasilerde ulus her istediğini yapabiliyormuş gibi görünse bile siyasal özgürlük her istediğini yapmak anlamına gelmemektedir. Ona göre özgürlük,

yasaların izin verdiği çerçevede vatandaşın istediklerini yapma hakkıdır; bir vatandaş yasadışı şeyi yapabilseydi o zaman hür sayılmazdı; çünkü, diğer vatandaşların da aynı yetkiyi kullanmaya hakları olurdu (Demir, 2013:53).

Demokrasi konusunda atılan somut adımlardan biri de, 1776'da ABD'de İngiliz kolonilerinin haklarını temsil eden ve ülkeyi kendi iradesi ile yönetme arzusunu ortaya koyan Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin kabul edilmesidir. Daha sonraki yıllarda Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi, demokrasi tarihinin en önemli aşamalarından biri olarak görülmektedir.

1789 yılında fransızların krala karşı ayaklanmasıyla, temel insan haklarını "hürriyet, mülkiyet, güvenlik ve zulme direnme" olarak tespit eden Fransız İnsan Bildirgesi yayımlanmıştır. Eşitlik, özgürlük ve adalet düşüncesinin kitleler tarafından dile getirildiği ilk siyasal örnek olan bu bildirme, sadece fransızlar için değil, tüm dünyadaki insanlar için evrensel nitelikli ve geçerli olan bir bildirmedir (sosyalbilgiler.gen.tr).

1945 yılında II Dünya Savaşının sona ermesinin sağlanması amacıyla Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur ve Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmıştır. 11 Aralık 1946 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin ilk Birleşmiş Milletler İnsan hakları Komisyonu oluşturulmuştur (sosyalbilgiler.gen.tr). Komisyonda hazırlanan taslak 10 Aralık 1948 yılında genel kurul tarafından İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olarak kabul edilmiş, böylece insan hakları ve temel özgürlükleri yolunda ilk büyük adım atılmıştır.

2.3 BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

"İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi" (bkz: UN resmi web sitesi) 30 maddelik bir bildiri olup, devletlere, bireylere tanınan hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını sağlayan bir topludur. Bu bildiri tüm dünyada temel insan hakları ile birlikte, tüm dünyada medeni, siyasal, ekonomik, toplumsal hakları ifade etmektedir. İlk grup haklara yaşama, özgürlük ve can güvenliği gibi hakların yanı sıra, keyfi tutuklama, hapis ve sürgünden korunma, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde adil ve kamuya açık olarak yargılama hakkı ile düşünce, vicdan, din, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri de yer almaktadır.

Bildirinin temelinde “insan” dayanmaktadır; 1. maddeye göre, bütün insanlar, haysiyet ve haklar bakımından özgür ve eşittirler.

30 maddelik “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” göre, herkes, ırk, renk, cins, dil, din, siyasi ya da herhangi bir başka inanç, ulusal ya da toplumsal köken, varlıklılık, doğuş ya da herhangi bir başka ayırım gözetilmeksizin, bu Bildiri`de yer alan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. 2. maddeye göre, ister bağımsız ülke uyruklu, isterse bağımlı, özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke uyruklu, bir kişi hakkında, uyruğu bulunduğu devlet ya da ülkenin siyasi, adli ya da uluslararası durumu açısından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Bildiri`nin en büyük özelliği, en başta yaşam ve özgürlük olmak üzere, sağlık, eğitim, yiyecek, barınma ve sosyal ve toplumsal hizmetler de içinde olmak üzere sağlığına ve esenliğine uygun yaşam düzeyine kavuşma; yasalardan eşit olarak yararlanma; barışçıl amaçlar için toplanma ve dernek kurma; evlenme, mal ve mülk edinme; çalışma, seçme özgürlüğü; din, vicdan, düşünce ve ifade özgürlüğü haklarını içinde barındırması ve bildirgenin temelini oluşturmasıdır.

Bildiri`nin son maddesinde (30. madde) bu bildirinin hiçbir unsuru, içinde açıklanan hak ve özgürlüklerin bir devlet, topluluk ya da bireyce ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir etkinlik ya da girişime hak verir biçimde yorumlanamayacağı yer almaktadır.

Günümüzde teknolojinin ve internetin hızla yayılmasıyla tüm dünyadan olan insanların çok kolay bir şekilde iletişim kurması ve fikir ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşması fikir ve ifade özgürlüğü alanında atılan önemli adımlardan biri olarak görülebilir.

2.4 Türkiye`de Demokrasi Hareketleri

2.4.1 Cumhuriyet döneminden önce demokrasi hareketleri

Türkiye`de demokrasi hareketlerinin başlangıcı Osmanlı dönemine kadar gitmektedir. 1808 tarihinde kabul edilen Sened-i İttifak padişahın yetkilerini kısıtlayan ilk “anayasal belge” olarak tarihe geçmiştir (Bekcan, 2005:50,51). Bu sözleşmede padişah tarafı can ve mal güvenliğine saygılı, adaletli vergi sistemi olan bir yönetim vaatmekte, ayanlar ise devletin işlerinde padişaha sadık

kalacaklarına, vergi ve asker toplamada, düşmana karşı koymada padişaha yardımcı olacaklarına söz vermektedirler. Bununla da Osmanlı'da tarihinde ilk defa, görünürde de olsa padişah otoritesi sözleşme niteliğindeki bir belge ile sınırlandırılmış olmaktadır. Ancak sözleşme yaklaşık 2 ay sürmüş ve etkili olamamıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinden kısmen olsa da başlasa bile, demokraside en büyük adım 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) kurulmasıyla atılmıştır. Yeni yaranan kurumda yasama, yürüme ve yargı tek bir organda birleşmiştir. Yani TBMM hem kanunları koyan, hem de uygulayan, gerekirse yargı işlevini de doğrudan doğruya üstlenen bir kurum olmuştur.

2.4.2 Yeni bir devletin doğuşu ve demokrasi hareketleri

20 Ocak 1921 yılında kabul edilen Anayasa Osmanlı devletinin yerine yeni bir devletin kuruluşunu hukuki yönden belirten ve sağlayan bir eserdir. Bu Anayasa ile başkansız bir sisteme geçiş yapan Türkiye yönetimdeki tüm yetkiyi TBMM'ne vermektedir. Bu Türkiye tarihinde demokrasi yolunda atılan en büyük adımlardan birisi olarak görülmektedir.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1924 yılında yeni Anayasa kabul edilmiştir. Yeni Anayasa'ya göre, Türkiye bir Cumhuriyet idi ve eski Anayasadan farklı olarak, yürütme görevi hükümete devredilmişti. Yeni Anayasa demokratik değerlerin tüm ilkelerini kapsamaktaydı.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte artık ilk partiler ortaya çıkmaya başlamış, 1923 yılının 9 Eylül tarihinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından "Halk Fırkası" adıyla kurulan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk siyasal parti olarak tarihe geçmiştir (CHP resmi internet sitesi, <https://www.chp.org.tr>). Atatürkçülük ve sosyal demokrasi görüşlerini benimsemiş bir merkez sol yönümlü partidir.

1924 yılında Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay ve diğerleri Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kurmuştur. Liberal – demokrat bir programa sahip olan parti 1925 yılında kapatılmıştır. 1930 yılının 12 Ağustos tarihinde ise Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşı Fethi Okyar Serbest

Cumhuriyet Fırkası adlı partisini kursa da, uzun ömürlü olamamıştır. 1930 yılının Kasım`ında parti kapanmıştır (Tosun 2002).

Bahsi geçen dönemde daha 3 parti kurma girişimi olmasına rağmen, herhangi bir varlık göstermeden kapanmışlardır. 29 Eylül 1930 tarihinde Adana`da temeli atılan Ahali Cumhuriyet Fırkası da çok kısa zaman süresinde, 21 Aralık 1930`da Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılmıştır (milliyet.com). Komünizm eğilimli olarak bilinen Türkiye Cumhuriyetçi Amele ve İşçi Partisi, Eylül 1930`da Edirne`de kurulmasına rağmen, kısa bir süre sonra faaliyeti durdurulmuştur. Haziran 1931`de İstanbul`da kurulmasına izin verilmeyen diğer parti ise Laik Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi Fırkası olmuştur (derintarih.blogcu.com).

İkinci Dünya Savaşı zamanı Türkiye`de yönetim biçimi sertleşmiştir. Savaş şartları ülkedeki tüm alanlarda problemler yaratmış, yönetimde sıkı tedbirler alınarak özgürlükler kısıtlanmıştır. Savaş ülkede pahalılaşma, mal kıtlığı, ekonomik zorluk yaratmış, insanlar arasında ciddi bunalıma neden olmuştur. Tüm bu nedenler Cumhuriyet Halk Partisi`nin imajını kötü yönde etkilemekteydi. Türkiye`de çok partili siyasal sisteme geçişin ilk adımı, 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi`nin kurulması olmuştur. Ancak seçimlerde başarı elde edemeyen parti 1958 yılında feshedilmiş sayılmıştır (Haytoğlu 1997).

2.4.3 Türkiye`de çok partili yaşama geçiş

Türkiye`de çokpartili sisteme geçiş 1946 yılında Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koral Tan`ın önderliğinde Demokrat Parti`nin (DP) kurulmasıyla olmuştur (Aziz, 2013:144). Çok partili sisteme geçildikten sonra 21 Temmuz 1946 yılında gerçekleştirilen ilk genel seçimlerde gizli oy, açık sayım ve yargı denetimi olmamıştır. Seçim sonucunda CHP mecliste 397, DP ise 61 sandalye kazanmıştır (Atatürk Araştırma Merkezi). İkinci seçim 1950 yılında yapılmıştır. 1950 seçimlerinde DP 408, CHP ise 29 sandalye kazanmıştır (İpekşen&Duman, 2015).

Tüm bunlar demokrasi yolunda önemli adımlar olarak nitelendirilse bile, Türkiye`de demokrasi tam uygulanamamıştır. Çünkü demokratik bir sistemin uygulanabilmesi için toplumun belli bir üretim, eğitim ve refah düzeyine ulaşması gerekmektedir.

Türkiye demokrasi tarihinde 3 ayrı dönem ayrılmaktadır (Tosun 2002):

İlk dönem 1946 yılından çokpartili döneme geçişle başlamıştır ve 1960 darbesine kadar sürmüştür. 7 Ocak 1946 yılında Türk demokrasi tarihinde bir yenilik ve uygulama olarak Demokrat Parti'nin kurulmasıyla yeni bir sürece adım atılmıştır. Demokrat Parti'nin iktidara yönelik eleştirilerini ve düşüncelerini kamuoyuna açık şekilde duyurması, basın ve mitingler düzenlemesi demokrasinin temel ilkelerinden olan ifade ve toplanma özgürlüğüne bir katkı olmuştur. Yeni Seçim Yasası'nın kabulü ile 1950 yılında Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır.

1950 yılında başlayan Demokrat Parti İktidarı dönemi demokrasi açısından iktidar – muhalefet ilişkilerinin demokratik ilkeler çerçevesinde sürdürülememesi, iktidardaki partinin istediği herşeyi yapabilmesi gibi yalnız düşünceler, ekonomik ve siyasal dengelerin bozulması ve diğer sebepler sorunlarla dolu bir dönem olmuştur. Tüm bu olayların sonucunda 27 Mayıs 1960 yılında askeri darbeye demokrasi tarihinin ilk dönemi sona ermiştir.

İkinci dönem ise 1961 Anayasasının kabul edilmesiyle birlikte 1980 darbesine kadar olan dönemi kapsamaktadır. 9 Temmuz 1961 yılında kabul edilen yeni Anayasa'da Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan, milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanmıştır. Yeni Anayasa ile Basın Özgürlüğü kabul edilmiş, seçim sistemi değiştirilerek Nispi Temsil sistemine uygunlaştırılmıştır.

Bu dönem de Türkiye tarihinde çeşitli olaylarla hatırlanmaktadır. Koalisyon hükümetleri, dünyada ve Türkiye'de ekonomik kriz, siyasal, sosyal ve ekonomik kaos ve diğer nedenler Türkiye demokrasi tarihinde olumsuzluklar olarak tanımlanmaktadır. Partiler arasındaki anlaşmazlık ve fikir ayrılığı ve ülkedeki durumların giderek kötüleşmesi nedeniyle, Türk Silahlı Kuvvetleri demokrasiyi kurtarma amacıyla bir kez daha 12 Eylül 1980 yılında yönetime el koymuştur.

2.4.4 1982 Anayasa'sı ve demokrasi

Türkiye'deki demokrasinin üçüncü dönemi 1982 Anayasasının yürürlüğe girmesinden günümüzedek olan dönemi kapsamaktadır. Anayasa'nın dayandığı ilkeler Atatürk milliyetçiliği, demokratik, laik, sosyal devlet, hukuk devleti ve İnsan haklarına saygılı devlet ilkeleri olmuştur. Bu dönem de Türkiye siyasal

hayatında istikrarsızlığın hüküm sürdüğü, ekonomik ve sosyal-siyasal kaosun olduğu bir dönem olarak tanımlanmaktadır. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi seçimleri kazanarak tek başına hükümet kurmuş ve görevine başlamıştır. Ancak, Taşkın'a göre, "AKP'nin 2011 seçimleri sonrasında başlayan 'Yeni Anayasa' sürecinde, demokrasinin olmazsa olmazlarından güçler ayrılığı ilkesini çiğneyen bir 'Türk usulü' başkanlık sistemine geçilmesini önerebilmesi, bu partinin demokrasi anlayışının ve ufkunun ne kadar sınırlı olduğu belirginleşmiştir" (Taşkın, 2014:223).

Genel olarak nitelendirildiğinde yeni kurulmuş bir cumhuriyet 4 tane anayasa, 2 askeri darbe ve bir çok muhtıra ile askeri cuntanın sürekli siyasetin içinde olduğu bir demokrasi oluşmuştur. Tüm bunları varsayarsak, demokrasi yolunda önemli adımlar atılmasına rağmen Türkiye`de demokrasinin gelişme süreci hala devam etmektedir.

2.5 Azerbaycan`da Demokrasi Hareketleri

2.5.1 Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde demokrasi hareketleri

XIX yüzyılın başlangıcında Azerbaycan`ın Rusya ve İran arasında bölünmesi bu yüzyılın sonu - XX yüzyılın başlangıcında Azerbaycan`da demokratik düşünürler ve milli aydınların ortaya çıkmaya başlamasına neden olmaktadır. Hem Rusya yönetimine geçen Kuzey Azerbaycan (şimdiki Azerbaycan Cumhuriyeti), hem de İran yönetimine geçen Güney Azerbaycan`da milli demokrasi hareketleri başlamıştır.

1900`lü yıllarda Rusya`da giderek büyüyen siyasal kriz, emperyalist ülkenin yönetimi altında olan tüm halklar için bir umut olmuştur. Rusya`nın sömürge siyasetine karşı çıkan ve eleştiren aydınlar tarafından, halkın aydınlanması, kültürel bakımdan gelişmesi, eğitim düzeyinin iyileştirilmesi yönünde bir çok çalışmalar yapılmıştır. Azerbaycan`ın yazar ve politik aydınları M.F.Ahundov, H. B. Zerdabi, C.Memmedguluzade, M.A.Sabir, A.Hakverdiyev, M.E.Resultzade, A.Ağayev, A.Hüseynzade ve diğerleri çeşitli alanlarda yaptığı çok önemli çalışmalarla Azerbaycan tarihine isimlerini yazdırmayı başarmışlar.

Azerbaycan halkının uyanışı XX yüzyıla denk gelmektedir (Əmrahov, 2009:4,5). Uzun yıllar Rusya yönetimindeki Azerbaycan bir çok aydını

sayesinde demokrasi yolunda ilk adımlarını bu yüzyılda atmaya başlamıştır. Ermenilerin Azerbaycan türklerine yönelik şiddet ve katliamlarının önüne geçilmesi amacıyla 1905 yılında gizli olarak “Fedai” cemiyeti kurulmuştur. Daha sonralar “Fedai” cemiyeti “Difai” partisi olarak faaliyetini sürdürmüştür. Mehmet Emin Resulzade`nin liderliği ile 1911 yılında “Müsavat” partisi kurulmuştur (AR Milli Məclis resmi internet sitesi). Bu partilerin kurulması Azerbaycan tarihinde demokratik değerlerin gelişmesi açısından çok önemlidir. Ve bunların sonrasında 1918 yılında Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti`nin kurulması demokrasi adına Azerbaycan tarihinde en büyük olaydır.

Azerbaycan burjuvasının oluşması ve onun milli düşüncenin gelişmesindeki etkisi toplumda yeni güçlerin oluşmasına neden olmuştur. Bu burjuvazi tarafından bir çok yabancı ülkeye eğitim amacıyla gönderilen gençlerin daha sonra Azerbaycan`a dönmesi ve demokrasi açısından ülkenin gelişmesindeki çalışmaları çok büyük öneme sahiptir.

Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti`nin kurulması Azerbaycan tarihinde demokrasi adına en büyük öneme sahip bir olaydır. 23 ay yaşamasına rağmen Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, döneminde büyük başarılarla imza atmış ve demokrasinin tüm prensiplerini kapsayan bir Anayasa kabul etmiştir (Mahmudov, 2004:11,12). Dininden, ırkından, cinsinden, yaşından bakılmaksızın ülkedeki tüm insanları bir devlet altında birleştiren ADC, Doğu dünyasında kadınlara ilk seçim hakkı tanıyan ülke olarak tarihe ismini yazdırmayı başarmıştır. Ne yazık ki, emperyalist siyasetinden vazgeçmeyen Rusya milletlerarası düşmanlık siyasetini de kullanmakla 28 Nisan 1920 yılında ADC`in varlığına el koymuştur. Böylece Azerbaycan 1922 yılında kurulan Sovyetler Birliği`ne katılmak zorunda kalmıştır.

2.5.2 Yeni dönem demokrasi hareketi ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti

Sovyetlerin son dönemlerinde Azerbaycan – Ermenistan Dağlık Karabağ sorunun büyümesi ve Karabağ`da giderek şiddetlenen olaylar, savaş, Azerbaycan`daki ekonomik ve sosyal hayatı etkilediği gibi, siyasal durumu da etkilemekteydi. 1988 yılında Azerbaycan`nın başkenti Bakü`de yüzbinlerce insan 19 gün boyunca devam eden özgürlük ve demokrasi uğruna miting – protestolara başlamıştır. Bu sebepten 17 Kasım 1988 yılı, Azerbaycan`da

demokrasi hareketinin başlangıç yılı olarak, her sene anılmaktadır (Hacızadə, 2001: 204). Olayların devamında, 1989 yılında Azerbaycan Halk Cephesi (AXC) partisi kurulmuştur. Ebülfez Elçibey partinin başkanı seçilmiştir.

Azerbaycan tarihinde “Qanlı Yanvar” olarak bilinen 20 Ocak 1990 Faciası Azerbaycan halkının sabrını taşıran son damla olmuştur. 1990 yılının Ocağında, 19`unu 20`sine bağlayan gece Sovyet Ordusu başkent Bakü`ye girerek önüne çıkan herkese ateş açmış, tanklarla yoluna çıkan herşeyi ezerek bir katliam gerçekleştirmiştir. Katliam sonucunda 131 kişi öldürülmüştür (Hacızadə, 2001:205).

Facianın hemen ardından yüzlerle insan “Azadlıq meydanı”na toplanmış ve bağımsızlık mücadelesine başlamıştır. Uzun süren miting ve protestoların sonunda Azerbaycan 18 Ekim 1991 yılında yeniden özgürlük elde etmiş ve Azerbaycan Cumhuriyeti yeniden kurulmuştur.

Azerbaycan`da demokrasi hareketlerini 3 döneme ayırabiliriz:

İlk dönem, bağımsızlığını yeni kazanmış bir devletin gergin geçen siyasal dönemi, Karabağ savaşı, Rusya tehlikesi ve ekonomik sorunların olduğu bir dönemdir. Bu dönemde, Azerbaycan, Birleşmiş Milletler Örgütü`ne üye olmuştur (2 Mart 1992).

İkinci dönem ise giderek normal hayata dönme dönemi olarak tanımlanmaktadır. Haydar Aliyev`in cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından, 12 Mayıs 1994`te Karabağ savaşında ateşkesin ilan edilmesi, ülkedeki zor durumu kısmen hafifletmiştir.

Azerbaycan`da demokrasi yolunda kabul edilen en büyük kararlardan birisi ise 10 Şubat 1998 yılında ölüm cezasının ortadan kaldırılması olmuştur. Bu dönemde Azerbaycan İnsan hakları ve demokrasi ile ilgili bir çok dünya örgütlerine üye olmuştur.

Üçüncü döneme ise 2000`li yıllardan bugüne dek olan dönemdir. Azerbaycan`da demokratik değerlerin kabul edilmesinin önündeki en büyük engellerden birisi, genç jenerasyonun yeni değerleri bilmemesi, kapalı bir dünyadan açık bir dünyaya geçiş dönemi, insanların çok fazla bilgiye sahip olmamasıydı.

15 Ekim 2003 yılında İlham Aliyev`in cumhurbaşkanı seçilmesi ile tüm muhalif partiler ve binlerce insan Azadlıg meydanı`nda toplanarak seçim sonuçlarını protesto etmiştir. Protestocular oyların yalnız sayıldığını ve Müsavat Parti lideri İsa Gambar`in seçimi kazandığını iddia etmekteydiler. Protesto silah zoruyla dağıtılmış, protestocular arasından ölen ve yaralananlar olmasına rağmen, 15 – 16 Ekim 2003 olayları medyaya neredeyse hiç yansımamıştır. Yalnızca, bazı muhalif ve yabancı medya olaylardan bahsetmiştir (faktxeber.com).

Anayasa`nın demokratik değerleri tam kapsamına rağmen, Azerbaycan`da tam olarak uygulanamamaktadır. Bugün ülkede şeffaf seçimlerin yapılmaması, basın özgürlüğünün olmaması, ülkedeki gazeteci, muhalif parti üyelerinin ve sosyal medya aktivistlerinin tutuklanması demokrasi açısından ülkenin imajını olumsuz etkilemektedir. Anayasa`ya yapılan bazı değişiklikler, cumhurbaşkanı İlham Aliyev`in 4. kez cumhurbaşkanı seçilmesi, ülkenin muhalif parti üyelerinin tutuklanması ve diğer sebepler Azerbaycan`da demokrasi hareketinin üzerine bir gölge düşürmektedir (Mammadov, 2016).

2.6 Günümüzde Demokrasi Anlayışı

Günümüzde demokrasi kavramı farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Yüzyıllar önce demokrasi sadece bir yönetim biçimi olarak algılanmaktaydısa, artık günümüzde toplumsal şartlar ve dönemsel farklılıklar olması nedeniyle farklı anlamlarda kullanılmaya başlanmıştır. Demokrasi kavramı kimine göre halkın yönetimi ele alması ve kendi kendini yönetmesi, kimine göre ise halkın oylamasıyla seçimleri kazanmış temsilcilerin devleti yönetmesi anlamında kullanılmaktadır. Demokrasi günümüzde sadece siyasal alanla sınırlı kalmıştır. Oysa ki, demokrasi bir araç değil, amaçtır. Demokrasi dediğimizde aklımıza ilk gelen şey “herşey sandıkta başlar, sandıkta biter” olmamalıdır. Örneğin, Türkiye ve Azerbaycan gibi toplumlarda seçimlerde oylama sonucunda kazanan parti artık ülkede her kararı kabul eder, istediği herşeyi yapabilir gibi olgularla nitelendirilmektedir. Halbuki, özgürlükçü ve demokrasinin uygulandığı ülkelerde kesinlikle böyle değildir. Evans’a göre, modern demokrasi, genellikle, özgür ve liberal toplumların siyaset ve insan hakları arasındaki değerlerin temsilcisidir (Evans, 2001:623). Demokrasi sadece seçim ve siyaset değildir, demokrasi aynı zamanda toplumdaki bireylerin temel hak ve özgürlüklerinden

yararlanması ve yaşamın her alanında uygulanmasıdır. Chomsky'ye göre, “*bir toplumdaki bireyler toplum meselelerinde ne kadar rol üstlenebiliyorsa o kadar demokratiktir. Eğer düşünceleri kontrol altında tutuluyorsa, seçenekleri başkaları tarafından sınırlandırılmışsa oynadıkları rolün anlamlı bir rol olduğunu söylemek doğru olmaz. Kontrol, kontrolörlerin ve hizmetinde bulunduğu kesimin elinde demektir*” (Chomsky, 1995:18).

2.7 Kurum ve Kuruluşlarda Demokrasi

Dünyada demokrasi farklı anlamlarda kullanılsa da, genellikle müslüman toplumlar tarafından demokrasi denince akla ilk gelen, ABD'nin Doğu ülkelerinde demokrasi adı altında yaptığı siyaset ve savaşlar olarak da nitelendirilmektedir. Ancak demokrasi tüm yurttaşların eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu ve devletin yönetiminin belirlenmesinde eşit hakları elinde bulundurduğu bir yönetim biçimidir. Devlet alanında demokrasinin olması ne kadar önemli ise, devletten özerk olan kurum ve kuruluşların da demokratik bir biçimde yönetilmesi o kadar önemlidir. Touraine'e göre, modern bir toplumdan bahsedebilmek için bilimin teknolojik uygulamalarının yeterli olmaması gibi; demokrasi için de entelektüel etkinliğin siyasal propaganda ya da dinsel inanç ve tabulardan korunması, yasaların tarafsızlığının kişileri torpile, particiliğe ve yolsuzluklara karşı koruması, kamusal ve özel yöntemlerin kişisel bir iktidarın aracı haline gelmemesi ve özel yaşamla kamu yaşamının birbirinden ayrılması gerekmektedir. Bunun önkoşulu ise, öncelikle, demokratik düşünceyi savunan bir orta sınıfın oluşması ve yükselmesiyle birlikte meydana gelen ve güç kazanan kamuoyunun özgürleştirilmesinden ve bu çerçevede ise, devlete karşı sivil toplumun güçlendirilmesinden geçmektedir” (Çankaya, 2015:393).

Katılımcı demokrasinin kanıtları, kurum içi demokrasi ve bireylerin kendi istekleriyle kurdukları ve kendi istekleriyle katıldıkları birlikler-sivil toplum kuruluşlarıdır (Usta, 2011:205).

Sivil Toplum Kuruluşları (STK), şirketler, siyasal partiler, sendikalar, üniversiteler, meslek kurumları ve diğerleri demokratik bir şekilde yönetildiği takdirde kurumiçi verilen kararların daha sağlıklı ve verimli olması tartışılmazdır. “*Demokrasi güçlerin ayrılmasıyla değil, sivil toplum, siyasal*

toplum ve devlet arasındaki bağların doğasıyla tanımlanır” (Touraine, 1997:52).

Sivil toplum örgütleri halkın belirli konularda bilinçlenmesi yönünde en etkili araçlardan birisidir. Toplumdaki insanların yönetime katılmasında STK`ın çok büyük rolü vardır. Sivil toplum örgütleri halkın ilgi alanındaki konularda yetkiye sahip olmasını ve böylece etkin bir şekilde yönetime katılmasını sağlamada önemli bir araçtır. Yani sivil toplum örgütleri halk ile devlet arasında köprü vazifesini üstlenmektedirler. Lary Diamond`a göre; *“Sivil toplum örgütü sosyal yaşamın gönüllü, kendi kendini üreten, kendi kendini destekleyen, devletten özerk olup bir yasal düzen ya da ortak kurallara bağlı olan alanıdır. Sivil toplum özel alan ve devlet arasında duran aracı bir varlıktır” (Çelik, 2013).*

Sivil Toplum Kurumları devletin herhangi bir kararalma sürecini etkileyecek güce sahip bir kurumdur. Örnek olarak, AKP`nin 18 Kasım 2016 tarihinde ‘çocuğa cinsel istismar’ önergesi tüm yurttan itirazlarla karşılanmıştır, bunun üzerine kadın hakları yönündeki birçok sivil toplum örgütleri kampanya ve protestolara başlamıştır. Sonuç olarak, AKP önergeyi ertelemiştir.

Sivil toplum kuruluşları iktidarı kontrol altında tutarak, toplum bireylerinin yönetime katılma oranını yükseltmektedir. Aynı zamanda, demokrasi anlayışını geliştirmekle, toplumun tüm kesimlerine bilgi ulaştırmayı sağlamakla ve yeni fikir ve düşüncelerin geliştirilmesinde ve yayılmasında bir araç rolünü üstlenmekle, siyasal sistemin halka karşı sorumluluğunu artıran ve siyasi kültürü geliştiren örgütlenmelerdir (Karaaslan, 2013). Bir ülkenin STK`ları ne kadar güçlü ve özerk olursa, o ülkede demokrasi daha güçlü ve etkili olur.

2.8 Siyasi Partilerde Demokrasi

Siyasi partiler bir ülkenin siyaset alanında kuşkusuz ayrılmaz bir parça ve çağdaş demokrasilerin en temel kurumlarıdır. Aynı veya benzer görüşlere sahip, bir grup insanın siyasi iktidarı ele geçirmek ve toplumu yönetmek için ortaya çıkması ve belirli bir programa sahip olması siyasal parti olarak nitelendirilmektedir. Amaçları iktidarı ele geçirmek ve ülke yönetiminde yetkiye sahip olmaktır (Aziz, 2013:95). ‘Parti’ kelimesi Fransızcadan gelen bir

kelimedir. Siyasal partiler olmadan demokrasi kavramı asla düşünülemez ve bu iki kavram birbirinden uzak tutulamaz.

Siyasi partiler, 18.yüzyıl sonunda gerçekleşen Amerikan ve Fransız devrimlerinin yol açtığı değişimler sonucunda ortaya çıkmıştır (Taşkın, 2014:338). Seçimlerde yarışan partiler vatandaşlara yönetimde bir seçenek sunar ve muhalefetteyken hükümetin daha verimli çalışmasını sağlarlar.

Tunaya göre, “siyasi partiler belli bir program üzerinde birleşmiş kişilerin, normal seçim yolunu kullanarak programlarını gerçekleştirmek için kurdukları topluluktur” (Tunaya, 1975:354). Erdoğan’a göre, “siyasal parti halkın desteğini sağlamak suretiyle siyasal iktidarın denetimini ele geçirmeye ve sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip olan siyasal topluluk ve ya kuruluştur” (Erdoğan, 2004:296). Touraine’ye göre ise, “bir toplum karmaşılaştıkça, çıkar öbeklerinin sayısı arttıkça, bu öbeklerin istemlerinin iktidara iletilmesinde sivil toplumla siyasal toplum arasındaki köprü görevi gören temsilcilerden yararlanılması daha da kaçınılmaz bir hal alır. Partisiz, çoğunlukların durmadan değişen düşünceleriyle yönetilecek bir demokrasi düşünmek neredeyse olanaksızdır” (Touraine, 1997:140). Partiler seçimlerde rekabet etmekle ve vatandaşları toplumun belirli vizyonlarının arkasında ve meclisteki performanslarıyla harekete geçirmekle ülkelerinin geleceğine yön vermek için, yönetimde daha anlamlı seçenekler, siyasal katılım için yollar ve imkanlar teklif etmektedirler. Bir çok ülkede siyasal partiler vatandaşlarının istek ve beklentilerini karşılamamaktadır ve durum böyle olunca siyasal partiler çoğu zaman toplum tarafından güvensizlikle karşılaşır. Siyasal partilerin kamu güveni tehlikeye girdiğinde, tüm demokratik süreç hüsrana uğrar. Tüm sürdürülebilir demokrasilerde parti sistemi derinden ve dayanıklı bir şekilde toplumun dokusuna işlemelidir.

Siyasal partilerin demokraside 5 en önemli işlevi vardır (Important India):

- Parlamenter hükümetin çalışmasını mümkün kılar – bir parlamento halkın temsilcilerinden oluşmaktadır. Siyasi partiler bu temsilcileri parti siyasetinde organize etmektedir. Seçmenler temsilcilerini parti üyeliklerine dayanarak seçmektedirler. En fazla oy alan parti hükümeti kurmakta ve devleti ve diğer

partileri anayasanın biçimlendirdiği bir şekilde yönetmekte ve hükümetin yalnızlıklarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

- Siyasal partiler kamu politikalarını formüle etmektedir – her siyasal parti seçimleri kazanmak için birbirleriyle kıyasıya yarışır. En sonunda kazanan parti hükümeti kurar ve seçim arefesinde verdiği vaatleri seçim politikasına uygun bir şekilde yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu politikalar kamunun ilgi ve beklentilerini dikkate alınarak yapılmaktadır. Bir çok politikaların ardındaki en önemli amaç genel durumun, iyileştirilmesidir, yani ülkenin kalkınması yolunda işler yapmaktır. Bundan başka her bir siyasal partinin kendi ideolojisi vardır. seçimlerde kazanan parti, doğal olarak, kendi parti programını uygulamayı amaçlar.
- Siyasal partiler kamu görüşünü oluşturmaktadır – her yönetim sisteminde partiler kamuoyunu yetiştirir, formüle ve organize eder. Onlar aynı zamanda toplumun veya devletin siyasal meselelerini incelemek için zamanı olmayan insanların siyasal bilinç düzeyinin gelişmesine yardım ederler. Siyasal partiler insanlara daha yakın olmak için önemli konular üzerine basın toplantısı, mitingler, yürüyüşler organize ederler. Böylece insanlar ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal durumu hakkında bilgiye erişirler. Halk çeşitli önemli konuların artı ve eksileri hakkında bilgiye sahip olurlar.
- Siyasal partiler siyasal istikrar sağlar – siyasal partiler temsilci bir demokrasi içinde, yasama organlarındaki rollerini yerine getirerek istikrarın sağlanmasında büyük rol oynamaktadır. En çok oy alan parti hükümeti, diğer partiler ise muhalefeti oluşturmaktadır. İktidardaki parti en büyük sorumluluk sahibidir. Çünkü muhalefetin gözü her zaman iktidar partisinin üzerindedir ve herhangi bir yanlış adımda muhalefet partileri bundan kendilerince yararlanabilirler. Muhalefet sadece hükümeti eleştirmemekte; aynı zamanda seçmenlere alternatif bir program ve herhangi bir kriz olduğu takdirde alternatif bir hükümet programı teklif etmektedir. Bu nedenle sağlıklı muhalefet demokrasinin başarısı için çok önemlidir.
- Siyasal partiler lider yetiştirir – Herhangi bir partinin esas işlevi, üyeleri üyeliğe bütünlük, mektup, eylem ve liderlik görevini seçmek ve onları gelecekte seçime hazırlamaktır. Bu liderler aracılığıyla partiler kamuoyunun desteğini almak için mitingler düzenler, görüşler ve basın toplantıları yapar

ve parti ideolojisini veya programını kamuoyuna açıklar. Partiler her zaman liderlerine göre popülerlik kazanır ve tanınırlar.

Bahsedilen 5 faktör modern demokraside siyasal partilerin önemini ortaya koyan faktörlerdir. Ancak unutulmamalıdır ki, eğitimli bir toplum siyasal partilerin daha iyi ve demokratik bir şekilde çalışmasında yönlendirici bir etkiye sahiptir. Çünkü eğitimli seçmenler partilerin verdiği gerçekleştiremeyecekleri sözlere inanmamakta ve partilerin daha somut vaatlerde bulunmasına katkıda bulunmaktadır. Sonuç olarak, eğitim demokrasinin uygulanmasında en önemli faktörlerden birisi olarak görülebilir.

2.9 Demokrasi ve Seçim

Demokratik bir ülkede seçim son derece önemlidir. Demokrasi insanların hükümeti olarak nitelendirilmektedir. Demokrasi ve seçim kesinlikle birbirinden ayrı düşünülemez. Bu iki kavram birbirini tanımlamakta ve tamamlamaktadır. Demokrasilerde seçim halkın siyasal yaşama katılmasında en önemli rol oynayan bir temsil aracıdır. Seçim sistemi ise temsilçilerin belirlenmesinde uygulanan bir teknik yöntemdir. Siyasal temsilin gerekli koşulu olan seçimler seçim kanunu ile düzenlenmektedir.

Bir seçimin hakiki olması için öncelikle demokratik temsilin gerçekleşebilmesine hizmet etmesi gerekir, yani yurttaşların demokratik kararların üretilmesine aktif ve belirleyici bir biçimde katılabilmeleri için, seçim sisteminin geniş ve dar anlamlarıyla, farklı bakış açılarının varlığına yani çoğulcu oluşumlara izin vermesi gerekir (Köker, 2006). Kısacası, siyasi çoğulculuk ve rekabet özgür seçimin gereklerinden biridir (Erdoğan, 2004:288).

Bu bağlamda seçim ve demokrasi ilişkisini ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü, sendika kurma ve grev yapma hakkı, hukuk önünde eşitlik gibi daha kapsamlı bir paketin parçası olarak görebiliriz (Taşkın, 2014:363).

2.9.1 Seçim nedir? Dünya tarihinde ilk seçim

Genel anlamda seçim iki yoldan birini tercih etme anlamında kullanılmaktadır. Siyasal anlamda ise seçim resmi bir karar verme sürecidir. Bu süreçte halk

resmi görevde kalacak kişiyi seçmektedir. Seçimler modern temsilci demokrasinin 17.yüzyıldan beri uyguladığı bir mekanizmadır. Seçimler yasama organlarında, bazan yürütme ve yargıda ve bölge ve yerel yönetimlerde yapılmaktadır. Bu prosedür aynı zamanda şirketlerde, kurum ve kuruluşlarda, hatta gönüllü birliklerde de yapılabilir.

Seçimler genelde gizli olarak yapılmaktadır, yani kişi oy kullandığı zaman kimsenin etkisinde kalmama amacıyla kapalı alanlarda oy kullanmaktadır. Seçimlerde herkesin tek bir oy hakkı vardır ve en çok oy alan kişi seçimi kazanmaktadır.

Tarihte ilk seçimler Antik Yunanistanda ve Antik Romada yapılmıştır. Hindistan`da Vedik dönemlerinde bir gananın (aşiret) racası (amir) aşiret tarafından seçilmekteydi. Raca asil Kshatriya varna, yani asker sınıfına mahsustu ve genellikle bir önceki racanın oğlu olurdu. Ancak seçimlerinde son sözü gana (aşiret) üyeleri söylerdi.

Antik Araplarda seçim halifelerini seçmek için kullanılmıştır. Modern hükümet yetkililerinin kamuya açık seçimlerinden oluşan “seçim” 17.yüzyılın başlangıcında ortaya çıkmıştır ve Kuzey Amerika ve Avrupa`da gerçekleştirilmiştir.

Oy kullanma hakkı ilk defa erkeklere tanınmıştır. Birleşmiş Krallık ve ABD gibi ülkelerde ilk seçimlere toprak sahipleri veya iktidar sınıfı hükmetmişler. Ancak 1920`li yıllardan itibaren tüm Batı Avrupa ve Kuzey Amerikan demokrasilerinde (İsviçreden başka) tüm yetişkin erkekler oy kullanma hakkına sahiptiler. Bu dönemde artık diğer ülkelerde de kadınlar oy kullanma hakkına sahip olmaya başlamıştılar.

İlk başlarda seçimlerde oy kullanma hakkı belirli kesimler için geçerli olmaktaydı. Örneğin, Avustralya`da 1962 yılına kadar yerli insanlar seçimlere katılım hakkından mahrumdu.

Oy kullanım hakkı genellikle ülke vatandaşlarına aittir. Ancak Avrupa Birliği`nde birisi belediye seçimlerinde yaşadığı belediyede ve bir AB vatandaşıysa oy kullanabilir, yani ikamet edilen ülke uyrukluğu talep edilmemektedir.

Bazı ülkelerde, oy kullanma kanunla zorunludur (Örneğin, Yunanistan).

2.9.2 Seçim sistemi nedir?

Demokratik bir yönetimin sağlanması için, seçim en temel ilkedir. Seçim sistemleri anayasal düzenlemeler ve oylamayı siyasal bir karara dönüştüren oylama sistemleridir. Seçim sistemi dar anlamda partilerin ilgili seçim çevresinde aldıkları oy oranına göre kaç milletvekili çıkaracaklarını belirleyen teknik ve siyasal bir uygulama modeli iken (Gözler, 2004:721), geniş anlamda ise seçme ve seçilme hakkını, seçim çevrelerini, adaylık başvurusundan seçmenlerin oy kullanmasına ve sonuçların açıklanmasına kadar yapılan tüm işlemleri, oyların parlamentodaki sandalye sayılarına yansımalarını ve bu işlem ve eylemleri yapan, yöneten ve denetleyen tüm kişi, kurum ve kuralları içerisine alan süreci ifade etmektedir (Türk, 2006:76,77).

2.9.3 Dünya genelinde en çok uygulanan seçim sistemleri

Geçmişten günümüze kadar dünyada bir çok seçim sistemi değiştirilmiş ve uygulanmıştır. Özellikle milletvekili genel seçimlerinde birçok çeşitli sistem uygulanmaktadır. Dar anlamda seçim sisteminin iki ‘ideal tip’i (nispi ve çoğunluk seçim sistemleri) ve bunların her birinin bazı unsurlarını birleştiren karma modelleri bulunmaktadır.

- Çoğunluk esasına dayalı seçim sistemleri,
- Nispi temsil esasına dayalı seçim sistemleri
- Karma seçim sistemleri.

Seçim sistemleri ülkelerin kendine özgü koşulları, ihtiyaçları, kültürü, toplum düzeyi, demokrasi değerleri ve diğer faktörlere göre seçilmektedir. Bu sebepten dünya genelinde 80`e yakın seçim yöntemi uygulanmaktadır.

Genel olarak, seçim sistemlerinde 2 ilke baz alınır; “Temsilde Adalet” ve “Yönetimde İstikrar”. Temsilde adalet ilkesi nispi temsil sisteminde, yönetimde istikrar ilkesi ise çoğunluk sistemlerinde karşımıza çıkmaktadır.

2.9.4 Çoğunluk seçim sistemi

Çoğunluk seçim sisteminde seçim bölgelerinde kanun ile belirlenmiş oranla en fazla oy alan kişi veya parti seçimin kazananı oluyor. Çoğunluk sistemleri işleyiş bakımından iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Bu iki ana kategoriler de altgruplara ayrılmaktadır (Taşkın, 2014:367):

- Her bir seçim çevresinden tek adayın seçildiği çoğunluk esasına dayalı sistem.
- Dar bölge çoğunluk sistemi – her bir seçim çevresinden bir milletvekili seçilmesi öngörülmektedir (Erdoğan, 2004:289).
- İki turlu çoğunluk sistemi – eğer aday veya parti ilk turda yeterince oy almazsa ikinci bir tur yapılır ve seçim en çok oy alan adayın veya partinin kazanmasıyla sonuçlanır.
- Alternatif oy sistemi – adayların seçilebilmesi için %50 oy oranını aşması gereken bu sistemde her seçim çevresinden sadece 1 aday seçilir (Özkan, 2007).
- Her bir seçim çevresinden birden çok adayın seçildiği (liste usulü) çoğunluk esasına dayalı sistem.
- Partiyeye dayalı liste usulü çoğunluk sistemi
- Adaya dayalı liste usulü çoğunluk sistemi.

Çoğunluk esasına dayanan seçim sisteminin avantajlarına ülkedeki büyük partilerin kazanmasını sağlama ve ‘yönetimde istikrar’ ilkesini esas tutma, dar bölge seçim sistemlerinde aday ve seçmenlerin birebir iletişimlerini sağlama, ve güçlü muhalefet oluşturma gibi özellikler ait edilebilir (Müge Yüce).

Küçük partilerin mecliste temsilini engellemek, ‘temsilde adalet’ ilkesini ortadan kaldırmak ve çoğunluğu elde edemeyen partiye oy veren halk arasında güvensizlik oluşturmak, çoğunluk esasına dayanan seçim sisteminin dezavantajları olarak görülebilir (Müge Yüce).

2.9.4.1 Nispi Temsil sistemi

“Temsilde Adalet” ilkesini baz alan nispi temsil, seçim sisteminde her partinin aldığı oy oranında parlamentoda temsil edilmesini amaçlamaktadır. Nispi temsil sistemi de bir kaç gruba ayrılrsa da, en yaygın uygulama liste usulü nispi temsil sistemidir.

Liste usulü nispi temsil sisteminde seçim çevreleri her birinden birden çok aday seçilecek şekilde düzenlenmektedir. Yaygın uygulama her ilin bir seçim çevresi olarak düzenlenmesi ve her bir ilden seçilecek aday sayısının illerin nüfusuna göre orantılı olarak dağıtılmasıdır. Bir başka deyişle büyük illerden küçük illere göre daha çok aday seçilmektedir.

Yaklaştırmalı nispi temsil temsilcilerin seçim çevrelerinde tam olarak partilere dağıtılmasını sağlamak amacı ile geliştirilmiş olup, özellikle küçük seçim çevrelerinde belirecek yüksek seçim kotasının neden olabileceği adaletsizliklerin ve/veya temsil sorunlarının bertaraf edilmesi amacı ile çeşitli yaklaştırmalara başvurulmaktadır (Yavaşgel, 2004:121). İşte bu kapsamda beliren yaklaştırmalar olarak karşımıza;

- en büyük artık,
- en büyük ortalama,
- d'Hondt yöntemi ve
- Sainte Lague yöntemi çıkmaktadır.

Nispi temsil sistemi tüm oyların değerlendirilmesini sağlayan ve 'temsilde adalet' ilkesini gerçekteştiren, toplumdaki çeşitli siyasal görüşlerin ve eğilimlerin mecliste temsilini sağlayan ve demokrasinin en önemli argümanlarından olan tüm siyasal partilerin temsilini mümkün kılan ve tekpartili iktidarı engelleyen bir seçim sistemidir.

Nispi temsil sisteminin dezavantajlarına, seçmenlerle milletvekilleri arasındaki iletişimin zayıflamasına neden olması, 'yönetimde istikrar' ilkesinin işlevsizliği ve koalisyon hükümetlerinin kurulması ile istikrarsız yönetimlerin meydana gelmesi ait edilebilir (Müge Yüce).

Nispi temsil sistemi partilerin aldıkları oy oranına yakın bir şekilde milletvekili çıkarmalarını sağlamak suretiyle, küçük partilerin de parlamentoda temsiline imkan vermektedir. Bu da çok-partili siyasal hayatın ortaya çıkmasını ve ya pekişmesini kolaylaştırmaktadır (Erdoğan, 2004:293).

2.9.4.2 Karma seçim sistemleri

Hem çoğunluk hem de nispi temsil sistemlerinin birlikte kullanıldığı seçim sistemi ise karma seçim sistemi olarak görölmektedir. Ükelere göre toplam milletvekili sayısının ne kadarının çoğunluk esasına, ne kadarının ise nispi temsil sistemine göre belirleneceği değişmektedir. Örneğin, bu oranı 50\50 olarak uygulamaktayken Tunus`da milletvekillerinin %88'i çoğunluk, %12'si ise nispi temsil esasına göre seçilmektedir" (Özkan, 2007).

Karma sistemlerin üretilmesinde kullanılan teknikler; seçim çevrelerinin yeniden düzenlenmesi için söz konusu çevrelerin ya daraltılmasını ya genişletilmesini ya da genel olarak ülke düzeyinde seçim barajlarının konulmasına yönelik kullanılmaktadır (Yavaşgel, 2004:131).

Seçimlerin tek ya da iki türlü olması da ülkelerin uygulamalarına göre değişmektedir.

2.9.4.3 Seçim sistemleri ve kadınların siyasete katılımı

Seçim sistemlerinin kadınların siyasal hayata katılmasında önemli faktör olarak görülmesi, uzun dönemlere dayanan tartışma konusudur. Bazılarına göre, çoğunluk seçim sistemi, diğerlerine göre ise, nispi seçim sistemi kadınların siyasal katılımını olumlu yönden etkilemektedir. Yapılan araştırmalara göre, nispi seçim sistemi ve karma seçim sistemi uygulanan ülkelerde kadınların siyasal temsil oranı, çoğunluk sisteminin uygulandığı ülkelere göre daha yüksektir (Şahin, 2013).

2.10 Tarihsel Süreç İçinde Türkiye’de Seçimler

Türkiye Cumhuriyeti seçim tarihi açısından oldukça zengin tarihe sahip bir ülkedir. Çokpartili sisteme geçişle bugüne kadar tarihinde 19 genel seçime şahitlik eden Türkiye, tarihinde Cumhuriyetin kurulmasından sonra çokpartili sisteme geçişle yapılan ilk seçim 21 Temmuz 1946 yılındaki seçimdir. Seçim sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi 395 milletvekili ile seçimin kazananı olmuştur. Demokrat Parti 66 milletvekili ile ikinci parti olmuştur (Özkan, 2007).

1950 yılındaki genel seçimlerde Türk halkı oyunu Demokrat Parti’den yöne kullanmıştır. Demokrat Parti oyların %53,62’sini alarak seçimleri kazanmıştır. 14 Mayıs 1950 genel seçimleri “gizli oy, açık tasnif” yönteminin uygulandığı ilk seçimler olarak bilinmektedir ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk demokratik seçim olarak tanımlanmaktadır. Çoğunluk seçim sisteminin uygulandığı bu seçimle CHP’nin 27 yıllık iktidarı sona ermiştir (siyasaliletisim.org).

2 Mayıs 1954 yılında liste usulü çoğunluk sisteminin uygulanması ile gerçekleştirilen genel seçimlerinde Demokrat Parti oyların %57’ni alarak 502

milletvekili ile kazanan taraf olmuştur. 4 partinin katıldığı seçimlerde ikinciliği 31 milletvekiliyle Cumhuriyet Halk Partisi, üçüncülüğü 5 milletvekili ile Cumhuriyetçi Millet Partisi kazanmıştır (secim-sonuclari.com).

27 Ekim 1957 tarihinde TBMM 11. dönem milletvekillerini belirlemek için yapılan genel seçimlerde, DP 424, CHP ise 178 milletvekili ile Meclis'te temsil hakkına sahip olmuştur (Duman&İpekşen, 2015).

1950, 1954 ve 1957 genel seçimleri 'Çoğunluk Sistemi'ne dayanan seçimler olmuştur ve tek partili iktidar yapısı oluşmuştur. 1960 yılındaki askeri darbeye Türkiye tarihinde yeni dönem başlamıştır.

2.10.1 1960 Darbe sonrası seçimler

27 Mayıs 1960 yılındaki askeri darbenin ardından 1961 yılının 15 Ekiminde yeni genel seçimler gerçekleştirilmiştir. 15 Ekim seçimleri Nispi Temsil sistemi ile yapılmıştır. D'Hondt sisteminin uygulandığı bu seçimlerde hiçbir parti mutlak çoğunluğu kazanamadığı için Cumhuriyet Halk Partisi ile yeni kurulan Adalet Partisi koalisyon hükümeti kurmuştur (bianet.org).

Türkiye Büyük Millet Meclisi 13. dönem milletvekilleri seçimleri 10 Ekim 1965 yılında gerçekleştirilmiştir. Milli bakiye sisteminin ilk kez uygulandığı bu seçimlerde, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir ilke imza atılmıştır; sosyalist bir parti olan Türkiye İşçi Partisi milletvekili çıkararak meclise girmeyi başarmıştır. Temsilde adaleti sağlayan ulusal artık sisteminin uygulandığı 1965 seçimlerinde AP %52.9 oy oranıyla Süleyman Demirel liderliği ile tek parti olarak iktidara gelmiştir (tbmm.gov.tr).

12 Ekim 1969 seçimlerinde barajsız d'Hont sistemi uygulanmış ve Adalet Partisi tek parti olarak iktidarda kalmayı başarmıştır (Duman&İpekşen, 2015).

14 Ekim 1973 genel seçimlerinde tek parti hükümeti kurulamamış, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisi'nin kurduğu koalisyon hükümeti iktidara geçmiştir.

Barajsız D'Hondt sisteminin uygulandığı 5 Haziran 1977 genel seçimlerine 8 siyasal parti katılmıştır. Hiçbir partinin mutlak çoğunluk kazanamadığı seçimlerde CHP birinci parti olmuştur.

1973 ve 1977 genel seçimlerinden sonra kurulan koalisyon hükümetleriyle ülke genelindeki istikrarsızlık, sosyal, toplumsal, siyasal, ekonomik kaos 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle sonuçlanmıştır.

2.10.2 Eylül darbesi sonrası seçimler

TBMM 17. dönem milletvekillerinin belirlendiği 1983 Türkiye genel seçimleri, 12 Eylül Darbesinden sonra gerçekleştirilen ilk genel seçim olarak tarihe geçmiştir. 3 partinin katıldığı seçimlerin sonucunda, Turgut Özal liderliği ile kurulan Anavatan Partisi 400 kişiden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 211 milletvekili ile tek başına iktidar, Özal ise başbakan olmuştur (tbmm.gov.tr).

Askeri darbenin ardından 1982 Anayasası ile TBMM'deki milletvekili sayısı 400 olarak belirlenmiştir. Yeni Anayasa ile, seçimlerin, serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve denetim altında, 5 yılda bir yapılması hükme bağlanmıştır. Ayrıca 10 Haziran 1983 tarihinde kabul edilen 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na göre 1969, 1973 ve 1977 seçimlerinde uygulanan barajsız d'Hondt seçim sistemi kaldırılmış, yerine ise ülke barajlı (%10) ve seçim çevresi barajlı (geçerli oyların seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünmesiyle ortaya çıkan) d'Hondt sistemi getirilmiştir.

'Tercihli oy' sisteminin uygulandığı 29 Kasım 1987 genel seçimlerine 7 parti katılmıştır. Seçimlerden önce Anayasa Seçim Yasasına değişiklik yapılmıştır. Milletvekili sayısı 400'den 450'ye çıkarılmıştır. Barajı aşmayı başaran ve meclise giren 3 parti - ANAP 292, Sosyal Demokrat Halkçı Parti 99, Doğru Yol Partisi'de 59 milletvekilliği kazanmıştır (tuik.gov.tr).

20 Ekim 1991 erken genel seçimleri sonucunda hiçbir partinin mutlak çoğunluğu elde edememesi ile 10 Kasım 1991 yılında Doğru Yol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti koalisyon hükümeti kurulmuştur (tbmm.gov.tr).

Türkiye 1995 yılında yeniden erken seçimlere gitmiştir. 25 Aralık 1995 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerinden önce Seçim Yasasına bazı değişiklikler yapılarak seçmen yaşı 20'den 18'e indirilmiş, ceza ve tutukevlerinde tutuklu olarak bulunanlar da oy kullanma hakkına sahip olmuştur. TBMM'de milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkartılmıştır. 12 partinin katıldığı seçimlerde Refah Partisi kazanan taraf olmuştur. 1995 genel seçimleri de koalisyon

hükümetlerinin kurulmasıyla tarihe geçmiştir (ANAP-DYP koalisyonu ANAYOL, RP-DYP koalisyonu REFAHYOL, ANAP-DSP-DTP koalisyonu ANASOL-D) (İpekşen&Duman, 2015).

18 Nisan 1999 genel seçimlerinde Demokratik Sol Parti birinci olmuştur. 18 Nisan 1999 Genel Seçimlerinden sonra Ecevit tarafından DSP, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Anavatan Partisi (ANAP) ile 28 Mayıs 1999 yılında üçlü koalisyon hükümeti kurulmuştur. Böylece türk siyasetinde 17. koalisyon hükümeti kurulmuştur. Ayrıca, MHP 21 yıl sonra hükümete girmeyi başarmıştır (tuik.gov.tr).

3 Kasım 2002 genel seçimleri Türkiye Cumhuriyeti siyasal hayatında tam bir dönüm noktası olmuştur. %10 ülke barajlı d'Hondt sisteminin uygulandığı seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisi oyların %34'ünü alarak 365 milletvekili ile seçimlerin kazanan tarafı olmuştur. CHP oyların %19'unu alan ve Meclis'e giren ikinci parti olmuştur. Böylece TBMM'de uzun yıllar sonra sadece iki parti yer almıştır (secim-sonuclari.com).

22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde AKP % 46,5 oy oranıyla birinci, CHP % 20,7 oranla ikinci, MHP ise %14,2 oy oranıyla Meclis'e girmeyi başaran üçüncü parti olmuştur (hurriyet.com.tr).

12 Haziran 2011 genel seçimleri Türkiye tarihinde 34 yıl aranın ardından "erken" yapılmayan ilk genel seçimler olmuştur. 15 siyasal partinin katıldığı seçimlerde AKP % 49,9 oy oranıyla birinci, CHP % 25,9 oranla ikinci, MHP ise % 13,01 oy oranıyla üçüncü parti olmuştur (bianet.org).

Hiçbir partinin tek başına iktidara gelmek için gerekli 276 sandalye sayısına ulaşamadığı 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrası, % 10'luk barajı aşmayı başaran 4 parti – AKP, CHP, MHP ve HDP (Halkların Demokratik Partisi) koalisyon hükümeti kurmak için görüşmelere başlasa da sonuç elde edilememiştir. Neticede 1 Kasım tarihi için erken seçim kararı alınmıştır.

1 Kasım 2015 erken genel seçimlerinde oy oranının % 49,48'ni alan AKP seçimleri kazanan taraf olmuştur. CHP % 25,31 oranla ikinci, MHP % 11,9 oy oranıyla üçüncü, HDP ise % 10,75 oy oranıyla Meclis'e girmeyi başaran dördüncü parti olmuştur (ysk.gov.tr/).

2.11 Azerbaycan`da Seçim Tarihi ve Seçim Sistemi Aşamaları

18 Ekim 1991 yılında özgürlüğünü ilan eden Azerbaycan Cumhuriyeti`nde yönetim sistemi hukuka dayalı üniter, başkanlık sistemidir. Devletin 3 temel organı vardır: yasama, yargı ve yürütme. Bu organların her birinin faaliyeti Anayasa ve yasalarla düzenlenmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti`nde yasama organı Milli Meclis (parlamento), yürütme organı Cumhurbaşkanı, yargı organı ise Azerbaycan Cumhuriyeti mahkemeleridir.

Azerbaycan Cumhuriyeti laik bir devlettir. Din devletten ayrıdır, ve devlet işlerine karışmamaktadır. Eğitim kurumlarında dini derslerin verilmesi yasaktır.

Azerbaycan`da seçim hakkı Anayasa ile tanımlanmaktadır. Anayasa'nın "Temel insan ve vatandaş hakları ve özgürlükleri" bölümünde, Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının devlet kurumlarını seçmek ve seçilmek, ayrıca referanduma katılmak hakkı vardır. 18 yaşını doldurmuş tüm ülke vatandaşları seçimlerde oy kullanma hakkına sahiptir. Seçim hakkı "Seçim Yasası" ile düzenlenmektedir. Seçim komisyonları Azerbaycan Cumhuriyeti Merkezi Seçim Komisyonu (MSK) tarafından yönetilmektedir (bkz, Constitution of the Azerbaijan Republic).

Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti zamanında 28 Mayıs 1918 tarihinde ADC'nin Anayasası "İstiklal Beyannamesi" Tiflisme kabul edilmiştir. 23 ay yaşamasına rağmen ADC Parlamentosu (Milli Şura adlandırılmıştır) 145 oturum yapmıştır. İlk oturum 7 Aralık 1918, son oturum ise 27 Nisan 1920 yılında olmuştur (meclis.gov.az).

Başkanlık sistemi ile yönetilen Azerbaycan`da yasama organı Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclis`idir. Çok genç ülke olarak Azerbaycan`da günümüze kadar sadece 5 Milli Meclis genel seçimleri gerçekleştirilmiştir. İlk genel seçimler 1995 yılında gerçekleştirilmiştir. Milli Meclis 125 milletvekilinden oluşmaktadır ve genel seçimler yoluyla her 5 seneden bir seçilmektedir.

18 Ekim 1991 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yeniden bağımsızlık kazanmasıyla ve 12 Kasım 1995 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa'sının kabulü ile parlamento yeniden Milli Meclis adıyla faaliyete başlamıştır. Seçimler Çağırış adlandırılmaktadır ve 5 senelik ülke parlamentosunun terkinin oluşturulmasını amaçlamaktadır.

2002 yılına kadar Azerbaycan Milli Meclisi`ne yapılan seçimler Karma Seçim sistemi ile gerçekleştirilmekteydi. Ancak 24 Ağustos 2002 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa`sına yapılan değişiklikler sonucunda genel seçimler “Çoğunluk Seçim Sistemi” ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Bağımsızlığının yeniden ilan edilmesiyle Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi için 12 Kasım 1995 yılında seçimler gerçekleştirilmiştir. Milli Meclis`deki 125 milletvekilinin 13`ünü kadın milletvekili oluşturmuştur (msk.gov.az/az/).

II genel seçimler 5 Kasım 2000 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 125 dairede yapılan seçimlerin sonucuna göre, Yeni Azerbaycan Partisi en çok milletvekili sayısı ile seçimlerin birincisi olmuştur. Bu seçimlerde 10 kadın milletvekili Meclis`e girmeyi başarmıştı (meclis.gov.az/).

III Çağırış 2005 – 2010 yasama organının oluşturulması amacıyla 6 Kasım 2005 yılında yapılmıştır. Bu seçimlerde de iktidar partisi Yeni Azerbaycan Partisi, Meclis`te en çok milletvekili kazanan parti olmuştur. 14 kadın milletvekili ile parlamentonun terkihi oluşturulmuştur (meclis.gov.az/).

IV Çağırış 7 Kasım 2010 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de Yeni Azerbaycan Partisi Milli Meclis`te en çok milletvekili kazanan parti olmuştur. 20 kadın aday milletvekili olmaya hak kazanmıştır (msk.gov.az).

1 Kasım 2015 V Çağırış`da daha önceki dört seçimden farklı bir sonuç elde edilmemiştir. İktidardaki Yeni Azerbaycan Partisi Milli Meclis`e en çok milletvekili sokmayı başaran parti olmuştur. 125 sandalyenin 21`ini kadın milletvekilleri kazanmıştır (msk.gov.az/az/).

2.12 Halkla ilişkiler ve Seçim

Demokrasilerin olmazsa olmazı seçimlerde adayın kamuoyuna tanıtılması, desteklenmesi ve seçimlerde kazanması için Halkla İlişkiler çalışmaları yapıldığından, artık bu iki kavram birbirleriyle içli-dışlı olmuşlardır. Günümüzde halkla ilişkiler olmadan herhangi bir seçim kampanyası neredeyse hiç düşünülemez.

Bir kuruluşla hedef kitlesi arasındaki karşılıklı iletişim, anlayış, kabul ve işbirliği oluşturmaya ve sürdürmeye yardımcı olan, sorun ve problemlerin yönetimini içeren, kamuoyunun bilgilendirilmesinde yönetime yardımcı olan, hedef kitlenin anlayış ve onayını kazanmak için bir eylem programını yürüten yönetim fonksiyonu Halkla İlişkiler olarak tanımlanmaktadır (Okay&Okay, 2011:10).

Bir Halkla İlişkiler kampanyasının seçimler zamanı başarılı olması için yapılması gereken bazı kurallar vardır.

İlk adım olarak, kampanyası yapılacak olan adayın geçmiş deneyimleri, mal varlığı, hayatı, partisi, ailesi, sosyal gücü çok iyi bir şekilde öğrenilmelidir. Adayın beceri ve yetenekleri, yönetim becerisi, liderlik özellikleri, ve diğer özellikleri iyi bir şekilde değerlendirilmeli ve halkla ilişkiler kampanyalarında kamuoyuna duyurulmalıdır. Ayrıca, adayın seçime girmek için teklif ettiği program ve ülke için önemli teklifleri kampanyada yer alması, halkla ilişkiler kampanyasının başarılı olmasında büyük katkıya sahip olacaktır.

Çağdaş siyasal yaşantımızda, seçimler halkla ilişkiler kampanyalarında kilit rolü üstlenmektedir. Demokrasinin temel ilke olarak kabul edildiği ülkelerde seçimlerin esas role sahip olması, halkla ilişkilerin de o ülkelerde en önemli araç olmasının kanıtıdır. Modern seçimleri halkla ilişkilersiz düşünmemiz mümkün değildir. Demokratik sistemin en önemli özelliği yöneticilerin iktidara halkın seçimiyle gelmesi ve onların temsil ettikleri halkın karşısında kendilerini “sorumlu” hissetmeleri, sorumlulukları halkın kendilerini ve icraatlerini denetlemesine olanak verecek bilgileri açık ve dürüst bir şekilde yerine getirmesidir. Halkla İlişkiler sayesinde siyasal aday ve partiler kampanyalarını sürdürmekte ve kamuoyuna kendilerini tanıtmaktadırlar. Seçimlerde aday ya da partinin kamuya tanıtılmasında halkla ilişkiler devreye girmektedir. Aday ve ya partiler programlarını, vaatlerini, halka sunacakları teklifleri halkla ilişkiler kampanyaları aracılığıyla hedef kitlelere duyurmaktadır. Bu kampanyaların ise tanıtılması kitle iletişim araçlarının yardımıyla yapılmaktadır (Aziz, 2011:119):

- TV ve radyo,
- Gazete ve dergiler,
- Basın toplantıları,

- Miting ve yürüşler,
- İnternet ve sosyal medya ağları ve diğerleri.

Günümüzde bu araçlar olmadan herhangi bir kampanyanın başarılı olacağı şüphe altındadır. Özellikle internetin yaygınlaşmasından sonra, 2010`lu yıllarda sosyal medyanın hayatımıza daha ağırlıklı bir şekilde girmesi ve hemen hemen her alanda karşımıza çıkması, seçimlerde de kendisini göstermektedir. Örnek olarak, 2016 ABD başkanlık seçimlerini gösterebiliriz. Adaylardan Hillary Clinton ve Donald Trump`ın kıyasıya mücadele ettiği seçim serüveninde adayların sosyal medya kampanyaları gündemin en çok konuşulan haberleri olmuştur.

2.12.1 Halkla ilişkiler nedir?

Temelinde ikna, retorik, algı kavramları yatan Halkla İlişkiler hedef kitleleri ile örgüt arasında yeni, olumlu ve sürekli ilişkiler oluşturan çift yönlü bir yönetsel faaliyettir. *“Halkla İlişkiler örgütsel hedeflere ulaşılmasına, kurumsal felsefenin tanımlanmasına ve örgütsel değişimin gerçekleştirilmesine yardımcı olan bir yönetim fonksiyonudur”* (Oktay, 2002:53). Kısa tanımıyla, kurumların kitlelerle iletişim kurmak amacıyla yürüttükleri, pro-aktif ve re-aktif olarak sürdürülebilen, kamu yararı esas alınarak devam ettirilen düzenli faaliyetlerdir. İngilizceden Public Relations kelimelerinden halkla ilişkiler olarak türkçeye çevrilen kavram kısaca "PR" olarak ifade edilmektedir.

Uluslararası Halkla İlişkiler Birliği`nin (IPRA) tanımına göre, özel veya kamu kesiminde faaliyette bulunan bir işletme veya kurumun ilişki kurduğu veya kurabileceği kimselerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek ve bunu devam ettirmek için yaptığı sürekli bir yönetim fonksiyonudur (Bilgin, 2010:17).

M.Crozier`e göre, —halkla ilişki, dış alemin sempati ve iyi niyetini sağlamak amacı ile yönetici ve girişimcilerin başvurdukları usullerin tümüdür (Abadan, 1964:7). Steven R.Thomsen`e göre, halkla ilişkilerin asıl fonksiyonu, kuruluş ve bireyler arasında iletişim yönetimi ve ilişki oluşturmak olmuştur (Okay&Okay, 2011:12). Duman Frenette`ye göre ise, halkla ilişkiler, bir bilim ve çeşitli insan grupları arasında karşılıklı çıkarların korunmasını sağlayacak uyumu yerleştirme çabasıdır (Sezgin, 2007:7).

2.12.2 Halkla ilişkilerin tarihsel gelişim süreci

Halkla İlişkilerin tarihinin nereden başlaması tam olarak bilinmese de tarihsel gelişiminde 3 dönem ayırabiliriz;

- Başlangıcı belli olmayan bir tarihsel dönem
- Endüstri devrimiyle birlikte başlayan bir tarihsel dönem
- Ivy Lee ve Edward Bernays'ın çeşitli halkla ilişkiler yöntemlerini kullanmasıyla birlikte başlayan dönem.

M.Ö. 1800 yıllarında Sümerlerin çivi yazısı ile çiftçiler için Çiftlik Bülteni yayınlamaya başlamaları, dünyada ilk halkla ilişkiler örneği olarak kabul edilmektedir. M.Ö. 1 yüzyıllarda eski Yunanlılar ve Romalılar “Vox Populi; Vox Dei - Halkın sesi Tanrının sesidir” ifadesini kullanmaları ve 1446 yılında Gutenberg'in hareketli parçalar ile yazı baskısını bulması ile çeşitli el ilanları, gazeteler yayınlanması halkla ilişkilerin ilk örneklerindedir.

“Public Relations” kavramı ilk defa ABD'nin 1776 yılında Thomas Jefferson tarafından yazılan Bağımsızlık Bildirisi'nde kullanılmıştır (Biber, 2003: 42). Günümüzde PRSA (Amerika Halkla İlişkiler Derneği) her yıl düzenlenen etkinlikle halkla ilişkilerde başarılı uygulamalara “Thomas Jefferson Mükemmellik Ödülü” vermektedir.

1880'lu yıllarda P.T. Barnum'un halkla ilişkiler faaliyetlerine başlaması bu alanın gelişiminde önemli bir süreçtir. Yaptığı ilginç ve dikkatçekici şovlarla tanınan Barnum Basın Ajans Modeli'nin babası olarak bilinmektedir. Barnum'a göre, kötü bir tanıtım yoktur, önemli olan basında bir şekilde yer almaktır”.

Halkla İlişkilerin planlı bir şekilde uygulanması ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilmiştir. Halkla İlişkilerin bir kavram olarak açıklanması da Amerika'da yapılmıştır.

Halkla İlişkilerin gerçek öncüsü Ivy Lee olmuştur. O 1916 yılında ilk halkla ilişkiler bürosunu kurmakla, bu alanda büyük hizmette bulunmuştur.

ABD başkanı Thodore Roosevelt Beyaz Saray'da gazeteciler için açtığı büro sayesinde basının desteğini sağlamış ve halkla ilişkilerin gelişmesinde büyük bir katkıda bulunmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra halkla ilişkiler tüm dünyada yayılmaya ve gelişmeye başlamıştır.

Halkla İlişkiler 4 aşamadan oluşmaktadır (Oktay, 2002:54):

- Araştırma
- Planlama veya programlama
- Uygulama veya harekete geçme
- Değerlendirme

2.12.3 Halkla ilişkiler modelleri

Halkla İlişkiler bugüne dek çeşitli modellere ayrılmıştır. Fakat bilinen en etkili modeller halkla ilişkilerin tarihsel gelişim sürecine ve uygulanan iletişim tarzlarına göre ayrılan, Grunig ve Hunt tarafından geliştirilmiş 4 modeldir (Okay&Okay, 2011:118).

Grunig ve Hunt'ın ayırdığı ilk model Basın Ajansı / Tanıtım Modelidir. Bu modelin temel hedefi kamunun ilgisini çekerek herhangi bir konunun tanıtımını yapmaktır. Basın Ajansı'nda kullanılan araçlar aracılığıyla (gazete, dergi, radyo, televizyon, sosyal medya ve d.) konu veya kişi medyada, ne olmasından bakılmaksızın tanıtılmasını amaçlamaktadır. Çünkü ne şekilde olursa olsun, basında yer almak ana hedeftir. Barnum'un dediği gibi “kötü tanıtım yoktur, önemli olan basında yer almaktır”.

Basın Ajansı Modeli Grunig ve Hunt'ın 4 modeli içinde en basit olanıdır. Burada amaç tanıtım amaçlı bilgilerin hedef kitleye ulaştırılmasıdır. Göndericiden alıcıya doğru tek yönlü bir iletişim vardır ve hedef kitlenin konuyla ilgili görüşlerinin alınması önemli değildir.

Basın Ajansı modeli faaliyetlerinin ortaya çıkışına 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren endüstriyel-teknolojik devrimin başlamasıyla, ABD'de rastlanmaktadır. Basın Ajansı Modelinin “babası” olarak bilinen P.T.Barnum insanların ilgisini çekmek ve yaptığı şovlara seyirci toplamak amacıyla yeri geldiğinde abartılı olaylardan (Tom Thumb, Yaşlı hizmetçi Heth ve s.) faydalanmaktan çekinmemiştir (Sezgin, 2007:17).

Kamuyu Bilgilendirme Modeli 4 halkla ilişkiler modelleri arasında ikincisidir. Adından da görüldüğü gibi, bu modelin temel hedefi, ikna edici bir niyet olmaksızın kamuyu bilgilendirmektir. Kapitalizm sisteminde büyük kapitalistlerin çalışanların sosyal güvenlik, sağlık durumları ile değil, sadece kendi kazançları ile ilgilenmesi, kamuoyunu bilgilendirmenin gereksiz olduğunu düşünmeleri, onların kamuda olumsuz bir imajının oluşmasına neden olmaktadır. Bir çok gazeteci işadamları hakkında araştırma yazılar yazmaya başlamış ve medyada onları eleştiren makaleler basılmıştır. Hal böyle olunca, bu “saldırıları” önlemek amacıyla büyük ve özel kamu kuruluşları, kendilerini savunma amacıyla eski gazetecileri işe almışlardır. Böylece, Kamuyu Bilgilendirme Modeli ortaya çıkmıştır (Okay&Okay, 2011:141).

Bu modelin öncüsü olarak bilinen Ivy Lee böyle bir amaçla Rockefeller adına çalışmaya başlamış ve dönemin halkla ilişkiler modeli haline gelmiştir. Lee`ye göre, her ne olursa olsun kamu mutlaka bilgilendirilmelidir ve kurumun olumlu veya olumsuz yaptığı işler kamuya objektif bir şekilde duyurulmalıdır.

Tek yönlü bir iletişim türünün olduğu Kamuyu Bilgilendirme Modeli, Basın Ajansı Modelinden farklı olarak, doğru ve eksiksiz bilgiyi hiç bir abartı veya yalan olmadan hedef kitleye ulaşmasını sağlamaktadır. Günümüzde bu modelden en çok hükümetler, kar amacı gütmeyen kurum veya kuruluşlar, dernekler faydalanmaktadır.

İki yönlü Asimetrik Model Grunig ve Hunt modelleri arasında dördüncü modeldir. 1920`li yıllardan sonra ortaya çıkan bu modelin amacı, bilimsel verilere dayanarak bir iknayı gerçekleştirmektir.

İki yönlü Asimetrik Model`de amaç hedef kitleyi kendi lehine ikna etmektir. Bu modelde kuruluş, uygulanan halkla ilişkiler sonucunda kendisi değişmek değil de, hedef kitlenin davranışlarında değişiklik yapma amacı gütmektedir. Yani hedef kitlenin feedback`inin alınmasının nedeni, onun davranışlarını kontrol edebilme isteğidir.

1960`lı yıllarda ortaya çıkan ve devamlı olarak hedef kitlenin görüşlerinin dikkate alınması ve iki yönlü bir iletişimin kurulmasıyla bir uyum sağlanmasını amaçlayan iki yönlü simetrik model, 4 model içinde sonuncusu ve en niteliklisi olarak bilinmektedir. Bu modelin uygulanması ile kuruluşlar hedef kitle

arasında olumlu etki yaratmak için sosyal bir sorumluluk üstlenmektedir.
Günümüzde en çok uygulanan modeldir.



3. SİYASET VE KADIN KİMLİĞİ

3.1 Siyaset Kavramı ve Siyasi Katılım

3.1.1 Siyaset – politika nedir?

Siyaset, birçok yaklaşımı bir arada barındıran, çok boyutlu ve geniş kapsamlı bir kavramdır. Günümüzde siyaset derken, insanların siyasetin sadece temsilcileri seçip bir sonraki seçimlere kadar olan biteni izleyerek değerlendirmekten ibaret olduğunu düşünmesi yalnız bir düşünce olarak görülebilir. Yani içinde bulunduğumuz toplumun bir üyesi ve vatandaşı olarak, çevremizdeki olan bitenlere kayıtsız kalmamalı, ortaya çıkan tüm sorunları yetkili kurumlara aktararak, karar verme ve karar alma sürecinde katılım göstermeliyiz. Buradan anlaşılacağı üzere, siyaset bütün yurttaşların katılmaları gereken olumlu ve öğretici bir süreçtir. Britanyalı siyaset bilimci Andrew Heywood'a göre, "Siyaset, en geniş anlamıyla, insanların ortak yaşamalarını mümkün kılan genel kuralları oluşturma, koruma veya değiştirme etkinliğidir" (Taşkın, 2014:22,23). Amerikan siyasal bilimci Harold D.Lasswell politikayı "kimin, neyi, ne zaman ve nasılaldığını" gösteren bir sanat ve bilim olarak tanımlamıştır (Çiftçioğlu, 2006:7,8).

Siyaset ve ya politika eski tanımlara göre, devlet yönetme sanatı ve ya devlet etrafında ortaya çıkan yönetim etkinliği olarak tanımlanmıştır. Siyaset; hükümet etme, halkın idare edilmesi, kamusal ve siyasal alanındüzenlenmesi, uzlaşma-uyum-müzakere ile siyasal kararların alınması, siyasiiktidarın ele geçirilmesi mücadelesi, siyasi iktidar üzerinden kaynakların, değer vesembollerin dağıtılması gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Siyaset; karar alma, iktidara gelme, iktidarı kullanma, iktidar üzerinden hayatın idari, siyasi, ekonomik, kültürel boyutlarını düzenleme, ülke ve toplum idaresi kavramları etrafında döner (Akdoğan, 2008:9).

Aristoteles'e göre, politika toplumun halka dair yaptığı tüm etkinliklerdir. Siyaset arapçadan 'Seyis' kelimesinden türemiştir, anlamı 'at bakıcısı'

demektir. Politika Yunancadan kent – devlet anlamına gelen ‘Polis’ kelimesindedir. Yunanca ‘Politikos’ devlet ve kent işlerine dair her şeyi kapsamaktadır (Taşkın, 2014:26).

Eski Yunan filozofları Platon, Aristoteles ve diğerlerine göre, siyaset yalnızca halkın eğitilmiş kesimi tarafından yapılmalıdır, yani eğitimsiz insanlar cahil insanlardır ve onlar siyaset yapamazlar. Bu filozofların demokrasiyi neden sevmemeleri açıkça görülmektedir; çünkü demokrasi halkın yönetimine dayanan bir sistemdir. Onlara göre, demokrasi cahil insanların yönetim sistemidir ve toplumda karışıklık yaratmak için vardır.

Çinli filozof Konfüçyüs’e göre ise, toplumu yönetmek, imparatorun sorumluluğunda olmasıyla beraber, onun bu işi yetkinlikle yapabilmesi için eğitilmiş olması gerekmektedir (Taşkın, 2014:26,27).

Ünlü İngiliz düşünür John Locke’a göre, “Gece bekçisi devlet.” İnsan özgürlüğünün alanı, devlet değil, sivil toplumdur. Devlet, bu alanın sağlıklı işlemesi için dışsal bir güvence olmak zorundadır. Dolayısıyla, siyaset bu niteliklerin varlığı ve sürekliliği için yapılması zorunlu bir etkinlik olabilir ama insani mutluluğun amacı değil, araçtır sadece. Bu yaklaşıma göre, “En iyi hükümet, en az yöneten hükümettir.”(Taşkın, 2014:29).

‘Politika’ kelimesi hükümet ve yönetimle ilgili çeşitli ilişkiler dünyası, aktiviteler, tutum, oryantasyon, görüş ve iletişim bağlantılarını ifade etmektedir. Politikanın ana konusu siyasal organizasyonlar, enstitüler, hareket ve liderleriyle sosyal (etik) gruptur. Politikanın amacı ortak hedefleri ve bu hedefleri ulaşmanın yollarını belirleyerek, kamusal gelişimi olumlu yöne doğru yönlendirmektir.

Politika bir bilim ve bir sanattır. Bu bir bilim olarak, insanlığın siyasal hayatı etkileyen toplumsal gelişme yasalarını geliştirdiği zamandan beri varsayılmaktadır. Politika, aynı zamanda, bir sanat olarak görülebilir ve bu siyasal sürecin öznel tarafı ile ilgilenmeli ve tecrübe kullanımını, önsezini, yaratıcı cesaret ve hayal gücünü kapsamalıdır.

‘Politika’ kelimesi, ilk defa onu ‘kamu yararı’na hizmet eden toplumun uygarlaşmış bir biçimi olarak tanımlayan Yunan filozof Aristoteles tarafından kullanılmıştır. Bu kelime aynı zamanda Yunancadan ‘hükümet sanatı’ olarak da

çevirilebilir. Politikanın amacı devlet faaliyetinin amaçlarını, biçimlerini ve içeriğini belirlemek için farklı sosyal gruplar arasındaki ilişkileri normalleştirmektir.

Politika modern toplumun bir bütünleyici parçasıdır ve karmaşık, çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Politikanın hedefi çeşitli sosyal gruplar – sınıflar, cemiyet, uluslararası organizasyonlar, siyasal partiler, vakıflar, hükümet biçimleri, ve diğerleridir. Tüm bunların hepsi özgür ve bağımsız çalışabilen kuruluşlardır. Bu kuruluşlar belirli bilgileri kendilerinde barındırmaktadır ve işlevleri aynı değildir. Çaha'ya göre, Türkiye'de siyaset, sadece katılıma aracılık eden bir faaliyet alanı ve ya meslek olmanın ötesinde bir anlama sahiptir. Türkiye'de siyaset bir kimlik, bir duruş, bir çatışma alanı ve bir zihniyet meselesidir (Çaha&Aydın&Çaha, 2014:261). Böylece siyasal partiler farklı düşüncelerin, ideolojilerin ve zihniyetlerin merkez üsleri olarak toplumu farklı cephelere ayırır ve bu cepheleşme, toplum bireylerinin kiminle arkadaşlık edeceklerini, kiminle iş yapacaklarını, hatta kiminle evleneceklerini bile etkilemektedir.

3.1.2 Siyasal katılım ve modelleri

Politikada en önemli işlevlerden biri de katılımdır. Siyasal katılım bireysel ve toplumsal olmak üzere iki yönlü değerlendirilmektedir. Bireysel siyasal katılım özellikle oy verme davranışına ilişkindir ve aslında seçmenin tek başına yerine getirebileceği bir eylemdir (Yaraman, 2015:15). Siyasal katılım demokrasinin oluşmasında ve pekişmesinde en büyük role sahip bir işlevdir. Katılım; bireylerin kendilerini etkileyen ve ilgilendiren fiziksel çevrelerde, programlarda ve kurumlarda üretilen kararlara etkiye bulunmaları; bu kararların oluşumunda yer almaları olarak tanımlanmaktadır (Özkeraz ve Zeren, 2009:230). Toffler'a göre, büyük seçmen kitlerinin seçtikleri temsilcileriyle ilişkilerini yitirmekte oluşunun nedeni katılım eksikliğidir: “İyi eğitim görmüş orta sınıf bile kendini; amaçların saptanması sürecinin dışında görmektedir. Yaşam hızı arttığı için iki seçim arasında birçok olaylar geçmekte ve siyasiler seçmenlerine karşı daha az sorumluluk duymaktadırlar” (Toffler, 1974:446).

Sosyal bilimde katılım, halkın siyasal, ekonomi, yönetim ve diğer sosyal kararlara dair görüşlerini ifade etmesi – ve etkilemesi için çeşitli mekanizmalara değinmektedir. Katılımcı karar alma toplumun herhangi bir sosyal alanında –

ekonomide, siyasette, yönetimde, kültürde ve b. gerçekleşebilir. Lerner (1958)'e göre de modern toplumla geleneksel toplum arasındaki temel fark, modern toplumun katılmaya dayanan bir toplum olmasıdır (adır, 2011:9).

Katılımın en önemli bireylerinden birisi siyasal kararalma sürecindeki katılımdır. Bir ülkenin siyasal katılım oranı ne kadar yüksek olursa o ülkenin gelişmesi ve kalkınması bir o kadar da güçlü olacaktır. Çünkü siyasal katılım demokrasinin en önemli ilevlerindedir. Adından da belli olacağı üzere siyasal katılım, bireyin kendi fikir ve inançlarını belirtmekle siyasal sürece katılmasıdır. Sosyal bilimlerde 'siyasal katılım' terimi, bir vatandaşın herhangi bir siyasi meselenin sonucunu etkilemek üzere aldığı bir eylemi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Siyasal katılım türleri genel olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar "bireysel siyasal katılım" ve "toplumsal siyasal katılım"dır. Bireysel siyasal katılıma örnek, bireyin "oy verme"sidir, "toplumsal siyasal katılma"nın en temel biçimleri siyasal partilere veya siyasal derneklere ye olmak, aktif olarak görev almak, seçimlerde aday olmak, gösteri, yürüyüş ve mitinglere katılmak vb. faaliyetlerdir (adır, 2011:12).

Siyasal katılımın birçok modelleri vardır (David White).

- Oy kullanma: Demokraside, oy kullanma siyasal katılımın en önemli yegane modelidir. Çünki birey ülkenin kaderini belirleyen seçimlerde iktidara kimin geleceğini seçmekte kendi iradesini ortaya koymaktadır.
- İtiraz etme: Anayasal hakk olup olmamasına rağmen, itiraz ve protestolar siyasal katılımın diğer kritik faktörlerinden birisidir. Çünki vatandaş kendi görüşlerini açık bir şekilde kamuya duyurarak, herhangi bir kararı etkilemede rol alabilir.
- Kamu istifaeleri: oy kullanma gibi kamu istifaeleri de vatandaşların herhangi bir siyasetçi veya seçilen birisi ile bir grup halinde toplanmasını ve fikir alıveriinde bulunmasını sağlamaktadır.
- Jüri görevi: Jüri görevi herhangi bir suçtan suçlanan kişilerin sonuçlarının bir kişiye veya hakime bağlanması yerine, kendileri gibi insanlar tarafından yargılanmasını sağlamaktadır.

Yukarıdaki 4 model dışında siyasal katılımın başka faktörleri de bulunmaktadır;

- Dilekçe (petition) imzalamak;
- Kamu görevlisine mektup yazmak;
- Siyasal bir mesele üzerine blog yazmak;
- Para bağışı yapmak;
- Bir kampanyada gönüllü olmak;
- Herhangi bir eylem ve ilgi grubuna katılmak;
- Kamu görevlisi pozisyonunda yer almak;
- Protesto eylemi için bir binayı tutmak;
- Terör eylemi gerçekleştirmek.

İnsan hem dış dünyadan, hem de kendi içsel dünyasından etkilenmektedir ve bu faktörlere göre davranış biçimi göstermektedir. Bireyler en çokkişisel bağlılık, dayanışma, çıkar ve vatandaşlık duygusu olan dört nedenden dolayı siyasal katılımında bulunmaktadır (Çadır, 2011:10).

İktidar ve hürriyet içinde yaşama arzusu da insanların siyasal katılıma yönelmesinde bir diğer faktördür. İnsanlar kendi görüşlerine yakın veya onları savunan insanların iktidarda olması için ve bağımsız bir devletin vatandaşı olmak için her zaman mücadele etmişlerdir.

3.1.3 Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın faktörü ve siyasal katılım

Daha önce de belirtildiği üzere, demokrasilerde siyasal katılım en önemli faktörlerden birisidir. Siyasal katılımı toplum bireyleri yaşadıkları ülkenin birnevi kaderini belirlemektedirler. Siyasal katılım demokraside ne kadar önemli ise, bireylerin eşit bir biçimde, yani kadın ve erkek ayırıcılığı yapılmaksızın, katılım sağlanması da bir o kadar gereklidir. Ancak Türkiye ve Azerbaycan gibi toplumlarda kadınlar ve erkekler aynı düzeyde siyasete katılmakta mıdır, yoksa tam tersi midir, bu araştırılması ve incelenmesi gereken bir konudur.

Siyasal katılım, sadece seçimlerden seçime vatandaşların sandık başına gidip destekledikleri adaydan veya partiden yana oy kullanması değildir. Siyasal

katılım aynı zamanda, ülkenin siyasi kararlarının alınmasında vatandaşların fikir ve düşüncelerini belirtmesi ve bu kararların alınmasını etkileyebilmesi, yaşadıkları bölgenin sorunlarını herhangi bir araçla, örneğin, kamu görevlilerine, belediyelere dilekçe yazmakla, bilgi aktarımında bulunmakla, sorunların çözülmesi yolunda bir eylemde bulunmasıdır. “Eşit siyasal katılım, seçilmiş ya da atanmış bütün siyasal alanlarda ve kamu politikalarının oluşturulması süreçlerine katılan ve karar veren her düzey görevde eşitlik” (Aydemir&Aydemir, 2011:7).

Tarihsel olarak "cins" ve "cinsiyet" terimleri birbirinin yerine kullanılmıştır, ancak kullanımları giderek daha belirgin hale gelmektedir ve ikisi arasındaki farkları anlamak önemlidir.

Genel anlamda, "cins", cinsel organlar ve genetik farklılıklar gibi erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıkları ifade etmektedir. Erkek ve dişi cinsiyetler arasındaki farklılıklar anatomik ve fizyolojiktir. "Cinsiyet" biyolojik farklılıklar ile ilişkilidir.

“Toplumsal Cinsiyet” in tanımlanması daha zordur, ancak toplumsal cinsiyet rolüyle ya da bireyin kendi kavramı ya da cinsiyet kimliği olarak bilinen toplumdaki bir erkek ya da kadın rolünü ifade edebilir. Toplumsal cinsiyet, belirli bir toplumda her cinsiyetin toplumsal ve kültürel rolünü belirtme eğilimindedir.

Bazen, bir kişinin genetik olarak atanmış cinsiyeti, cinsiyet kimlikleri ile uyumlu değildir. Bu bireyler kendilerini transseksüel, ikili olmayan veya cinsiyete uygun olmayan olarak ifade edebilirler.

Toplum tarafından bireyin yerine getirmesi beklenen görevlerin bir bölümünü toplumsal cinsiyet rolleri oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet, bireyin kimliğini oluşturma sürecinde etkili olan roller bağlamında ele alındığında “toplumu oluşturan bireylerin cinsiyetleri doğrultusunda, o cinsiyetten beklenen rol modellere uygun kimlikler geliştirmesi” (Giddens, 2000:621) biçiminde tezahür etmektedir. Bu bakımdan bireyin toplumsal kimlik edinme, değiştirme ya da yeniden inşa etme sürecinde cinsiyet oldukça önemli bir belirleyendir.

Etimolojik olarak birbirlerinden farklı olmalarına karşın cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları sıklıkla karıştırılmakta ve birbirlerinin yerine

kullanılabilmektedir. Cinsiyet (sex); kadın ya da erkek olarak tanımladığımız düz olarak biyolojik varoluşla ilgili bir ayrıma işaret etmektedir. Oysa toplumsal cinsiyet (gender) daha karmaşık bir ayırım dizisi üzerinden temellenmektedir. Robert Stoller'e (1994:9-10) göre toplumsal cinsiyet; toplum ve kültürün (çoğu zaman politika) kadın ya da erkek olmaya ilişkin yüklediği anlam ve beklentilerden oluşmaktadır. Bu anlam ve beklentiler toplumsal cinsiyetin belirlenmesinde bir dizi görev ve sorumluluklar üretmektedirler. Buna göre toplumsal cinsiyet, erkek ve kadının biyolojik varoluşlarıyla ilgili ayrımlarınca belirlenen bir dizi fiziksel nitelikler tarafından belirlenmemektedir. Aksine toplum tarafından icat edilen bir dizi kuşatıcı değerler tarafından belirlenerek üretilmektedir.

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin toplumsal olarak oluşturulmuş kadın ve erkek gruplarının normları, rolleri ve ilişkileri gibi özelliklerini ifade etmektedir ve toplumdan topluma farklılık göstere ve değişebilmektedir. Çoğu insan ya erkek ya da kadın olarak doğmuş olsa da, onlara aile, topluluklar ve işyerlerinde aynı ya da karşı cinsiyetten başkalarıyla nasıl etkileşim kurmaları gerektiği de dahil olmak üzere, uygun normlar ve davranışlar öğretilmektedir. Bireyler veya gruplar belirlenen toplumsal cinsiyet normlarına "uymadıklarında" sıklıkla sağlığı olumsuz etkileyen stigma, ayrımcı uygulamalar veya sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kadın ile erkek arasındaki farklılıklara yıllarca çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Kadın-erkek arasındaki ilişkide kadınların ikincil konuma itilişi, biyolojik, fizyolojik ve ya kültürel faktörlere dayandırılarak açıklanmaktadır (Demir, 2015:20). Bu farklılıkların arasında biyolojik fark kuramı birinci olarak gelmektedir. Biyolojik ve toplumsal cinsiyet, Ortaçağ ve Reformasyon aydınlarının yazılarında genellikle erkekler, kadınlar ve Tanrı arasındaki ahlaki ilişkilerle ilgili bir tartışmanın konuları olarak sunulmaktaydı (Cornell, 2016:52). Biyolojik özellikler üzerine kadınların doğurma yeteneğinin olması, erkeklerin ise böyle bir yeteneğe sahip olmaması gösterilmiştir. Yani biyolojik özellik de kadın ve erkek arasında cinsiyet ayrımcılığına neden olmaktadır. Ancak Akal'a göre, kadınlar erkek üstünlüğüne sonradan boyun eğmiş olsalardı, bunun nedenini biyolojik bir farklılıkta aramak mümkün olabilirdi. Ama kadın, toplumun kurulmasıyla, boyunduruk altına girmişse, bu bağ erkeğin biyolojik

ayrıcalıklarından doğmuş olamaz, çünkü tabiatta böyle bir boyunduruğu gerekli kılacak ayrıcalığa rastlanmaz (Akal, 1994:22).

Eagly'e göre, kadın ve erkekler biyolojik farklılıktan öte, psikolojik olarak da farklıdırlar. Yani kadınlar hamile ve hasta olduğu dönemlerde onları yiyecek- içecek ve diğer gerekli ihtiyaçlarının karşılanması için kendilerine bir eş – erkek seçmektedirler. Erkekler ise kadına sahip olmak için kendi statü ve maddi imkanlarını kullanmaktadırlar. Ayrıca, kadınlar erkeklere nispete daha çok duygusal ve şiddet karşıtı olmaktadır. 'Siyasette duygusallığa ve hoşgörüyeye yer yoktur' düşüncesi üzerinden yola çıkıldığında 'siyaset kadın işi değildir' gibi fikirler ortaya çıkmaktadır (Tekeli, 1988).

Sosyal rol kuramı da kadın ve erkek farklılıklarını etkileyen alanlardan birisidir. Örneğin küçük yaşlardan kız çocuklarına bebek oyuncakların alınması, onlara yemek pişirmek ve ya dikiş işleri gibi ev işlerinin öğretilmesi, erkek çocuklara araba, uçak gibi oyuncakların alınması, ekonomik anlamda kullanabilecekleri becerilerin öğretilmesi, gelecekte kadın ve erkek bağlamında bireyler arasında ayrımcılığa neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet faktöründe diğer önemli sav ise kadınların bir birey olamaması ve kendilerine ait kararları vermekte özgür olamamasıdır. Kadın yıllarca ataerkil toplumun onlara biçtiği tarzda bir hayat yaşamış ve bu halen devam etmektedir. Örneğin, kadın evlendikten sonra ancak kocasının ona 'uygun gördüğü' şekilde yaşamalı, ve bir nevi erkeğin yönetiminde olmalıdır. Hatta kadın kendi bedeni üzerinde bile söz hakkına sahip değildir; kadın istemediği halde bile kocasının veya sevgilisinin cinsel isteğini geri çeviremez. Özellikle müslüman toplumlarda, kadınların birey olarak yadsınması gelenekler ve toplumsal davranışların yanı sıra, karar ve yasalarla da hükümet tarafından güvence altına alınmıştır. İlkaracan'a göre, "Türkiye'de 1926'dan beri yürürlükte olan Türk Ceza Kanunu'nda, kadın bedeni üzerinde erkeğe, aileye ve topluma tasarruf yetkisi veren bir zihniyet hakimdir. Örneğin, tecavüz, TCK'da 'Kişilere Karşı Suçlar' altında değil, 'Adab-ı Umumiye ve Nizam-ı Aile Aleyhine Cürümler' başlığı altında sınıflandırılmıştır. Yani, tecavüz kadına karşı değil, toplum adabına ya da aileye karşı işlenen bir suç niteliği taşımaktadır, zira kadının bedeni ve cinselliği, TCK'ya göre, topluma ya da aileye aittir (İlkkaracan, 2003:12).

Son zamanlarda kadınların kürtaj sorunu gündeme sık sık gelmektedir. Türkiye’de evli bir kadın hamileliğini sona erdirmek niyetindeyse, mutlaka eşinden izin alması gerekmektedir. Eğer eşi hastaneye gelemiyorsa, onun imzaladığı belge gösterilmelidir (Erşan 2015). Azerbaycan’da ise kadınların kendi rızalarıyla, tekbaşına hamileliğini sonlandırma yetkisine sahiptir (‘Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında’ qanun, madde 30).

Toplumun kadına atfettiği roller nedeniyle, kadınlar belirli bir meslek gruplarında çalışmakta ve hayatlarını sürdürmektedir. Örneğin kadınların çalışma yaşamında hemşirelik, öğretmenlik vb.; sivil toplum çalışmalarında yardım dernekleri vb.; siyasal partilerde kadın kolları vb. alanlarında yoğunlaşmakta, böylelikle kamusal yaşamda da geleneksel ataerkil rollerini yeniden üretmektedirler (Yaraman, 1999:26). “*Kadınlara verilen medeni haklar ve özgürlükler, iktisadi özerklikle tamamlanmadıkça, kağıt üzerinde kalmaya mahkumdur*” (Beauvoir, 1993:133).

3.1.4 Siyasal katılımı kadınların karşılaştıkları engeller

Daha önce de belirttiğimiz gibi, kadınların siyasal katılımına etki eden bir çok faktörler vardır. Bu faktörler arasında sosyo-ekonomik faktörler, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, siyasal bilinç, siyasal kültür ve siyasal ilgi, siyasal sistem yapısı ve işleyişi yer almaktadır.

Siyasi etkinliklere kadınların erkeklere oranla daha az katılmasının birçok nedenleri arasında ailevi sorumluluklar, katılım için gerekli eğitim ve beceri oranının düşüklüğü, ayrımcılık ve cinsiyet sosyalleşmesi en çok bilinen nedenlerdir.

Kadınların siyasal katılım oranının düşük olmasının en büyük nedeni toplumsal cinsiyet ayrımcılığıdır. Özellikle ataerkil toplumlarda kadının ‘ikinci sınıf’ vatandaş statüsünde bulunduğu görüşü, kadın olarak dünyaya gelmiş olmak, bir insanın yaşantısını her yönüyle etkilemektedir. Kadınların siyasal eylemlerine ilişkin olumsuz kültürel tutumlar da ayrımcılığı güçlendirmektedir. Kızlar ve erkeklerin nasıl davranmaları gerektiği hakkında aileden ve toplumdan aldıkları farklı dersler, onların siyasete ilişkin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Kadının yerinin ‘ailesi ve evi’ olduğu düşüncesi, onlara atfedilen roller yüzünden eğitim alanı, meslek ve iş seçme alanı daralmaktadır. ‘Politika erkek

işidir' gibi kalıplar, kadınların siyasete katılımını olumsuz yönde etkilemekte ve cinsiyet ayrımının durağanlaşmasına önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Kadınların siyasi ilgisizliğinin toplumsal nedenleri eğitim düzeyinin düşüklüğü, ailevi sorumluluklar, cinsel yargılar olarak görülmektedir. Kısacası, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkekler için öngördüğü yaşam kalıplarının sosyo – ekonomik eşitsizliklerle biraraya gelmesi, kadınların siyasal katılımının düşük düzeyde olmasının temel nedeni olarak görülmektedir (Aydemir&Aydemir, 2011:13).

Engels'e göre, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin özel karakteri, bu iki cins arasında gerçek bir toplumsal eşitlik kurmak zorunluluğu ve bunun tarzı, hepsi, kendilerini ancak, erkekle kadın tamamen eşit hukuki haklara sahip oldukları zaman açıkça göstereceklerdir. O zaman kadının kurtuluşunun ilk şartı olarak, bütün kadın cinsinin yeniden kamu işlerine dönmesive bu şartın karı-koca ailesinin, toplumun ekonomik birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirmekte olduğu görülecektir (Tekeli, 1988:15).

Yaraman'a göre, kadınların resmi siyasetteki niceliksel ve niteliksel yokluğu, birbirini izleyen, besleyen ve birbirinin içinde üç ana görüşe dayanmaktadır: Kadınlık durumunu gözetmeyen biçimsel yasal düzenlemeler; ataerkil toplumsallaşma sürecinde cinsiyetçi norm ve değerlere göre öğrenilen kadın rolleri; iki kutuplu cinsiyet kurgusu üzerinden yapılandırılmış sosyopolitik sistem (Yaraman, 1999:19).

Kadınlar ailevi sorumluluklar nedeniyle siyasete az ilgi göstermektedirler. Ev işleri, çocuk bakımı ve diğer sorumluluklar sebebiyle, kadınların siyasete ayıracak zamanları neredeyse yoktur. Konuyla ilgili Engels kadın sorununun özünü böyle görmüştür: *“Modern karı-koca ailesi, açık ya da gizli, kadının evcil köleliği üzerine kurulmuştur; ve modern toplum sırf karı-koca ailelerinden – molekül gibi – meydana gelen bir küttedir”* (Tekeli, 1988:14).

Yaraman'a göre, ev içi roller, cinsiyetçi toplumsallaşma, siyaset yapmak için gerekli beceri yoksunluğu ve ayrımcılık, kadınların siyasal katılımını engelleyen bir biriyle iç içe geçmiş en kabul gören gerçeklerdendir. Buradan yola çıkarak kadınların tüm kamusal siyasal etkinliklere erkeklerden daha az katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır (Yaraman, 1999:17). Phillips'e göre, kadınların

toplumsal konumunu hala şekillendiren, istatistiksel olarak anakronistik olsa bile yine de güçlü olan varsayım, erkeklerin iş dünyasında, kadınların ev dünyasında var olduklarıdır (Phillips, 1991:106). Beauvoir'e göre, "toplumun kadına bağışlamayı alışkanlık haline getirdiği başka bir doğrulama aracı dindir. Özgürlüğe – hatta kadınınkine bile – belli bir pay ayıran çağdaş toplumda din, bir baskı aracından çok bir uyutma aracı olarak ortaya çıkmaktadır" (Beauvoir, 1993:40,41).

Kısaca özetlersek, yapılan bir araştırmada, kadınların siyasal yaşama katılımını zorlaştıran nedenler 6 grupta toplanmıştır (Demir, 2015:22):

- Kadınların yeterli düzeyde ekonomik özgürlüğe sahip olmaması,
- Politikanın erkek işi olduğu ile ilgili kalıplaşmış inanç,
- Kadınların eğitim düzeyinin yetersiz oluşu,
- Kadınların aile sorumlulukları,
- Siyasal sistemin işleyişi,
- Kadınların siyasete ilgisiz oluşu.

3.1.5 Kadının siyasette temsili

Kadınların yaşamın tüm alanlarında erkeklere oranla daha düşük düzeyde temsil olunması faktörü, belirtildiği üzere bazı nedenlerden – sosyo-ekonomik, toplumsal olarak kadınlara atfedilen roller, cinsiyet ayrımcılığı, kültürel farklılık vb. nedenlerden dolayı rastlanmaktadır. 21.yüzyılda teknoloji çağında yaşamamıza rağmen, kadın sorunu halen gündem konusu olmaktan çıkamamıştır. Özellikle, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kadınların şiddete maruz kalması gibi olaylar, ne yazık ki, yaşanmaktadır. Yaşamın her alanında olduğu gibi kadınların siyasette temsili de yeterince, yani erkeklerle aynı düzeyde temsil olunması, demokrasi ilkesinin egemen olduğu toplum ve ülkelerde, gündeme çıkarılması önemli olan en büyük gereksinimlerdenidir.

Yapılan araştırmalara ve istatistiksel verilere göre, tüm dünyada kadınların siyasal katılımı, siyasi organlarda yer alma durumları erkeklerden düşüktür. Bölgesel olarak bakıldığında bu konuda en yüksek oranlara sahip ülkelerin İskandinav ülkeleri; en düşük oranlara sahip ülkelerin de Arap ve Pasifik

lkeleri olduğu görülmektedir. 2015 Nisan ayı itibarıyla kadınların parlamentoda temsili, İskandinav lkelerinde %41,5, Arap lkelerinde %16,1, Pasifik lkelerinde ise %15,7'dir. Türkiye'nin ve Azerbaycan'ın da içine dahil edildiği bölge Asya'da ise kadın temsil oranı %18,4'tür (Kadem Yayınları, 2015).

Phillips'e göre, kadınlar toplumun onlara atfettiği roller nedeniyle, politikayı yabancı bir mesele olarak görmektedirler; "annelik sorumlulukları, daha doğrusu çocuk, hasta ve yaşlılara bakma yükümlülükleri ve günlük ev işleri tam gün politikayı kadınlar için neredeyse imkansız bir seçim haline getirmektedir; kadınlar politik kariyerleri destekleyen işlerde yetersiz bir düzeyde temsil edilmektedirler; kadınlar onlara karşı olan bir medyanın ilgisi nedeniyle cesaretlerini yitirmektedirler; kadınlar politik yaşama açılan kapıları tutan erkek partililer tarafından etkin bir biçimde dışlanmaktadırlar" (Phillips, 1991:101). Tüm bu nedenler kadınların temsil oranını olumsuz bir Şekilde etkilemektedir.

Siyasal katılım; oy verme, siyasi konularda yorum ve fikir bildirme, siyasi tartışmalara katılma, miting ve protestoları izleme ve ya katılma, seçim kampanyalarında çalışma, aday olma vb. eylemleri içermektedir. Tüm bunları varsayarsak, günümüzde kadınların siyasete katılımı yetersizdir.

Shevedova (2005: 33–82) "Kadının Siyasi Katılımının Engelleri" başlıklı çalışmasında, sorunu 3 ana başlık altında incelemektedir:

- siyasi engeller,
- sosyoekonomik engeller,
- ideolojik ve psikolojik engeller.

lkeden ülkeye kültürel ve diğer nedenlerden dolayı farklılık görülse bile, tüm dünyada kadınların siyasete katılımındaki engelleri bu 3 başlık adı altında bir genelleme ile verebiliriz.

Siyasal engeller arasında en temeli erkek egemen siyaset yapısı ve düşüncesidir. Tarihsel ve siyasi olarak liderliğe ve siyasi aktrlğe erkeksi bir kimlik verildiği için kadınlar sosyalleşme sürecinde siyasete ve liderliğe ynlendirilmemekte, siyaset erkek işi olarak görülmektedir. Diğer neden

partideki kadın katılımına yetersiz desteğin verilmesidir. Yani, sadece maddi destek değil, moral, motivasyon ve teşvik yönünde yeterince desteğin verilmemesidir.

Sosyoekonomik ve psikolojik engeller. Bu grupta kadınların işsizliği, fakirliği kısaca ekonomik olarak zayıflığı; kadının ev ve işten oluşan çifte sorumluluğu/yükümlülüğü; eğitim, beceri, siyasi ilgi eksikliği sayılabilir. Başarılı siyasetçi kadınların evlerine yeterince zaman ayırmadıkları, evlerine yeterli zaman ayıranların da siyasette pek başarılı olamadıkları yönünde bir algı vardır. Hatta yapılan bazı araştırmalar, kadınların siyasetle ilgilenmelerinin evliliği ve aile kurmayı güçleştirdiği yönündeki algıyı ve korkuyu tespit etmiştir (Kandiyoti, 1982).

Phillips'e göre, kadınların 'doğal olarak' politikaya ilgisiz oldukları anlayışı bir önyargı olarak bir yana bırakılırsa, onların katılımını önleyen bir şey olması gerekmektedir. Adalet açısından getirilen tartışma kadınların katılımının önünde bulunan tüm engellerin ortadan kaldırılması ya da azaltılmasını talep etmektedir. Phillips'e göre, "sürekli olarak kadınların seslerini dışlayan bir temsil sistemi yalnızca adaletsiz değildir, aynı zamanda, temsil bile sayılamaz" (Phillips, 1991:82).

3.1.6 Kota uygulaması

Siyasette kota uygulaması, belirli bir grubun aday gösterilmesi ve ya temsil edilmesi için sabit bir yüzdeyi belirleyen olumlu bir uygulama olarak tanımlanmaktadır. Kotalar genel olarak, belirli bir grubun karar alma sürecinde katılımcılığı arttırmak için kullanılmaktadır ve çoğu zaman %20, %30 ve ya %40 gibi 'kritik eşik' olarak uygulanmaktadır (EPRSLibrary 2012).

Siyasette kota uygulaması, genelde, kadınların temsilini yükseltmek amacıyla yapılmaktadır. Ve bu uygulama ile siyasette kadın-erkek eşitsizliğini ortadan kaldırmak ve katılımı beraber seviyeye indirmek amacı güdülmektedir.

Bugün dünya genelinde kota 100'den çok ülke tarafından uygulanmaktadır (O'Brien&Rickne, 2014). 1990'lı yıllarda başlayan kota uygulaması ile kadınların siyasette temsil oranında ilerlemeler olmuştur. Kota uygulaması demokratik bir uygulamadır, ve demokrasinin işleyişindeki aksaklıkların düzeltilmesinde, toplumda farkındalık yaratması ve farklı bakış açısı

kazandırması açısından önemli bir uygulamadır. Yani kadının ataerkil toplum içindeki yeri, kadının siyasal alana dahil olması ile değişmesi mümkün olacaktır.

Özellikle Ortadoğu ve Müslüman ülkelerde kota uygulanması kadınların siyasal alanda temsil oranını olumlu yönde etkilemiştir. Örneğin, Libya yasa ile seçimlerde %10'luk bir kota uygulamaktadır. Irak parlamentosunda kadın milletvekilleri için %25'lik bir kota var. Uganda'da ise 39 seçim bölgesinin her birinden meclise bir kadın temsilcinin girme hakkı bulunmaktadır. Kota uygulaması sonucunda, bu ülke 1987'de %1 olan kadın parlamenter oranını 2016 yılında %34.08'e çıkarmıştır (Inter-parliamentary Union, 2016)

Birleşmiş Milletler (BM) karar mekanizmalarında kadınların olması için %30 'kritik eşik' uygulanmasını tavsiye etmektedir. 1979 yılında yayınlanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) birinci bölümünün üçüncü maddesinde "Taraf devletler kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için, özellikle politik, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar başta olmak üzere bütün alanlarda, erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri alacaklardır" (unicef.org) hükmü bulunmaktadır.

Kota uygulaması etrafında birçok tartışmalar hala devam etmektedir. Bazıları kota sisteminin kadınların siyasete katılmasında niceliksel yükselim olsa bile, niteliksel olarak hiç bir katkıda bulunmayacağını savunmaktadır. Aynı zamanda, kota uygulamasının fırsat eşitliği prensipine aykırı düştüğü, kadınların yetkinlik değil, cinsiyet vesilesi ile seçilmesinin hoş olmadığı fikri ileri sürülmektedir (Cansun, 2013:210).

Tartışmalara rağmen, sonuçlara baktığımızda, cinsiyet kotası uygulanan ülkelerde kadın temsilinin ortalama %22.1 olduğunu, cinsiyet kotası olmayan ülkelerde ise temsilin %14'e düştüğünü görebiliriz (Inter-Parliamentary Union, 2015). Bunun en iyi örneği ise İskandinav ülkeleridir.

Kadınların siyasal temsilinin çok düşük olduğu Türkiye ve Azerbaycan'da ise kota sistemi uygulanmamaktadır. Sadece ayrı ayrı partiler tarafından belirli bir

düzeyde kota uygulanmaktadır. Türkiye’de kota uygulayan ilk siyasal parti 1993’de Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) olmuştur (Şahin, 2013).

Parlamento seçimlerinde kota uygulayan ülkeler hakkındaki detaylı bilgiyi **EK 1**’de bulabilirsiniz.

3.1.7 Feminizm

Feminizm ortak bir amacı paylaşan, kadınlar için siyasi, ekonomik, kişisel ve sosyal hakların tanımlanması ve ilerletilmesinde bir dizi siyasi hareket, ideoloji ve toplumsal harekettir. Feminizm hareketleri kadınların oy hakkına, kamu görevinde yer almasına, eşit iş ve eşit ücret hakkına, beraber eğitim ve tüm sosyal haklara sahip olmasına yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Feminizm kelimesine ilk defa 1872 yılında Fransa ve Hollanda’da rastlanmıştır. Harekete ‘fémînisme’ adını veren kişi Fransız ütopyacı sosyalist Charles Fourier'dir (Conger, 2015). Temelde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan feminizm, kadın/erkek arasındaki ayırmda erkek üstünlüğünü ve erkek merkezli toplumsal normları sona erdirmeyi, yerine kadınsı değerleri ikame etmeyi amaçlayan bir siyasal hareket olarak gelişmektedir (Çaha, 2010:55).

Çağdaş Batı feminist hareketi 3 dalgaya ayrılmaktadır (Rampton, 2015);

İlk dalga 19.yüzyılın sonları ve 20.yüzyılın başlangıcında Birleşik Krallık’ta ve ABD’de kadınların oy hakkı alma mücadelesi dönemini kapsamaktadır. Başlangıçta sadece kadınların eşit mülkiyet haklarının geliştirilmesine ve evli kadınların kocaları tarafından sahiplenmesine karşı odaklanan hareket, daha sonra kadınların cinsel, üreme ve ekonomik hakları uğruna mücadeleye dönüşmüştür. Eşitlikçi feminizmin klasik kökeni Mary Wallstonecraft’ın 1792 yılında yazdığı Kadın Hakları Savunma (A Vindication of the Rights of Women) adlı eserine dayanmaktadır. Wallstonecraft’a göre, kadına eşit eğitim ve kamusal alana girme imkanının verilmesi onları da erkeğin toplumsal statüsüne kavuşturacaktır (Çaha, 2010:64).

20.yüzyılın başlangıcında Britanya’da kadınların oy hakkı elde etmesi uğruna mücadele eden ‘Süfrajat Harekatı’ ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın başlarında Birleşik Krallık ve ABD’de pasif direniş, kamu toplantılarını bölme, açlık grevi yapma gibi yollarla kadınların seçme ve seçilme hakkını savunan, az

çok organize olmuş radikal kadın hakları savunucuları süfrajete olarak nitelendirilmiştir. Süfrajete hareketleri ağırlıklı olarak orta sınıftan gelen kadınlar tarafından yürütülmüştür.

İkinci dalga 1960'lı yıllarda kadınların özgürlük hareketi eylem ve fikirleri ile ilişkilendirilmektedir. İkinci dalga kadınlar için yasal ve toplumsal eşitlik kampanyalarının başlatılması dönemi olmuştur ve 1980'li yılların sonuna kadar sürmüştür. Dönemin en tanınan ismi ise 'İkinci Cins' kitabıyla bilinen feminist yazar Simone de Beauvoir'dir.

Üçüncü dalga ise 1990'lı yıllarda ikinci dalga feminizmin algılanan başarısızlıklarının devamı ve reaksiyonu olarak nitelendirilmektedir (Rampton, 2015).

3.1.8 Dünyada kadın-erkek eşitliği

Kadın hakları dünya çapında kadınlara ve erkeklere eşit düzeyde tanınan sosyoekonomik, siyasi ve yasal hakların tamamına verilen isimdir. Kadın hakları kavramı özellikle 19. yüzyılda büyük önem kazanmış, 7 Kasım 1967 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen "Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi" ile belge haline getirilmiştir (CEDAW). Bildirge hukuksal bağlayıcılık taşımamasına ve kadın sorunlarına dair bütün konuları kapsamamasına rağmen insanlık tarihinde kadın sorunlarının yer aldığı ilk ve önemli belgedir.

Genel olarak kadın hakları denildiğinde anlaşılmaktadır;

- Bedensel bütünlük ve özerklik,
- Cinsel şiddete maruz kalmamak,
- Oy kullanımı,
- Kamu görevi yapmak,
- Yasal sözleşmelere girmek,
- Ailede beraber haklara sahip olmak,
- Eşit ve adil ücretler karşılığında çalışmak,
- Üreme sağlığına sahip olmak,

- Mal – mülk sahipliği,
- Eğitim hakkı.

Kadının toplumsal hayatın bütün alanlarında erkeklerle eşit haklara sahip olması için başlatılan kadın hareketlerinin temelleri 17. yüzyılda atılmış olmasına rağmen, 18. yüzyılda Amerika ve Avrupa’da sistemli olarak gerçekleşmiştir. BM tarafından 1952 yılında kabul edilen “Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme”nin ilk üç maddesi ile kadınlara eşit koşullar altında bütün seçimlerde oy kullanma hakkı, tüm kamu organlarına seçilme hakkı, kamu görevlerinde yer alma ve kamu görevlerini yerine getirme hakkı tanınmıştır (BM, 1952). Sözleşmeyi imzalayan ülkeler de sözleşmede yer alan hükümlerin uygulanmasında sorumluluk sahibidir. Türkiye bu sözleşmeye 1954’te katılmıştır; ancak sözleşme, 1959 tarihinde onaylanarak aynı yıl içinde yürürlüğe girmiştir. Azerbaycan ise söz konusu sözleşmeye 1992 yılında katılmıştır.

Demokrasinin ortaya çıktığı zamanlarda kadınlar seçme seçilme hakkına sahip olmasalar bile, 19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın başları, özellikle Birleşik Krallık ve ABD’de giderek güçlenen, Birinci Dalga Feminizmi diye bilinen bir harekete de tanıklık ediyordu. Bu dönem feminizmi genel olarak kadınların mülkiyet ve oy verme haklarına odaklanmıştı.

Kadın hakları dünya genelinde birçok toplumların kadınlarının yetki ve haklarıdır ve 20. yüzyılda feminist hareketi ve 19. yüzyılda kadın hakları hareketinin temelini oluşturmuştur. Bazı ülkelerde bu haklar kanunla, yerel gelenek ve davranışla kurumsallaştırılmıştır. Buna karşılık diğer ülkelerde ise kadın hakları önemsizmemekte ve baskıya maruz kalmaktadır. Uluslararası raporlara göre, Türkiye ve Azerbaycan da kadınların yetki ve haklarının önemsizmediği ve kadınların en fazla şiddete maruz kaldığı görülen ülkeler arasındadır (BM Kadınlar 2015-2016 raporu, Küresel Cinsiyet Uçurumu 2016 raporu).

Kadın hakları ile ilgili tarihe baktığımızda, Antik Çağ ve eski zamanlarda maalesef kadınlar söz hakkına sahip olmamışlar. Kadın her zaman erkeğin malı olarak görülmüş ve hiç bir hakka sahip olmamıştır.

Kadınların siyasal katılımlarının ilk adımları Fransız devrimi zamanında, 1791 yılında Olympe de Gouges'in Kadın Hakları Bildirgesi'ni yayınlamasıyla atılmıştır (Yaraman, 1999:19). 1831 ve 1848 devrimleri esnasında da Fransa'daki kadınlar seçme hakkını talep ederken, İngiltere'de de Kadın Hakları için ilk çıkışlar 1832'de gelmiştir. Bunlardan başka da İskandinav devletlerinde kadınlar 1880'li yıllarının başlarında politik haklarını ilan etmişlerdir. Buna karşın Orta Avrupa'daki ilk talepler 1900'lü yıllardan sonra, bazı Akdeniz ülkelerinde de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır (milliyet.com.tr).

Kadınların erkeklerle eşit oy hakkına sahip olabilmeleri için kadın hareketleri tarafından verilen mücadele 20.yüzyılın başlarında kendi amacına ulaşabilmiştir. ABD'de 1920, İngiltere'de 1928 ve Fransa'da 1944 yıllarında kadınlar eşit oy hakkına sahip olmayı başarmışlar.

Kadın Hakları hareketinin başlamasına neden olan olaylar, sadece erkeklerin işine yarayan ve kadınları geri plana iten seçim hakkı düzenlemeleri ve sadece vatandaşlık hakları değil, aynı zamanda da politik haklara sahip olma yönündeki direniş ve hareketler olmuştur.

Kadınların statüsünü yükseltme yönünde devam ettirilen mücadeleler, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey çatısı altında 1946 yılında oluşturulan 'Kadının Statüsü Komisyonu'nun öncülüğünde farklı bir önem ve resmiyet kazanmıştır (kadininstatusu.aile.gov.tr).

1975 yılında BM tarafından Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Daha sonra BM Genel Kurulu tarafından, 1975-1985 yılları arasındaki dönem, ana teması 'İstihdam, Sağlık ve Eğitim' olarak belirlenen ve 'Eşitlik, Kalkınma ve Barış' hedeflerine ulaşmayı amaçlayan 'Kadın On Yılı' olarak ilan edilmiştir. Meksika Konferansı ve Kadın On Yılı çerçevesinde gerçekleştirilen uluslararası ve ulusal çalışmalar sonucunda 127 ülkede eşitlik mekanizmaları kurulmuş, Birleşmiş Milletler bünyesinde de Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW) BM Kadın için Kalkınma Fonu (UNIFEM) oluşturulmuştur (tbmm.gov.tr).

1979 yılında Birleşmiş Milletler 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi' (Convention on the Elimination of All Forms

of Discrimination Against Women-CEDAW) Genel Kurul tarafından kabul edilerek, 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. CEDAW 165'e yakın ülke tarafından imzalanmıştır. 1981 yılında yürürlüğe giren bu sözleşmenin imzalanması, taraf devletleri kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için somut adımlar atmakla ve CEDAW Komitesine düzenli olarak kadının insan haklarının geliştirilmesi konusunda ülkedeki devlet uygulamalarını raporlamak ve sunmakla yükümlü kılmaktadır. Sözleşme uyarınca taraf devletler ilki Sözleşme'nin kabulünden bir sene sonra, diğerleri de her dört senede bir olmak koşulu ile ülke raporu / resmi rapor sunmalıdır. 30 maddeden oluşan Sözleşme, 189 ülke tarafından imzalanmıştır (unicef.org).

Türkiye CEDAW Sözleşmesi'ni 1985'te, Azerbaycan ise 1995'te imzalamıştır.

1993 yılında Viyana'da BM İnsan Hakları Konferansı'nda kadın hakları insan hakları olarak onaylanmıştır. Bu beyan ile cinsiyet ve insan hakları ihlalleri arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir (UNFPA, 2006).

1994'te Kahire'de Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD), hakların ilerlemesi ve yerine getirilmesi ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitlik arasındaki ilişkiyi ifade etmiş ve teyit etmiştir. Ayrıca, kadınların güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve üreme sağlığı ve hakları kavramlarını açıklamıştır (UNFPA, 2006).

1995'te Pekin'de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, kadın haklarını daha geniş bir yelpazede ilerletmek için küresel taahhütler üretmiştir. Tüm bu uluslararası anlaşmalara rağmen, dünya genelinde kadınların hakları yine de bozulmaktadır, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve az gelişmiş ülkelerde, durum daha da kritiktir.

3.1.9 Dünyada kadın-erkek eşitliği açısından siyaset

Yıl 2017 olmasına rağmen, tüm dünyada kadınların erkeklerle aynı oranda siyasal katılıma sahip olma mücadelesi hala sürmektedir. Siyasette ve diğer tüm alanlarda kadın – erkek eşitliğinin sağlanmasında bir çok Sivil Toplum Örgütleri ve Uluslararası Organizasyonların yaptıkları kampanyaların sayesinde önemli adımlar atılsa da, eşitlik hala sağlanamamaktadır.

Dünya Ekonomik Formu'nun 2016 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği raporuna göre, hiçbir ülke cinsiyet eşitsizliğini gidermeyi başaramamıştır. Ekonomi, eğitim, sağlık ve politika olmak üzere 4 başlıkta toplanan rapor, kadın ve erkek arasındaki ekonomik uçurumun küresel çapta %59'luk bir oranla daha da derinleştiğine işaret etmektedir. Bunun nedeni ise kadınların erkeklerden hala daha az gelire sahip olmasıyla ilişkilendirilmektedir (Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu, 2016).

144 ülkenin değerlendirildiği raporda, en iyi puan alan ülkeler İskandinav ülkeleri, ilk yerin sahibi ise İzlanda olmuştur (Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu 2016). Listenin son sırasında ise, daha önceki raporlarda olduğu gibi, yine Yemen yer almıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini gidermede ise %12'lik bir ilerleme kaydeden Nikaragua ilk yerin sahibi olmuştur. Listede Türkiye 130. sıradayken, Azerbaycan 86. olmuştur.

Birleşmiş Milletler Kadınları'nın 2015-2016 raporuna göre, kadınlar parlamentoda sadece %22.8 oranla temsil olunmuştur. 10 kadın Devlet Başkanı, 9 kadın ise Hükümet Başkanı olarak görev yapmaktadır. Ruanda dünya genelinde kadınların parlamentoda en çok temsil edildiği ülke olmuştur. Bu ülkede kadınlar parlamentonun alt meclisinde %63.8 koltuğa sahip olmuştur (UN Women annual report 2015–2016).

Rapora göre, İskandinav ülkeler %41.1 oranla birinci, Amerika ülkeleri %27.7 oranla ikinci, Avrupa ülkeleri (İskandinav ülkeleri olmamakla) %24.3 oranla üçüncü sırada yer almıştır. Listenin sonunda ise %18.4 ve %13.5 oranla Arab ülkeleri ve Pasifik ülkeler yer almaktadır.

Rapora göre, sadece 2 ülke %50 üzerinde kadınların parlamentoda temsilinde ilerleme elde etmiştir; Ruanda (%63.8) ve Bolivya (%53.1).

Raporlardan da görüldüğü gibi, kadın-erkek eşitsizliği dünya genelinde hala giderilemezken, daha önceki raporlarla kıyaslandığında, bir gerileme görülmektedir. Siyasal karar alma süreçlerinde kadın liderliğinin, onları geliştirmesi ve cinsiyete dayalı şiddet olaylarının giderilmesi, çocuk bakımı, emeklilik, kadın-erkek eşitliği yasaları, seçim reformları alanlarında ülkelerin kalkınması ve refah bulması yönünde önemli bir katkı olacağı tartışılmazdır.

Kadınların 2016 yılında ülkelere göre parlamentoda temsil oranı **Ek 1**'de (bkz - Ek - 1) gösterilmiştir.

3.2 Seçim ve Seçim Kampanyalarının Kısa Tarihsel Gelişimi

Bir gayeyi, bir işi veya bir çalışmayı gerçekleştirmek için belirli bir süreyi kapsayan her türlü siyasi, sosyal ve iktisadi teşebbüs, kampanya olarak nitelendirilmektedir (Stevenson, 2016).

Siyasal kampanya, belirli bir grup içinde karar alma sürecini etkilemek için düzenli girişimlerde bulunmaktır. Demokrasilerde siyasi kampanyalar sık-sık temsilcilerin seçildiği veya referandumların karara alındığı seçim kampanyalarına atıfta bulunmaktadır. Çağdaş politikada, en önemli siyasi kampanyalar bir ülkenin genel seçimleri ve devlet başkanı (cumhurbaşkanı) veya hükümet başkanı (başbakan) adayları üzerinde odaklanmaktadır. Yapılan tüm siyasi kampanyaların hedef kitlesi halk ve halkın vereceği karardır.

Siyasal kampanyalar genel olarak iki farklı başlık altında toplanabilir:

- Halk oylaması / referandum ile ilgili siyasi kampanyalar
- Seçim kampanyaları.

Kamuoyunu doğrudan ilgilendiren bazı konularda, o ülkenin siyasi ve yönetsel yapısına bağlı olarak parlamentosu, hükümeti, bölgesel ve yerel yönetimleri, ülke sorunları ile ilgili çok önemli konularda doğrudan karar vermeyip, halkın kararını isteyebilirler. Örneğin, Anayasa'ya bazı değişikliklerin yapılmasında *halkın oylamasına* ihtiyaç duyulabilir.

Seçim kampanyaları; meclislere yasa yapmak ya da yerel yönetimlere yönetenleri seçmek üzere, ülke çapında ya da ülkenin belli yörelerinde yapılan seçimlerde siyasi partilerin gösterdikleri milletvekili adaylarının ya da yerel yönetim adaylarının, ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde, seçimleri kazanmak üzere yürüttükleri propaganda çalışmalarında kullanılan yöntem ve tekniklerin tümüdür (Aziz, 2007:113).

İlk başladığı ve geliştiği ülke ABD olan seçim kampanyalarında genel amaç seçime katılan siyasi partileri veya adayları seçimleri kazandırmakla iktidara getirmektir. Seçim kampanyalarında kullanılan yöntem ve teknikler ülkeler ve

seçimler üzere farklı olsa da, genel olarak, seçim kampanyalarında ne tür iletişimin hangi kanallarda kullanılacağı hususu, o ülkenin koşullarıyla sınırlıdır. Yapılacak olan kampanyanın hedef kitle üzerinde etkili olması için, seçim kampanyasını yapacak siyasal partinin, hedef seçmen kitlesini önceden belirlemesi, onu iyi tanıması gerekmektedir. Keza, oy almak için kampanya mesajı çok iyi ve hedef kitleye nüfus edecek bir şekilde seçilmeli, yöntem ve teknikleri nerede, ne zaman ve nasıl kullanılacağı bilinmelidir.

Seçim kampanyalarında hedef kitleye ulaşılmasında adaylara yardımcı olan araçlar, kuşkusuz, kitle iletişim araçlarıdır; televizyon, radyo, gazete ve dergiler, internet, 2000'li yıllardan itibaren ise sosyal medya, adayların kamuoyuna tanıtılmasında benzersiz bir rol oynamaktadır. Özellikle, sosyal medya – facebook, twitter, youtube, bloglar, instagram - çağdaş politikada adayların kampanya ve programlarının hedef kitleye ulaştırılmasında çok büyük bir öneme sahiptir.

Siyasal kampanyalarda bazı kurallar/ilkeler vardır (Aziz, 2007):

- Hedef kitle(ler)in saptanması ve özelliklerinin bilinmesi
- Yöntem ve tekniklerin saptanması
- Kullanılacak dilin saptanması
- Ana sloganların geliştirilmesi
- Parti kimliğinin ve parti imajının yaratılması
- Medya ile ilişkilerin samimi, yakın ve düzenli olması
- Yeni iletişim teknolojilerinin ve internetin kullanılması.

Siyasal kampanyalarda adayların etik/ahlak kurallarına uyması son derece önemlidir. Kampanya döneminde aday gerçekçi ve daha içten konuşma ve görüşmeler yaparsa, seçimi kazanma şansı bir o kadar yüksek olur.

Kampanyalarda bir diğer önemli husus ise onun bütçesidir.

3.2.1 Kadınlara ilk seçme ve seçilme hakkının tanınması

Demokrasiye sahip çıkan ülkelerde, on yıllardır kadınlar oy kullanma hakkını erkeklerle paylaşarak, seçimlerde aday olarak, ülkedeki herhangi bir görev için

mücadele ederek biçimsel eşitliği yaşamaktadırlar (Oruç, 2013). Genel olarak, 19. yüzyıl kadınların oy hakkına sahip olması açısından çok önemli bir tarihtir. Ancak bu hakka sahip olmak hiç de kolay olmamıştır; uzun yıllar devam eden mücadelenin sonucunda, kadınlara ilk seçme hakkı 1893 yılında Yeni Zelanda’da tanınmıştır. Bu ülkede kadınlara hiç bir ırk ayrımcılığı yapılmadan, seçilme hakkı ise 1918’de verilmiştir. 1902 yılında Avusturalya kadınlara seçme hakkını tanıyan sıradaki ülke olmuştur (britannica.com).

Kadınların siyasette temsili yönündeki lider İskandinav ülkelerinden birisi – Finlandiya 1902 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ilk ülke olmuştur. Finlandiya, aynı zamanda, dünyada ilk kadın milletvekilinin meclise girdiği ülke ünvanını da taşımaktadır; 1907 yılında 19 kadın adayı milletvekili olmayı başarmıştır. Daha sonra diğer İskandinav ülkeleri Norveç 1913’te, Danimarka ve İzlanda ise 1915 yılında kadınlara oy hakkı vermiştir (National Women’s History Museum).

Kanada’da kadınlar 1917’de seçme ve 1920’de seçilme hakkı elde etmiştir. Kanada’nın Quebec eyaletinde ise kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1940’ta verilmiştir (ipu.org).

Avusturya kadın vatandaşlarına 12 Kasım 1918’de oy hakkı vermiştir, 30 Kasım 1918 yılında ise Almanya’da kadınların seçme ve seçilme hakkı yasayla güvence altına alınmış ve 19 Ocak 1919 yılında gerçekleştirilen seçimlerde kadınlar ilk defa oy kullanmıştır (ipu.org).

1920’de Amerika Birleşik Devletleri’nde yürürlüğe giren anayasa değişikliği ile ülke genelinde kadınlara oy verme hakkı tanınarak, Kasım 1920’de kadınların ilk parlamento seçimlerine katılmaları sağlanmıştır (ipu.org).

Birleşik Krallık’ta kadınlar 1918 yılında 30 yaşının üstünde olup, bazı özel durumlarda oy kullanabilme hakkını elde etselerde, kadınların tam oy hakkına sahip olmaları 1928 yılında gerçekleşmiştir.

Güney Afrika Cumhuriyeti’nde kadınlar ırklarına göre farklı tarihlerde oy hakkı elde etmiştir; 1930’da beyaz ırkın, 1984’de Hint ırkının, 1994’de ise siyah ırkın kadınlara oy hakkı tanınmıştır (Güler, 2014).

Türkiye’de kadınlar 20 Mart 1930’da belediye seçimlerinde seçme hakkını elde etmelerine rağmen, milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını 4 yıl

sonra, 5 Aralık 1934'te yapılan Anayasa değişikliğiyle kazanmıştır. 1933 yılında Köy Kanunu'nda muhtar seçme ve köy heyetine seçilme hakkı düzenlenmiştir. İlk defa meclis seçimlerine 1935'de katılan türk kadınları mecliste 18 sandalye kazanmayı başarmıştır (Çelik, 2016).

Azerbaycan'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı ilk defa 1918'te Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde (1918 – 1920) verilmiştir. Böylece ADC Doğu'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ilk ülke olarak tarihe geçmiştir (pahoo.az).

4 Ekim 1944 yılında yapılan yasa değişikliğiyle, Fransa'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmış, ve kadınlar bu haktan ilk defa 29 Nisan 1945'te belediye seçimlerine katılmakla yararlanmışlardır. 21 Ekim 1945'te ise kadınlar ilk defa parlamento seçimlerinde oy kullanmıştır (pahoo.az).

İtalya'da belediye seçimlerinde 1925 yılında oy kullanmaya başlayan kadınlar, 1946'da ilk genel seçimlere katılmaya başlamıştır (Çelik, 2016).

Kadınlar Brezilya'da 1934'de, Filipinler'de 1937'de, Arjantin ve Meksika'da 1946'da, Japonya'da 1945'te, Çin'de 1947'de, Liberya'da 1947'de, Uganda'da 1958'de ve Nijerya'da 1960'da oy verme hakkına sahip olmuştur (ipu.org).

İsviçre'de kadınlar seçme ve seçilme hakkını 7 Şubat 1971'de elde etmiştir. ancak İsviçre'ye bağlı Appenzell kantonunda kadınların oy hakkına sahip olmaları 1990 yılında mümkün olmuştur (Güler, 2014).

Dünya genelinde ülkelere göre kadınların oy hakkını elde etme sıralaması **EK 2**'de detaylı bir şekilde aktarılmıştır (bkz – EK 2).

3.2.2 Kadınların ilk parlamento deneyimi: İlk kadın milletvekilleri

Günümüzde kadınların siyasette, erkeklerle kıyaslandığında çok az sayıda temsil olunması görülmektedir; bir çok tedbirlerin görülmesine rağmen, 2016 yılı itibariyle kadınların, dünya genelinde, siyasal temsil oranı %22.6'dır (UN Women). Bir dizi ülke, kadınların hükümette temsil oranını her düzeyde, yerelden ulusala kadar, yükseltmek için yeni önlem ve yollar aramaktadır.

Kadınların hükümette temsil oranının yükseltilmesi, hem ülke açısından, hem de dünyada kadın – erkek eşitliğinin her alanda sağlanması açısından çok önemlidir.

Birleşmiş Milletler Kadınları'nın (UN Women) 2016 Haziran ayı raporuna istinaden, kadınlar parlamentoda sadece %22.8 oranla temsil olunmuştur. 10 kadın Devlet Başkanı, 9 kadın ise Hükümet Başkanı olarak görev yapmaktadır. Ruanda dünya genelinde kadınların parlamentoda en çok temsil edildiği ülke olmuştur. Bu ülkede kadınlar parlamentonun alt meclisinde %63.8 koltuğa sahip olmuştur.

Bu rapora göre, İskandinav ülkeleri %41.1 oranla birinci, Amerika %27.7 oranla ikinci, Avrupa ülkeleri (İskandinav ülkeleri hariç) %24.3 oranla üçüncü sırada yer almıştır. Listenin sonunda ise %18.4 ve %13.5 oranla Arap ülkeleri ve Pasifik ülkeleri yer almaktadır.

Rapora göre, sadece 2 ülke %50 üzerinde kadınların parlamentoda temsilinde ilerleme elde etmiştir; Ruanda (%63.8) ve Bolivya (%53.1).

İskandinav ülkelerinden Finlandiya dünya genelinde kadın parlamenterisi olan ilk ülke olarak bilinmektedir. 1907 yılında gerçekleşen ve Nispi Temsil D'Hondt sisteminin uygulandığı seçimlerde 19 kadın milletvekili meclise girmeyi başarmıştır.

1934 yılında kadınların TBMM'de seçme ve seçilme hakkına sahip olan Türkiye'de 1935 genel seçimlerine katılan kadınlar 18 sandalye kazanarak, Türkiye tarihinde ilk kadın milletvekilleri olma ünvanını kazanmıştır.

Azerbaycan'da ise bağımsızlığın ilanından sonraki ilk parlamento seçimlerinde, 1995 yılında ilk kadın milletvekilleri seçilmiştir.

Bazı ülkelerde kadınların parlamentoya girme yılları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Çizelge 3.1: Kadınların ülkelere göre parlamentoya ilk giriş tarihleri

Ülke	Yıl
Yeni Zelanda	1933
Avustralya	1944
Finlanda	1906
ABD	1924
Almanya	1919
Lüksemburg	1919
Türkiye	1935
Kanada	1921
İsveç	1971
Irak	1980
Azerbaycan	1995

Kaynak: *ipu.org*

Kadınların ülkelere göre ulusal parlamentolarda temsili hakkında detaylı bilgiyi **EK 3**'ten bulabilirsiniz (bkz – EK 3).

3.3 Türkiye`de Kadın Haklarının Gelişimi ve Kadınların Siyasal Katılımı

Türkiye`de kadın haklarının gelişim sürecine baktığımızda, Osmanlı dönemine kadar uzayan bir tarihin olduğu açıkça görülmektedir. Osmanlı`da kız öğrencilerinin eğitimi için atılan önemli adımlar şunlardır; ilk olarak 1843 yılında kız öğrencilerinin ebelik eğitimi aldığı Tıbbiye Mektebi açılmıştır. Bunun akabinde 1858 yılında Kız Rüştüyeleri`nin açılması, daha sonra Maarif-i Umumiye Kanunu ile kız öğrencileri eğitimi zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca, 1876 yılında Kanun-i Esasi ile birlikte kız ve erkek öğrenciler için ilköğretimin zorunlu hale geldiği belirtilmektedir. Tüm bunlar Osmanlı`da eğitim alanında kadın hakları yönünde atılan çok önemli adımlar olarak nitelendirilebilir (kadininstatusu.aile.gov.tr). 1914 yılında Kadın Hakları Cemiyeti ile, kadınların seçme seçilme hakkının elde edilmesi yönünde yoğun bir mücadele başlanmıştır (Çaha&Aydın&Çaha, 2014:35). Osmanlı devletinde ilk defa 1915 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi`nde, yani bir üniversite eğitiminde kız ve erkek öğrenciler birlikte eğitim görmeye başlamıştır. Bu durum kız öğrencilerin yüksek kurumlarda resmi eğitim görmesini sağlamıştır (yasader.org).

Osmanlı İmparatorluğu`nda kadınların kendi haklarına yönelik yapmış olduğu çalışmaların, 1850 yılından itibaren yoğunlaşarak devam ettiği görülmektedir.

Bu dönemde Osmanlı devleti eğitim ve hukuk alanında yaptığı dönüşümlerle birlikte kadın mekan değişikliğine giderek, ev hayatından kurum hayatına adım atmıştır. Bu gelişmeler Osmanlı’da kadını siyasi örgütlenmelere teşvik etmiştir (Çaha, 1996:10).

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, ilk olarak Nezihe Muhiddin Hanım’ın önderliğinde 1923 tarihinde “Kadınlar Halk Fırkası” adında bir parti kurulmuştur. Partinin kadın haklarıyla ilgili kendi tüzüğünde yer alan sert ifadelerden dolayı partinin resmen kuruluşu engellenmiştir. Buradan hareketle, Nezihe Muhiddin Hanım partiyi 1924 yılında “Türk Kadınlar Birliği” adında bir derneğe dönüştürmüştür (Çadır, 2011:35).

İkinci Dünya Savaşı zamanında aktiflik gösteren kadınlar olmasına rağmen, kadınların sosyalleşmesi ve aktif hayata katılması esasen cumhuriyet dönemi’ne denk gelmektedir. Böylece Türkiye’de kadınlar 1930’da yerel seçimlere, 1934’te ise genel seçimlere katılım hakkı elde etmiştir. 1935 yılındaki genel seçimlerde 18 kadın milletvekili TBMM’ye girmeyi başarmıştır. Ancak daha sonraki seçimlerde kadınların milletvekili olma oranı sürekli düşmüştür.

Kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi dünya çapında giderek artmaktaydı ve Türkiye bu mücadelenin içinde yer almaktaydı. 1979 yılında BM tarafından kabul edilen, Türkiye’nin ise 1985’te imzaladığı kadınların siyasi eşitlik hakkı ve siyasal katılım hakkını teminat altına alan ‘Kadınlara Karşı Her Türül Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ (CEDAW), sözleşmeye taraf olan devletlere bu konuda önemli önlemler almayı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de kadın hakları konusunda önemli çalışmalar yapması amacıyla 1990 tarihinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) kurulmuştur (yasader.org).

Kadına karşı şiddetle mücadele üzerinden kampanyalar yürüten kadın grupları, aha sonra bazı kurumlar meydana getirerek somut projelerle kadınları çeşitli alanlarda etkin hale getirmeye çalışmışlardır. 1996 yılında kurulan Kadın Adayları Destekleme Derneği (KADER), kadınların siyasete ilgi duymasında ve onların siyasette temsiline destek olmayı amaçlamaktadır. 2013 yılında kurulan Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) de aynı amacı gütmektedir.

Kadınların siyasal, sosyal ve hukuksal eşitliğini öngören beş kitaptan ve toplam 1030 maddeden oluşan ‘Türk Medeni Kanunu’ TBMM tarafından 1 Ocak 2002

yılında kabul edilmiştir. Bu düşünceden hareketle ‘Türk Medeni Kanunu’nda kadın hakları hakkında önemli başlıklar yer almaktadır.

Bunlar;

- “Aile reisi kocadır” hükmü yerine “eşler aileyi birlikte yönetirler” maddesi getirilmiştir.
- Yeni düzenleme ile birlikte evlilik birliğini temsil hakkı eşlerin her ikisini verilmiştir.
- Medeni Kanunda yapılan değişiklikle eşler meslek ve iş seçiminde kendi inisiyatifleriyle karar alabilecekve bu kararı sürdürebileceklerdir.
- Yeni Medeni Kanunu’da mal varlığı konusunda yapılan değişiklikle, her eşin karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı birlikteliğin sona ermesiyle eşit şekilde paylaşılır. Kişisel mallar ve miras yoluyla intikal eden mallar paylaşımına girmez.
- Evin maddi olarak idaresi eski Medeni Kanunu’nda yalnızca kocaya ait iken, yapılan düzenleme ile kadın ve erkek emek ve malvarlığı ölçüsünde birlikte hareket ederler (basbakanlik.gov.tr).

Çizelge 2’te Türkiye’de gerçekleştirilen parlamento seçimlerinin yılları, milletvekili sayısı ve kadın – erkek sayısı gösterilmiştir.

Çizelge 3.2: TBMM’de yıllara göre kadın milletvekili sayısı

Seçim yılı	Toplam	Erkek	Kadın	Kadın Milletvekili Oranı
1935	399	381	18	4,5
1939	429	413	16	3,7
1943	455	439	16	3,5
1946	465	456	9	1,9
1950	487	484	3	0,6
1954	541	537	4	0,7
1957	610	602	8	1,3
1961	450	447	3	0,7
1965	450	442	8	1,8
1969	450	445	5	1,1
1973	450	444	6	1,3
1977	450	446	4	0,9
1983	399	387	12	3,0
1987	450	444	6	1,3
1991	450	442	8	1,8
1995	550	537	13	2,4
1999	550	527	23	4,2
2002	550	526	24	4,4
2007	550	500	50	9,1
2011*	550	471	79	14,4
2012*	548	469	79	14,4
2015 (Haziran)	550	453	97	17,6
2015 (Kasım)	549	469	80	14,6

Kaynak: www.tuik.gov.tr

3.4 Azerbaycan’da Kadın Haklarının Gelişimi ve Kadınların Siyasal Katılımı

Azerbaycan’da kadınlar yasal olarak erkeklerle aynı hak ve özgürlüklere sahip olsalar da, uygulamada söz konusu eşitlik görülmemektedir. Özellikle ülkenin ilçe ve köylerinde kadınların cinsel ayrımcılıkla karşılaşması tüm alanlarda görülmektedir.

Azerbaycan'da ilk kadın hayır kurumu 1908 yılında Hanife Melikova'nın teşebbüsüyle kurulmuştur. 1918 yılında kurulan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti dönemine baktığımızda, Azerbaycan Doğu ülkeleri arasında kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanıyan ilk ülke olmuştur. Özellikle Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde, kadın problemleri araştırılmaya başlanılmış, kadın hakları ve toplumun bu haklar konusunda bilinçlenmesi yönünde bir çok aydın ve yazarlar eserler yazmıştır. Örneğin kadın yazarlardan Alibeyova Hatice (Az: Əlibəyova Xədicə) "Işık" dergisinde yayınlanan yazılarında kadın hakları, kadın-erkek eşitliği, kadınların sosyal-siyasal hayata katılımı, kadın klüp ve derneklerinin kurulması yönünde çağrılarda bulunmuştur (Mahmudov, 2004:366).

1988 yılında Azerbaycan'ın SSCB'nden ayrılması yönünde başlatılan bağımsızlık mücadelesinde kadınlar erkeklerle birlikte meydanlarda olmuştur. Daha sonra başlayan Karabağ Savaşı'nda kadınlar erkeklerle birlikte gönüllü olarak savaşa katılmıştır.

Bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan 1992'de BM'in 'Kadınları Siyasal Hakları' Sözleşmesi'ne katılmıştır, 30 Haziran 1995 yılında ise CEDAW'ı imzalayarak, kadınların erkeklerle tüm alanlarda eşit temsili ve haklarının korunması yönünde önemli bir adım atmıştır (Gender məsələləri).

1995 yılında ilk Anayasa'sını kabul etmiş, Anayasa'nın 25. maddesinde yasal olarak kadın-erkek ayrımcılığı yapılmadan herkesin, eşit hak ve özgürlüklere sahip olması vurgulanmıştır (Azerbaycan Anayasası, 25. madde).

14 Ocak 1998'te dönemin cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in kararı ile siyasette toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmak amacıyla 'Kadın Sorunları Devlet Komitesi' kurulmuştur (azerbaijan.az sitesi). Kurumun temel amacı kadın haklarının savunulması, ülkenin sosyal ve siyasal hayatında kadınların katılım oranının yükseltilmesidir.

2006 yılında Milli Meclis 'Cinsiyet Eşitliği Sağlanması' hakkında yasa kabul etmiştir. 2010'da 'Aile içi Şiddetin Önlenmesi' yasası kabul edilmiştir. 2011'de Azerbaycan'da çocuk evliliklerini önlemek amacıyla kadınların evlilik yaşı 17'den 18'e çıkarılmıştır (Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komissiyası resmi websitesi).

2015 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Meclis’de 125 sandalyeden 21’ni kadın milletvekilleri kazanmıştır.

Çizelge 3.3: Milli Meclis’de yıllara göre kadın milletvekili sayısı

Seçim yılı	Toplam	Erkek	Kadın	Kadın Milletvekili Oranı
1995	105	92	13	12,4
2000	107	97	10	9,3
2005	122	109	13	10,7
2010	125	105	20	16
2015	125	104	21	16,8

Kaynak: www.parliament.az

3.5 Siyasal Partilerde Kadın Kimliğinin Sunumu

Siyasi partiler demokratik siyasal sisteminen önemli kurumları arasında yer almaktadır. Kadınların siyasete katılmasındaki en önemli görevlerden biri de siyasi partilerin sorumluluklarındadır. Demokrasinin en temel öğelerinden olan siyasi partiler, toplumda kadın ve erkek cinsel ayrımcılığı olmadan siyasal katılımı sağlamakta bizzat sorumludurlar.

1970’lerden başlayarak siyasi partilerin programlarında kadın konuları da yer almaya başlamıştır. Kadınların parlamentoda sandalye kazanması adaylığını ileri sürdüğü partinin programı, ideolojisi ve gücü ile birebir ilişkilidir.

Bütün demokratik ülkelerde, siyasi partilerin çoğu, kadın kolları veya kadınlara yönelik başka birimler açma eğilimindedirler. Bu kollar veya birimler kadınların siyasal yaşama katılmasını güçlendirici bir fonksiyon olarak görmektedirler. Kadın Kollarının amaçları çok yönlü ve çeşitlidir:

- Partiye kadınların desteğini sağlamak;
- Partiye kadın üyeler kazandırmak;
- Kadınları partinin üst makamları için eğitmek ve aktif hale getirmek;
- Parti politikalarını etkilemek;
- Kadınlarla diğer gruplar arasında bağlantılar kurmak (Demir, 2015:80).

Ülkemizde partiler cinsiyetçi ideolojiyi araç olarak kullanmaktadır. Bu düşünceden hareketle partilerin parti içi tüzük ve programlarında kadın ve erkek

politikacılara yaklaşıımı, bahsedilen bu durumu desteklediğini göstermektedir (Çadır, 2011:45). Siyasi partilerin söylemlerinde, program ve yazılı dokümanlarında, kampanyalarında kadın kimliğinin sunumu ve nasıl tanımlandığı, günümüzde araştırma talep eden önemli bir konudur. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu Adalet ve Kalkınma Partisi (Türkiye) ve Yeni Azerbaycan Partisi (Azerbaycan) üzerinden ele alınarak incelenecektir.



4. 2015 AZERBAJCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ (AKP) VE YENİ AZERBAJCAN PARTİSİ (YAP) ÖRNEĞİ

4.1 Problem

Gelişen ve hızla değişen dünyada insanların bir birey olarak eşit ve tüm haklara sahip bir şekilde yaşamlarını sürdürme gerekliliği görülmektedir. Kadın ve erkek ayrımcılığı yapılmaksızın bireylerin yaşamın tüm alanlarında, özellikle siyaset alanında eşit ölçüde temsil hakkına sahip olması ve kararlar alması günümüz dünyasının en önemli eylemlerinden biridir. Tüm dünyada kadın ve erkeklere sunulan imkanların eşit olması her fırsatta ifade edilse de, uygulama aşamasında bu durum yeterince görülememektedir. Özellikle siyaset arenasında kendini göstermek isteyen kadınlara yönelik toplumsal davranış ve geçmişten gelen bir takım toplumsal olgular kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmadıklarını gösteren önemli bir etkidir.

Tüm dünyada önemli bir konu olarak bilinen kadın-erkek eşitliği, Türkiye`de ve Azerbaycan`da bir çok nedenden ötürü sadece kabul edilen yasa ve kanunlarla sınırlı olup, uygulamada ise yetersiz kalmaktadır. Kadın ve erkek eşitsizliği tüm alanlarda olduğu gibi, toplumsal yaşamda da hemen hemen hergün karşılaştığımız bir problemdir. Özellikle siyaset alanında erkek egemenliğinin hüküm sürdüğü bir olguyla karşı karşıya kalmaktayız.

Buradan hareketle, 1 Kasım 2015 yılında Türkiye`de ve Azerbaycan`da gerçekleştirilen genel seçimler neticesinde kadın adayların erkek adaylara oranla daha az temsil olunması önemli bir problem olarak görülmektedir.

Peki, seçim kampanyalarında kadınlarla ilgili sloganların varlığı ve siyaset partilerin bu konudaki halkla ilişkiler faaliyetleri kadın milletvekili sayısını nasıl etkilemektedir? Bu kampanyalar kadınların politikada yer almalarını sağlamakta mıdır ve kadın milletvekili sayısını arttırmakta mıdır?

Tüm bunları varsayarsak, bu çalışmada aşağıdaki sorular yer almaktadır:

Türkiye ve Azerbaycan'da kadınların erkeklerle eşit ağırlıkta siyasete katılımı ve temsili hangi nedenlerden gerçekleşmemektedir?

Her iki ülkedeki iktidar partileri, kadınların siyasette temsil edilmesinde nasıl bir çalışma yapmaktadır ve nasıl bir yol izlemektedir?

Sözü geçen siyasal partiler seçim kampanyalarında kadın kimliğini nasıl tanımlamaktadır ve ne tür kampanyalar gerçekleştirmektedir?

4.2 Araştırmanın Amacı

Genel olarak, dünyada erkek egemenliğinin sürdüğü bir siyaset anlayışı görülmektedir. Eski dönemlerle kıyaslandığında, şimdi gelişmeler olmasına rağmen halen kadınlar siyasette yeterince temsil edilme mücadelesi vermektedirler. Özellikle belirtmelidir ki, kadınların hedeflerinin sadece mecliste sayı olarak artması değil, aynı zamanda toplumda kadınlara yönelik şiddet olaylarının ortadan kaldırılmasına, kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesine, siyasetle birlikte tüm alanlarda kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması, kadınların yaşam standartlarının iyileştirilmesi yönündeki destekleyici politikalarının yapılması olmalıdır. Genel olarak, bir kadını en iyi diğer bir kadın anlayabilir ve bizim gibi toplumlarda kadın kadının sesi olabilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de ve Azerbaycan'da 2015 yılının 1 Kasım tarihinde gerçekleştirilen genel seçimleri baz alarak, kadınların siyasete katılım oranını incelemek, her iki ülkedeki iktidardaki partilerin, AKP ve YAP'ın seçimlerde kadınlara sunduğu temsil hakkını ve kadın adaylara yönelik seçim kampanyalarını ve çalışmalarını değerlendirmek ve kadınların politikaya katılımındaki engelleri belirlemekle, onların siyasal katılımını desteklemek ve arttırmak için ne tür işlerin yapılması gerektiğini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın diğer amacı AKP ve YAP'ın kadın politikası, kadın kollarının hedefleri ve çalışmalarını incelemektir.

4.2.1 Araştırmanın Önemi

Geçmişten günümüze kadar gerçekleştirilen tüm eylemleri ele aldığımızda, kadınların erkeklerle aynı seviyede temsil olunması için birçok işlerin yapıldığı görülmektedir. Ancak bu yeterli olamamıştır. Özellikle diğer dünya ülkeleri, örneğin Avrupa ülkeleri, İskandinav ülkeleri, ABD vb. ile kıyaslandığında, Türkiye ve Azerbaycan'da kadınların sadece eğitim ve çalışma alanlarında sınırlı bir oranda ilerleme elde etmesi, siyaset alanında ise çok düşük düzeyde temsil edildiği görülmektedir. Teknolojinin tüm yaşamımızda yer aldığı bir dönemde, diğer ülkelerde kadınların yüksek mevkilerde yer alması ve bir çok başarıya ulaştıkları halde, Türkiye ve Azerbaycan'da hala kadına yönelik şiddetin durdurulamaması, kız çocuklarının eğitime destek gibi kampanyalar, ne yazık ki aktüelliğini sürdürmektedir. Bu araştırma ile AKP ve YAP iktidarının her iki ülkede, kadınların siyasal katılımı yönündeki yaptığı işler, özellikle genel seçimler döneminde kadınların siyasal kampanyalarda nasıl tanımlandığı ve her iki partinin Kadın Kolları'nın bu konudaki faaliyeti incelenerek ele alınacaktır.

4.3 Hipotezler

- Siyasal partilerin temel hedeflerinde kadınlara yönelik çalışmaların veya halkla ilişkiler kampanyasının yer almaması, kadınların siyasete düşük oranla katılımına ve kadın milletvekili sayısının az olmasına neden olmaktadır.
- Kadınların siyasette erkeklere oranla daha az temsil olunması veya hiç olunmaması, söz konusu toplumların kadın ve erkeğe attığı rollere dayanmaktadır.
- Genel olarak kadınların siyasal katılıma yeterince ilgi göstermemesi, o ülkelerdeki demokrasi ve eğitim düzeyi ile birebir ilişkilidir.
- AKP'nin seçim kampanyalarında, afiş, broşür, slogan ve kampanya şarkılarında kadınların temsili erkeklere oranla yeterli oranda olmadığı için, seçilen kadın sayısı da az olmaktadır.

- Azerbaycan`da siyasi partilerin seçim kampanyalarında erkek ve kadın adaylara yönelik eşit bir biçimde faaliyette bulunulmaması toplum genelinde seçime katılım oranının düşük olmasına neden olmaktadır.

4.4 Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni; Türkiye ve Azerbaycan`daki siyasi partiler oluşturmaktadır. Türkiye`den Adalet ve Kalkınma Partisi ve Azerbaycan`dan Yeni Azerbaycan Partisi araştırmanın örneklemini teşkil etmektedir.

4.5 Kapsam ve Sınırlılıklar

Tez araştırması; Adalet ve Kalkınma Partisi ve Yeni Azerbaycan Partisi Kadın Kollarının faaliyetlerini kapsamakta ve bu kapsamla sınırlı olmaktadır.

4.6 Yöntem

Araştırma sırasında; AKP ve YAP`ın resmi gazete taraması, durum analizi, mülakat ve anket kullanılmıştır. Tez çalışmasının konusunu oluşturan yerli ve yabancı kitaplardan, tez ve makalelerden, online haberlerden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında Ak Parti İstanbul Eyüp ilçesi Kadın Kolları Teşkilat Başkanı Müjgan Çirtma (defalarca Ak Parti İstanbul Kadın Kolları ile email, telefon ve sosyal medya hesapları aracılığıyla iletişime geçilmesine rağmen, olumlu geri dönüş alınamamıştır. Bu nedenle Eyüp İlçe Kadın Kolları ile görüşme gerçekleştirilmiştir) ve YAP Binegedi ilçesi Kadın Kolları Başkanı ve YAP Kadın Kolları üyesi Aytaç Aliyeva ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda, her iki partinin 1 Kasım 2015 genel seçimleri dönemindeki bu partilere yakın olan (AKP – ‘Yeni Şafak’ gazetesi ve YAP – ‘Yeni Azerbaycan’ resmi gazetesi) taranmıştır. AKP resmi yayın organı ‘Türkiye Bülteni’nin 1 Kasım 2015 sayılarına, Ak Parti Ankara Genel Merkezi, Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı, İBB Atatürk Kitaplığı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve diğer Ak Parti İstanbul ilçe başkanlıkları ile iletişime geçilmesine rağmen, erişim sağlanamadığı için, bu dergi yerine Ak Parti’yi destekleyen ‘Yeni Şafak’ gazetesi incelenmiştir.

4.7 Adalet ve Kalkınma Parti'sinin (AKP) Tarihçesi

Türkiye'nin 39. Partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 14 Ağustos 2001 yılında kurulmuştur. Partinin simgesi turuncu ve siyah renklerden oluşan ampul olmaktadır. Ampulün etrafında ise Türkiye'nin bölgelerini gösteren 7 ok yer almaktadır. Kurucuları arasında Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Abdüllatif Şener, İdris Naim Şahin, Binali Yıldırım ve Bülent Arınç'ın bulunduğu parti, sosyal muhafazakar bir Türk siyasal partisidir. Ancak genel başkan R.T.Erdoğan partinin siyasal görüşünün muhafazakar demokratlık olduğunu belirtmiştir. AKP'nin yönetici kadroları Refah Partisi'nden, Milli Görüş'ten gelmektedir. İslamcı eğilimdeki Milli Görüş Prof. Dr. Necmetten Erbakan tarafından 1969'da kurulmuş ve değişik isimler altında varlığını sürdürmüştür. Parti tüzüğüne göre, resmi kısaltma "AK PARTİ"dir (Parti tüzüğü).

AKP 2002 yılındaki genel seçimleri kazanmasının ardından, günümüzdeki (2017) girdiği tüm seçimleri kazanarak tekbaşına iktidar olmayı başarmıştır.

1 Kasım 2015 seçimlerini kazanan AK Parti, 317 milletvekili ile TBMM'de lider partidir. Genel Başkanı Binali Yıldırım aynı zamanda başbakan, eski Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ise cumhurbaşkanıdır. AKP sloganını "Türkiye hazır, hedef 2023" olarak tanımlamıştır. Parti ekonomi, adalet, sağlık ve bir çok alanda ilerleme sağlayarak hedef gösterdiği 2023 yılında Türkiye'yi dünyanın gelişmiş ilk 10 ekonomisi arasına koymayı amaç edinerek, ülkenin kendi araba, tank, uçak gibi ağır sanayi üretimleri yapmayı, siyasal olarak ise yeni bir sistem olan 'Başkanlık Sistemi'ne geçmeyi planlamıştır (Ak Parti Programı, 2016).

4.8 Adalet ve Kalkınma Partisinde Seçmen Olarak Kadın Kimliği

AKP'nin programında kadın politikası çok önemli bir yere sahip olmaktadır; partinin Milli Görüş geleneğinden gelme islamcı geçmişle bağını kırmak istemesi ve Türkiye'nin AB'ye adaylığıyla kadın konusunun ön plana gelmesi, AKP'nin kadın sorunlarını kucaklamasına neden olan bir zorunluluktur (Cansun, 2013:94).

Ak Parti için kadınlar ailenin bel kemiğidir. AKP'de kadınların eğitimi kendi açılarından değil, aile ve toplum açısından önemi vurgulanmaktadır.

Cumhurbaşkanının eşi Emine Erdoğan'ın 'kadın güçlü ailenin temelidir, modern ve gelişmiş toplumun temel unsurudur' fikri, bunu bir daha kanıtlamaktadır. AKP iktidarı kadın sorunlarını ve özellikle kadına karşı şiddet sorununu çözmek amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığı ile beraber çalışmaktadır.

AKP'nin kadın siyaseti parti programında da açık ve net bir şekilde yazılmıştır. AKP iktidarı döneminde kadınlarla ilgili kabul edilen kararların bazılarını aşağıda görebiliriz:

- Aile içi sorunların ihtisas mahkemelerinde evli hakimler tarafında görülmesi için, 2003 yılında Aile Mahkemeleri kurulmuştur;
- 2003 yılında çıkarılan 'İş Kanunu'nda işyerlerindeki taciz olayları suç kapsamına alınmış ve taciz suçu işleyenlerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.
- Cumhuriyet tarihinde ilk defa TBMM'de 'Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu' kurulmuştur (25 Şubat 2009).
- AKP iktidarında 2004 yılında kadın erkek eşitliği ilkesi Anayasa'ya girmiştir.
- 2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle, kadınlar, çocuklar, özürllüer, yaşlılar, şehitler, dul ve yetimler ile gazilerin haklarının korunması yönünde alınacak ilave tüm düzenlemelerin 'eşitlik' ilkesine aykırı olmadığı anayasal güvence altına alınmıştır.
- 2003'te yapılan düzenleme ile iş hayatında ayrımcılığı önlemek üzere, İş Kanunu'nda 'eşit işe eşit ücret' ilkesi getirilmiştir. İş Kanunu'nda yapılan düzenleme ile analık halinde çalışma yasağı, doğumdan önce 8, doğumdan sonra da 8 olmak üzere 16 haftaya çıkarılmıştır.
- Evde üretim vergiden muaf tutulmuştur. Artık kadınlar evde ürettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri gelirlerden vergi ödemek zorunda kalmayacaktır (Ak Parti İktidarında Kadın Broşürü, 2015).

Parti programını da incelediğimizde, AKP Parti Programı'nda eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik, çalışma alanlarında kadınlarla ilgili birçok yasa ve kararlar kabul edilmesine rağmen, kadınların siyasete katılımı yönünde parti tarafından

gözle görülebilir adımların atılmadığı, sadece AB Üyeliği'ne katılım için kadın konusunun parti önünde bir zorunluluk olduğu görülmüştür.

Sosyalist Feminist Kolektif'ten (SFK) Özlem Kaya'ya göre, AKP'nin seçim bildirgesinde "kadın" değil "aile" vurgusu var. Aileyi güçlendirme politikaları ise kadının değil kadının eşitsiz konumunun güçlenmesine hizmet etmektedir. AKP kadını aileye beraber tuttuğu için, aileyi güçlendirme politikaları, "kadın için politikalar" olarak değerlendirilmektedir. Kaya'ya göre, "güçlendirilmeye çalışılan "aile", kadınların öldürüldüğü, şiddete maruz bırakıldığı, emeklerine el konulan, heteroseksüelliği norm olarak aldığı yerde kadın cinselliğinin doğurganlığa eşitlendiği yerdir" (Belge, 2011).

4.9 Ak Parti'nin Kadınlara Yönelik Çalışma Politikası

Kadın, Ak Parti'nin programında önemli bir yer tutmaktadır. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılından günümüze kadar kadınlarla ilgili birçok yasa ve kararlar yürürlüğe girmiş ve bu yönde bir çok kampanyalar yapılmıştır.

AKP'nin 2015 seçim beyannamesinde kadın hakları, sosyal hayatta karşılaştığı engellerin ortadan kaldırılması için güçlü toplum hedefi ve kalkınma açısından önemli bir gereksinim olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda, beynamede, kadınların toplumsal hayatın olduğu kadar, ailelerin de temel direği olması vurgusu yapılmıştır. Parti seçim beyannamesinde, kadınların bireysel ve toplumsal olarak daha da güçlenmeleri, daha kaliteli eğitim olanaklarına sahip olmaları, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerin artırılması, işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılarak istihdamlarının artırılması, sosyal güvencelerinin sağlanması ve kadın girişimci sayısının artırılması temel hedef olarak gösterilmiştir (Ak Parti Seçim Beynamesi, 2015).

4.9.1 Kadın - erkek eşitliği

AKP iktidarı döneminde kadın-erkek eşitliği ilkesi anayasaya girmiştir. Cumhuriyet tarihinde ilk defa TBMM'de "Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu" kurulmuştur.

2004 yılında Anayasa'da "kadın-erkek eşitliğinde" devletin sorumluluğu ilk kez Ak Parti iktidarında tanınmıştır (Ak Parti Kadın Programı).

2010 yılında yapılan referandumla Anayasa'nın 10. maddesi değiştirilerek, kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etme zorunluluğu getirilmiştir. Aynı maddeyle kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar, şehitler, dul, yetim ve gazilere pozitif ayrımcılık uygulamasının önü açılmıştır.

4.9.2 Eşit işe eşit ücret

Ak Parti iktidarı döneminde, 2003'te yapılan düzenleme ile iş hayatında ayrımcılığı önlemek üzere, İş Kanununda "eşit işe eşit ücret" ilkesi getirilmiştir. İş Kanunu'nda yapılan düzenleme ile analık halinde çalışma yasağı, doğumdan önce 8, doğumdan sonra da 8 olmak üzere 16 haftaya çıkarılmıştır.

2003 yılında çıkarılan İş Kanunu'nda işyerlerindeki taciz olayları suç kapsamına alınmıştır ve taciz suçu işleyenlerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

4.9.3 Eğitim hayatı ve eşitliği

AKP iktidarı döneminde kadınların eğitimi ile ilgili bir çok proje gerçekleştirilmiştir.

2000-2001 döneminde kız çocukları için, ilköğretimde net okullaşma oranları yüzde 90,8 iken, bu oran, 2009-2010 döneminde yüzde 97,8'e, 2012-2013 döneminde yüzde 99,61'e yükselmiştir. 'Haydi Kızlar Okula' projesi kapsamında 350 bin kız okula başlamıştır.

"Ana Kız Okuldayız" projesi kapsamında, 1. Kademe Okuma-Yazma Kursunu 1.832.617 kursiyer, 2. Kademe Okuma-Yazma Kursunu 307.364 kursiyer, başarı ile tamamladı ve sertifika almaya hak kazanmıştır.

2012-2013 döneminde 80 ilde yürütülen "Taşımali İlköğretim Uygulaması"ndan 396 bin kız faydalanmıştır. Aynı dönemde "Taşımali Ortaöğretim Uygulaması" kapsamında ülke genelinde 171 bin kız öğrenciye taşıma ve yemek hizmeti verilmiştir.

"Anne, Baba, Çocuk Eğitimi Projesi" kapsamında aile ile ilgili konularda konferans, panel, kurs, ev ve köy ziyaretleri yoluyla ailelere ulaşılmıştır. Aile içi şiddet, aile planlaması, gençlerin kötü alışkanlıklarından korunması, töre-

namus cinayetleri, kadına karşı şiddet, çocuk istismarı gibi konularda eğitimler verilmiştir.

4.9.4 Meslek hayatı ve eşitliği

Kadınlar evde ürettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri gelirlerden vergi ödemekten muaf tutulmuştur.

Kadın ve genç istihdamını artırmak amacıyla, 2008 yılında İş Kanununda yapılan düzenleme ile kadın ve gençlerin sigorta priminin 5 yıl süreyle kademeli olarak devlet tarafından ödenmesine başlanmıştır.

Destek kredisi kullanımında kadınlara pozitif ayrımcılık uygulamasına gidilmiştir. Kadınların daha yüksek oranda kredi kullanımının önü açılmıştır.

Kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla, 2012-2014 döneminde, KOSGEB tarafından, 5.638 kadın girişimciye 90 milyon lira destek sağlanmıştır.

Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin bulunduğu yerlerde kadın çiftçilere genel kooperatifçilik ve kooperatifin faaliyet alanına giren konularda eğitimler verilmiştir.

Kadınların istihdam imkanlarını arttırmak için; 24 aydan 48 aya kadar işveren payının İşsizlik Sigorta Fonu'ndan karşılanması düzenlenmiştir.

- Kadınların siyasetten bürokrasiye kültürel ve sanatsal hayattan sivil toplum faaliyetlerine kadar karar alma mekanizmalarındaki katılım düzeylerini ve etkinliklerini arttıracaktır.
- Kadın çalışan ve girişimci sayısını arttıracaktır.
- Kadın girişimcilerin 100 bin TL'ye kadar ve 5 yıl vadeli kullanacakları krediler için Kredi Ganti Fonu aracılığıyla yüzde 85 oranında kefalet imkânı sağlamaya devam edecektir.
- Kadın istihdamına yönelik getirdiğimiz istihdam teşviklerinin devamını sağlayacaktır.
- Kadınların işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştıracak çalışma modelleri oluşturacaktır.
- Doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen sürelerin memuriyet kademinde değerlendirilmesini sağlayacaktır.
- Çalışan kadınlarmıza doğuma bağlı olarak ilk çocukta 2 ay, ikinci çocukta 4 ay, üçüncü ve üzeri çocukta 6 ay yarı zamanlı, tam ücretli çalışma hakkı ve çocuğun okula başlama yaşına kadar kası süreli çalışma hakkı tanıyacaktır.
- Meslek kurslarına katılan kadınlarmızın çocukları için çocuk oyun odalarını uygulamaya başlayacaktır.
- Erken evliliklerin önlenmesi için aileye yönelik eğitim hizmetlerinin yaygınlaşmasını ve etkinliğini arttıracaktır.
- Kadınlarmızın sağlık hizmetine daha kolay erişimi için yaşadıkları ortamda hizmet almalarına sağlayacak ev ziyareti sistemini yaygın ve işlevsel hale getirecektir.
- Mevsimlik tarım işçisi kadınlar ile ev ekensiz çalışan kadınların sosyal güvenceden daha kolay faydalanmalarını sağlayacaktır.
- Mobil eğitim ve öğretim ekiplerinin mevsimlik tarım işçileri ile geçici ve yarı geçicilere yönelik sunduğu temel eğitimin özelliikle kadınlar için zorunlu kılınmasını sağlayacaktır.
- Kadınlara yönelik şiddetle ilişkin olarak bütüncül bir çerçevede müdahalelerimizi sürdürecektir.



Şekil 4.1: Kasım 2015 AKP Kadın Seçim Beyannamesi

Kaynak: www.akparti.org.tr

4.10 Adalet ve Kalkınma Partisi'nde Kadın Milletvekillerinin Sunumu

1 Kasım 2015'de gerçekleştirilen Genel Seçimlerde, 26. dönemin milletvekilleri seçilmiştir, toplam 550 milletvekilinin arasından sadece 82 kadının girdiği Meclis'de, AKP'den 33 kadın milletvekili TBMM'deki yerini almıştır.

Kazanan 33 milletvekilinden 19'u tesettürlü ve geleneksel giyimli, geriye kalan 14 milletvekili ise modern giyimli ve başörtüsüzdür. Genel seçimler öncesinde yapılan seçim kampanyalarında partinin kadınlarla ilgili söylemleri dikkatçektir. Bianet yazarı Gülnur Elçik'e göre, "Adalet ve Kalkınma Partisi'nin metinlerinde ilk göze çarpan şey kadınlarımız/annelerimiz şeklindeki sahiplik dilinden kurtulamamış olmasıdır. Dildeki bu farklılıkla ortaya çıkan yaklaşım; AKP'nin özgürlüğü sadece "temel hak ve özgürlükler" kalıbına bir uyum efekti olarak düşünmüş olması şeklinde kendini gösteriyor" (Elçik, 2015).

1 Kasım 2015 Genel Seçimlerde AKP'nin kazanan kadın milletvekillerini aşağıdaki Tablo'da görebilirsiniz:

Çizelge 4.1: 26. Dönem Ak Parti Kadın Milletvekili sayısı

No	İsim, soyisim	İl	No	İsim, soyisim	İl
1	Fatma Güldemet Sarı	Adana	18	Ayşe Nur Bahçekapılı	İstanbul
2	Hatice Dudu Özkal	Afyonkarahisar	19	Fatma Betül Sayan Kaya	İstanbul
3	İlknur İnceöz	Aksaray	20	Fatma Benli	İstanbul
4	Jülide Sarıeroğlu	Ankara	21	Serap Yaşar	İstanbul
5	Lütfiye Selva Çam	Ankara	22	Tülay Kaynarca	İstanbul
6	Gökçen Özdoğan Enç	Antalya	23	Fatma Seniha Nükhet Hotar	İzmir
7	Sena Nur Çelik	Antalya	24	Nursel Reyhanlıoğlu	K.Maraş
8	Emine Yavuz Gözgeç	Bursa	25	Hülya Nergis	Kayseri
9	Bennur Karaburun	Bursa	26	Radiye Sezer Katırcıoğlu	Kocaeli

Çizelge 4.1: (devam) 26. Dönem Ak Parti Kadın Milletvekili sayısı

10	Lütfiye Kurt	İlksen Çorum	27	Hüsniye Erdoğan	Konya
11	Sema Ramazanoğlu	Denizli	28	Leyla Şahin Usta	Konya
12	Ayşe Keşir	Düzce	29	Öznur Çalık	Malatya
13	Zehra	Erzurum	30	Ceyda Bölünmez	Mardin

14	Taşkesenlioğlu Emine Nur Eskişehir Günay	31	Çankırı Çiğdem Karaaslan	Samsun
15	Canan Candemir Gaziantep Çelik	32	Ayşe Doğan	Tekirdağ
16	Mihrimah Belma İstanbul Satır	33	Ayşe Sula Köseoğlu	Trabzon
17	Ravza Kavakçı İstanbul Kan			

Kaynak: *akparti.org.tr*

4.11 AKP Kadın Kollarının Faaliyetleri

Genel olarak, parti Kadın Kolları, demokratik ülkelerde kadınların siyasal yaşama katılmasına destek olan ve bu katılımı güçlendiren bir kurum olarak algılanmaktadır. Kadınların siyasete katılmalarını sağlamak ve siyasal karar organlarında eşit temsilin sağlanması amacıyla siyasi partiler bünyesinde faaliyette bulunan kadın kolları örgütlenmeleri önemli bir düzenek olarak bilinmektedir (Çadır, 2011:52). Parti kadın kollarının görevlerini bir kaç başlık altında vermek mümkündür;

- Partili kadınları bir araya getirmek,
- kadınların siyasal açıdan eğitilmelerine ortam sağlamak,
- partiye kadın üyeler kazandırmak,
- karar mekanizmalarında kadınların söz sahibi olmasını sağlamak,
- kadınların sosyal, politik ve diğer alanlarda güçlenmesine destek olmak vb.

Fakat Türkiye'deki araştırmaya göre, kadın kollarının filli olarak "ikincil faaliyetler" yürütmekte olduğu, kadın kolları örgütlerinin genellikle partiye gelir sağlama ve üye kazandırmaya yönelik olarak çay, kermes, gün, gezi organizasyonları organize ettiği; ayrıca mahalle toplantıları-ev gezileri vasıtasıyla propaganda ve seçim çalışmaları ile uğraşmakta olduğu ifade edilmiştir (Çadır, 2011:118).

AKP Kadın Kolları 23 Şubat 2003'te cumhurbaşkanı R.T.Erdoğan'ın talimatıyla kurulmuştur. AK Parti Genel Merkez Kadın Kolları tarafından belirlenen

misyonu göre kadın kollarının kuruluş ve faaliyet amaçları üç başlık altında toplanabilir. Bunlar:

- Çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkesi çerçevesinde, kadınların siyasal ve sosyal yaşamdaki yerinin ve etkinliğinin artırılması amacıyla yönelik olarak çağdaş ve muhafazakar demokrasi anlayışına çözümler üretmek,
- Türk kadınının ilkeli, dinamik ve gelişme potansiyeli yüksek nitelikleri ile ufkunu açacak siyasal perspektifle sıkıntılarını gidermek, modern siyasal sistem içerisinde sorun çözme ve karar alma yeteneğini geliştirmek,
- Türk kadınının uluslararası standartlara uygun olarak siyasette ve kamusal alanda daha fazla yer alabilmesi için gerekli yeni ve özgün eğitim hizmetleri ile desteklenmesini sağlamaktır (Narin, 2008:30).

Ak Parti Kadın Kolları, parti teşkilat yapısı içinde, siyasal partiler kanunu gereği olarak ‘yan kuruluş’ olarak tanımlanmaktadır ve çalışmalarını iki ana başlıkta sürdürmektedir.

- Köy, belde, ilçe ve il ve genel merkez teşkilatı şeklinde örgütlenmek, örgütün kurumsallaşmasını sağlamak, performansını artırmak, denetlemek, yönlendirmek,
- Ulusal ve uluslararası proje ve etkinlikler aracılığıyla, kadının sosyal, siyasal, ekonomik katılımının artırılması ve bu alanda farkındalık yaratılması (Ak Parti Kadın Kolları Broşürü 1)

4.12 Ak Parti Kadın Kolları Başkanlığı

4.12.1 Kadınların siyasetteki yeri ve siyasete gösterilen ilgi

Ak Parti`ye göre, kadınlar mutlaka siyasette yer almalıdır; *“Kadınlar siyasetin içinde yer almalıdır, kadının olmadığı hiç bir yerde başarılı olunmuyor. Türkiye`de yapılan siyasette ana kademe kadın kolları ve gençlik kolları olarak bölünmüşler. Ama ana kademe erkeklerin oluşturduğu teşkilatın vasfı bile ana, yani kadın bir annelik sıfatından oluşuyor. Bu nedenle, kadınlar siyasette aktif olarak yer almalıdır. Kadın kolları Necmettin Erbakan döneminden başlamıştır, o dönemden bugüne kadınlar aktif olarak siyasetin içinde yer almaya başlamıştır ve kadın kolları ile birlikte partiler de güçlenmeye başlamıştır.”* Ak

Parti İstanbul Eyüp ilçesi Kadın Kolları Teşkilat Başkanı Müjgan Çirtma'ya göre, genelde evlerde kadınların daha fazla bulunması seçmenlerle görüşmelerin daha samimi geçmesine neden olmaktadır: *“Cumhurbaşkanı R.T.Erdoğan da her konuşmasında öncelikle Kadın Kolları'na teşekkür eder. Kadınsız hiç bir kapı çalınmaz. Seçmenlerle görüşmelere gidildiğinde, ev sohbetlerinde kadın ile gidilen her kapı insanlara açıktır. Çünkü evlerde olanlar genelde kadınlar oluyor. Böylece sohbetler daha samimi oluyor. Yani kadın sadece siyasetin değil, her alanda, iş hayatının da içinde olmalıdır”*. Ak Parti'ye göre, kadınlar siyasete yeterince ilgi göstermemektedir; *“Aslında çok fazla ilgi göstermiyorlar. Bizim teşkilatlarımız kuvvetli, yani bir ilçe teşkilatında, her mahallede en az 11 kişinin olması gerekiyor. Bizim birçok mahallede 11'in üstünde kişi var. Ama biz bu kişilere nasıl ulaşıyoruz: gittiğimiz yerlerde, ziyaretlerde görüştüğümüz insanlar bize katılıyorlar, “biz de bu işi yapabiliriz, sizin yaptığınız iş çok güzel” diyerek bize katılıyorlar.”* Müjgan Çirtma, kadınlarla sadece siyaset değil, aynı zamanda, sosyal bilgilendirme de yaptıklarını vurgulamıştır; *“Biz sadece siyaset ile ilgili insanlarla görüşmüyoruz, aynı zamanda sosyal çevre ediniyoruz, devletimiz ve partimizin işleri hakkında insanlara bilgi veriyoruz, sosyal bilgilendirme yapıyoruz. İnsanlar bazen biraz ürküyorlar siyaset deyince. Birazda kadınlar “bana ne”ci olmuşlar, açıkcası. Yani “bana ne, nasıl olsa siyaseti yapanlar var” diye.”* Ak Parti yetkilisi kadınların siyasette az olmasının, ancak sayının giderek yükselmesinin de altını çizmiştir; *“Kadınlar siyasette az ama, giderek daha fazla artıyor. Sayımızın artmasını, özellikle genç kızlarımızın siyasete katılmasını istiyoruz ve bunun için çok çalışıyoruz. Çünkü gençler daha fazla siyasete zaman ayırabilirler ve daha çok siyasetin içinde yer alabilirler”* (Ak Parti İstanbul Eyüp ilçesi Kadın Kolları Teşkilat Başkanı Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.12.2 Kadınların siyasette ortak sorunları

Ak Parti'ye göre, kadınların siyasette ortak sorunları, ataerkil toplumun kadınların siyasete katılmasındaki muhafazakar tutumudur: *“Genellikle Türk toplumunda erkek egemenliği olduğu için kadınlar geri planda kalıyor. Örneğin her ne kadar Kadın Kolları olarak işler yapsak bile, bazen erkekler bizim başarımızı kendi başarıları gibi gösteriyorlar, yani bizim başarımızın üstüne yatıyorlar. Kadınlar siyasete gerçekten zorluklara katlanarak gelebiliyorlar.*

Diğer bir sorun kadınların bir birleriyle rekabet etmesidir. Örneğin kadınlar erkeklerle rekabet edip büyümek ve üst kademeye yükselmek yerine, birbirleriyle yarışıyorlar, buna kıskançlık da denebilir. Diğer bir mesele, kadın duygusal düşünüyor, mesela, çok önemli, katı alınacak kararlarda katı olamıyor, belkide vicdan duygusu kadınlarda çok fazla olduğu için önyargılı olabiliyorlar. Tüm bunlar kadınların siyasetteki ortak sorunlarıdır” (Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.12.3 Parlamentoda yer alan kadın vekil oranı

Ak Parti'ye göre, TBMM'deki kadın milletvekili sayısı, Ak Parti'li milletvekillerinin sayısı artmasına rağmen, yeterli değildir; *“Ayrıca, 600 milletvekili olacağı dikkate alındığında, kadın milletvekili sayısı çok düşük. Ama giderek bu sayı artacaktır.”* Ak Parti'ye göre, sadece milletvekili değil, bakanlık seviyesinde de kadınların sayısı çok düşük, sadece 1 kadın bakanı var, ama giderek bu sayı artacaktır, başkanlık sistemi geldiğinde de kadın yardımcılarının olacağına inanılmaktadır.

4.12.4 Ak Parti'nin kadın hakları kapsamında yaptığı çalışmalar

Kadın hakları konusunda Ak Parti birçok işler yapmıştır. Parti'ye göre, tabiki bu yeterli değil ve yapılması gereken daha çok işler var, özellikle Türkiye'de kadına yönelik şiddet çok var ve hala bu durum, ne yazık ki, önlenemiyor. Kadınların şiddete maruz kalmaması ve öldürülmemesi için Ak Parti olarak işler yapmaya devam edilmektedir, hatta şiddetin önlenmesi için daha ağır ceza ve yaptırımlar uygulanırsa, kadına şiddetin son bulacağına inanılmaktadır.

4.12.5 Kadınların siyasette yer almasına Ak Parti'nin yaklaşımı

Ak Parti için kadınların siyasette yer alması çok önemlidir; *“Zaten Kadın Kolları'nın aktif olarak çalışması Ak Parti ile başlamıştır. Özellikle referandumdan sonra Kadın Kolları üyeliğine çok başvurular olmuştur. Ak Parti de her zaman kadınların yanında yer almakta ve onların siyasete katılmasını desteklemektedir”* (Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.12.6 Ak Parti'nin kadınların siyasette yer almasına yönelik çalışmaları ve etkileri

Kadınların siyasette yer alması için Ak Parti tarafından birçok işler yapılmaktadır; *“Rutin çalışmalar oluyor: ev ziyaretleri yapılmaktadır. Seçim dönemleri dışında insanlarla görüşmeler yapılıyor, gençleri ve kadınları bilinçlendirme görüşmeleri, Ramazan etkinlikleri kapsamında insanlarla görüşmeler ve sosyal yardımlar yapılmaktadır. Örneğin Ramazan döneminde “Çat kapı gönül sofraları” var, kendi aramızda topladığımız veya biriktirdiğimiz erzaklardan insanlara, özellikle fakir insanlara yardım ediyoruz. Bu gibi çalışmalarla gittiğimiz yerden ev kadınları da bizlere katılıyor ve böylece sıralarımız genişliyor”*.

Ak Parti insanlar arasında genellikle olumlu tepkilerle karşılaşmaktadır; *“Ama bazen ilk başta kadınlardan olumsuz tepkiler de aldığımız oluyor; “sizin hiç işiniz yok mu, hiç eviniz, aileniz yok mu?” diye tepki verenler de oluyor. Ancak, yaptığımız işleri anlattığımızda ve insanları bilinçlendirdiğimizde olumsuz tepkiler olumlu yönde değişebiliyor. Örneğin, seçmenlerle görüşmelerde biz ilk önce insanlarla görüşmeye kadın veya erkek veya seçmen olarak değil, insan olarak bakıyoruz. İnsanlarla görüşmelere doğru sanılan yanlışları anlatmak veya onları bilinçlendirmek amacıyla görüşüyoruz”* (Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.12.7 Ak Parti'nin seçim kampanyalarında kadın kimliğinin sunumu

Ak Parti`de kadın kavramı çok önemlidir; Parti yetkilisinin sözlerine göre, *“Bu yüzdendir ki kadınlar arasında en çok sevilen ve tercih edilen parti Ak Parti`dir. Ak Parti her alanda kadınları desteklemektedir. Seçim dönemlerinde Ak Parti kadın adayları topluma tanıtırken, ilk önce onların eğitim durumunu, siyasi geçmişini, bulunduğu yeri, neler yapabilir veya adayın planlarını kamuoyuna anlatmaktadır. Ak Parti ile başörtülü kadınların siyasete katılmasındaki engel ortadan kaldırılmıştır ve bu bir nevi kadınların hak sesi olmuştur”* (Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

1 Kasım 2015 genel seçimleri öncesindeki kampanyalarda bir kaç AKP kadın milletvekilinin broşür ve fotoğraflarını aşağıda görebilirsiniz.



Şekil 4.2: Ayşe Sula Köseoğlu



Şekil 4.3: Nimet Aydemir



Şekil 4.4: Hilal Demirözer



Şekil 4.5: Melike Yiğit

4.12.8 Kadın adayların 2015 genel seçim kampanyalarına katılım durumu

Ak Parti'ye göre, seçim kampanyalarında kadınların adaylığını ileri sürmesinde başörtü sorunu ortadan kalktığı için, kadınların milletvekilliği adaylığına başvurusunda olumlu yönde bir ilerleme olmuştur. Adayların çok olmasına rağmen meclise az kadın milletvekili girmiştir, daha öncede belirttiğimiz gibi, erkek egemen toplum ve kadınların duygusallığı bunun önünde bir engel olarak görülebilir. Kadın seçmen sayısı ise erkek seçmenlerden daha fazla olmuştur. Kadın seçmenlerin katılımı yeterli olarak değerlendirilebilir.

4.12.9 Kadın seçmenlerin seçime katılım oranı

Ak Parti 2015 Genel seçimlerinde kadın seçmenlerin seçime katılım oranını yeterli bulmaktadır.

4.12.10 Kadın seçmenin gözünden Ak Parti'nin toplumdaki imajı

Genel olarak, kadın seçmenlerin gözünde Ak Parti imajı olumludur ve toplumda olumlu bir şekilde karşılanmaktadır; *"Ancak bazen insanlarımız önyargılı olabiliyor. Mesela bazı kesim kendilerini üstün görüyor, onlara göre, birisi Ak Partiliyse, ve hele ki başörtülüyse, bu kadın cahildir gibi önyargılarla karşılaşıyoruz, bazen bu bakış açısını yenmekte çok zorluk çekiyoruz. Ancak*

iletişimle çözülmeyecek hiç bir sorun yoktur. İnsanlarla konuştukça, aslında giyim ve parti seçiminin eğitim ve cahillikle ilgisi olmadığı ortaya çıkıyor. Sadece, iletişimi doğru yerde kullanmamız gerekiyor” (Müjgan Çirtma ile 25.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.13 YAP'ın Kuruluş Tarihi

Yeni Azerbaycan Partisi (YAP) 21 Kasım 1992 yılında Azerbaycan'nın eski cumhurbaşkanı Haydar Aliyev tarafından kurulmuştur. Parti sağ merkez eğilimli bir Azerbaycan siyasi partisi. 1988 yılından Azerbaycan'da ortaya çıkan siyasi kriz, SSCB'ne karşı halk ayaklanması ve protestolar, Azerbaycan'da yeni bir siyasi gücün ortaya çıkmasını gerektirmiştir. Bu görevi ise Haydar Aliyev üstlenerek, kurucusu olduğu partinin başkanı olmuştur. Parti 18 Aralık 1992'de Azerbaycan Adalet Bakanlığı'nda kayıt olmuştur ve kısa bir süre içinde Azerbaycan tüm il ve ilçelerinde merkezleri oluşturulmuştur (YAP resmi web sitesi).

3 Ekim 1993 yılında gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise Haydar Aliyev %98 oy oranıyla Azerbaycan'nın cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylece YAP 1993 yılından bugüne kadar Azerbaycan'da iktidarda kalmayı başaran yegane siyasi partidir.

2003 yılından itibaren, YAP'ın başkanı Haydar Aliyev'in oğlu İlham Aliyev olmuştur. Haydar Aliyev'in vefatından sonra (2003), oğlu İlham Aliyev %88.73 oy oranıyla cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kazanan taraf olmuştur (Mərkəzi Seçki Komissiyasının Protokolu, 2015).

9 Ekim 2013'te yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise İlham Aliyev üçüncü kez Azerbaycan'nın cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

Partinin sembolü defne ağacının ortasında 8 köşeli yıldızdan oluşmaktadır. Yıldızın ortasında YAP yazılmıştır, renkleri ise beyaz, mavi ve sarıdır. Parti sloganı 'Yeni Azerbaycan Partisi dünün, bugünün ve geleceğin partisidir' şeklindedir (YAP resmi web sitesi, www.yap.az).

4.14 YAP'ın Kadınlara Yönelik Çalışma Politikası

YAP'ın iktidarda olduğu dönemde, kadınlarla ilgili bazı yasa ve kararlar kabul edilmiş, kadınların sosyal, ekonomik, siyasal hayata katılmasına destek olmak amacıyla birçok kampanya ve projeler gerçekleştirilmiştir.

YAP Kadın Kolları 1995 yılında kurulmuştur. Ayrıca 2006 yılının Şubat ayında kurulan 'Aile, Kadın ve Çocuk Sorunları üzere Devlet Komitesi' Azerbaycan'da kadınların sorunlarının ortaya çıkarılması, cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi için etkinlik ve programların yapılması ve bu gibi işler yapmaktadır (scfwca.gov.az/).

Bugün Azerbaycan Parlamentosunda (Milli Meclis) 124 milletvekilinin 19 u kadındır (%15.2) (scfwca.gov.az/).

4.14.1 Kadın-erkek eşitliği

10 Ekim 2006'da Cumhurbaşkanı İlham Aliyev 'Azerbaycan'da Cinsiyet Eşitliğinin sağlanması' ile ilgili yasayı imzalamıştır. Yasanın amacı, cinsiyetine göre ayrımcılığın tüm biçimlerine son verilmesi, erkek ve kadının yaşamın tüm alanlarında – sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel olmakla, eşit fırsatların sağlanması ve eşitliğin temin edilmesidir. Bu yasa ile ülkedeki her alanda cinsiyet eşitliği yasa ile güvence altına alınmış ve her türlü cinsiyet ayrımcılığı ve tecavüzü yasaklanmıştır. Ayrıca, YAP'ın 'Geleceğe bakış 2020' programında kadınların tüm alanlarda erkeklerle aynı eşitlikte temsil olunması ile ilgili bölüm yer almıştır. 'Cinsiyet eşitliği' adlı bölümde:

- kadınların cinsel tecavüzdən korunması,
- erkeklerle eşit ücretli olarak çalışması,
- kadın istihdamını güçlendirmek ve kadın girişimcilere destek olmak,
- siyasette kadın temsili oranının yükseltilmesi,
- aile içi şiddete maruz kalan kadınların korunması ve onlara psikolojik tedavi için yardım edilmesi, ve sığınaklarla temin edilmesi,
- kız çocuklarının eğitimine destek gösterilmesi ve çocuk evliliklerini önlemek amacıyla program ve etkinliklerin düzenleneceği belirtilmiştir ("Azərbaycan 2020: Gələcəyə Baxış" İnkişaf Konsepsiyası, www.president.az).

4.14.2 Eşit işe eşit ücret

10 Ekim 2006 yılında kabul edilen ‘Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması’ yasası ile Azerbaycan’da kadın ve erkeklerin eşit ücretlerle çalışması ve ayrımcılığın önlenmesi ile ilgili gereken önlemlerin alınması güvenceye alınmıştır. Yasanın 7.ve 9. maddesine göre;

- İşveren ayrımcılık yapmadan tüm çalışanlara aynı ve eşit fırsat sunmalı,
- Cinsiyetine göre ayrımcılık yapılmamalı,
- iş yerlerinde kadınlara yönelik taciz olayları son bulmalıdır (Gender Bərabərliyinin Təminatları Haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2016).
- Cinsiyet farkı olmadan herhangi bir işte çalışan, aynı mesleğe sahip olan, aynı pozisyonda ve aynı ortamda çalışanlara eşit ücret ödenmelidir.

4.14.3 Eğitim hayatı ve eşitliği

‘Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması’ yasasının 13.maddesinde aşağıdakiler belirtilmiştir:

- Devlet kadın ve erkeklerin eğitim hakkının gerçekleştirilmesi için eşit fırsatlar temin etmektedir;
- Eğitim şartları ve tüm derslikler cinsiyet eşitliği ilkesine uygun olmalıdır.

4.14.4 Meslek hayatı ve eşitliği

Kadın ve erkeklerin meslek hayatında eşitliği Azerbaycan Cumhuriyeti “Gender (kadın ve erkeklerin) bərabərliyinin təminatları haqqında” yasasının 15. maddesine göre;

- Devlet kadın-erkek eşitliğinin tüm alanlarda, mülkiyet hakkının korunmasında ve bireylerin girişimcilik faaliyetinde bulunmasında her türlü desteği eşit seviyede sağlayacaktır;
- Devlet kadın ve erkeklerin sosyal güvenlik hakkının gerçekleştirilmesinde, sosyal yardımların yapılmasında ve diğer imtiyazların alınmasında eşitlik sağlamakla yükümlüdür.

4.15 Yeni Azərbaycan Partisi'nde Kadın Milletvekillerinin Sunumu

1 Kasım 2015'te Azərbaycan'da gerçekteşirilen genel seçimlerde Milli Meclis'e girmeyi başaran 21 kadın milletvekili (%16,8) ülkedeki iktidarda olan Yeni Azərbaycan Partisi milletvekilleridir (İsmayıl, 2017:45).

V Çağırış YAP milletvekillerinin adları ve adaylığını ileri sürdüğü bölgeler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2: V Çağırış Milli Meclis YAP Kadın Milletvekilleri

No	İsim, Soyisim	Seçim Bölgesi	No	İsim, Soyisim	Seçim Bölgesi
1	Ülviyyə Ağayeva	106 sayılı Tovuz - Qazax - Ağstafa seçki dairəsi	11	Mələhət İbrahimqızı	21 sayılı Nəsimi birinci seçki dairəsi
2	Elmira Axundova	71 sayılı Masallı kənd seçki dairəsi	12	Pərvin Kərimzadə	37 sayılı Nizami birinci (Gəncə) seçki dairəsi
3	Gövhər Baxşəliyeva	93 sayılı Bərdə şəhər seçki dairəsi	13	Sahibə Qafarova	98 sayılı Şəmkir şəhər seçki dairəsi
4	Cəbrayıl Dilərə	27 sayılı Sabunçu ikinci seçki dairəsi	14	Flora Qasımova	122 sayılı Xankəndi seçki dairəsi

Çizelge 4.2: (devam) V Çağırış Milli Meclis YAP Kadın Milletvekilleri

5	Jalə Əliyeva	92 sayılı Zərdab-Ucar seçki dairəsi	15	Bahar Muradova	84 sayılı Füzuli seçki dairəsi
6	Kamilə Əliyeva	111 sayılı Zaqatala - Balakən seçki dairəsi	16	Aytən Mustafazadə	16 sayılı Yasamal ikinci seçki dairəsi
7	Sona Əliyeva	99 sayılı Şəmkir kənd seçki dairəsi	17	Aqiyə Naxçıvanlı	117 sayılı Oğuz-Qəbələ seçki dairəsi
8	Sevinc Fətəliyeva	30 sayılı Suraxanı birinci seçki dairəsi	18	Qənirə Paşayeva	105 sayılı Tovuz seçki dairəsi
9	Ülviyyə Həməzəyeva	6 sayılı Culfa - Babək seçki dairəsi	19	Sədaqət Vəliyeva	25 sayılı Nizami ikinci seçki dairəsi
10	Sevinc Hüseynova	103 sayılı Gədəbəy seçki dairəsi	20	Zeynəb Xanlarova	50 sayılı Abşeron-Qobustan seçki dairəsi

Kaynak: *parliament.az*

4.16 Yeni Azərbaycan Partisinde Kadın Kollarının faaliyetleri

Yeni Azərbaycan Partisi Kadın Kolları 1995 yılının Haziran'ında kurulmuştur. Kadın Kollarının faaliyetlerine aşağıdakiler dahildir:

- parti programının ve parti siyasetinin insanlar arasında yaygınlaşmasını sağlamak,
- kadın seçmenleri partiye celb etmek ve parti etrafında onları biraraya getirmek,
- proje ve kampanyalar aracılığıyla Azerbaycan'da kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda temsili arttırmak,
- Azerbaycan'da kadınlar arasında Haydar Aliyev mirasını yaygınlaştırmak ve desteklemek.

4.17 YAP Kadın Kolları Başkanlığı

4.17.1 Kadınların siyasetteki yeri ve siyasete gösterilen ilgi

Kadınların siyasette aktif bir şekilde yer alması Yeni Azerbaycan Partisi için çok önemlidir. Parti yetkilisine göre kadınlar siyasette mutlaka yer almalıdır; *“Geçmişle kıyaslandığında kadınlar şimdi siyasal alanda daha yüksek başarılarla ulaşmışlar. Ancak, daha aktif bir şekilde siyasette olmalıyız. Bu hem insan hakları açısından, hem ülkenin gelişmesi ve sosyal, ekonomik ilerlemelere*

ulaşması açısından çok önemlidir. Kadınların siyasete az ilgi göstermesi meselesi kişiye göre değişmektedir. Genelde kadınlar tarafından siyasete az ilgi olsa bile, son dönemlerde Azerbaycan'da eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve gelişmesi, toplumsal rollerinin çoğalması, kadınların siyasete ilgisini arttırmıştır” (YAP Binegedi ilçe Kadın Kolları Başkanı Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.17.2 Kadınların siyasette ortak sorunları

Kadınların siyasette ortak sorunları, YAP Kadın Kolları'na göre, onların çekingen olmaları, özgüvensizlik ve kararsızlık olarak nitelendirilmektedir. Başlıcası ise, toplumun kadına atfettiği roller, kadınların siyasete katılmasının önündeki en büyük engeldir. Toplum ataerkindir ve bu ataerki değerlere göre, siyaset erkek işidir ve kadınlar siyasetten anlamaz. Sonuç olarak kadınlara karşı bir güvensizlik ortaya çıkmaktadır ve bu yüzden kadınların siyasete katılımı engellenmektedir. Bundan başka eğitimin düşük seviyesi, ekonomik sorunlar ve başka nedenler de kadınların siyasette ortak sorunlarıdır. Ayrıca, kadınların çağdaş dünyadaki sorunlarına YAP'ın yaklaşımı şu şekildedir: *“Elde edilen başarı ve ilerlemelere rağmen, bugün de kadınlar sık sık zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. Bu gibi durumlara özellikle, uzak köylerde rastlanmaktadır. Bu ise yöresel gelenek, örf ve adetler, değerler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlara rağmen, YAP Aile, Kadın ve Çocuk Problemleri üzerine Devlet Komitesi'nin işbirliğiyle, Azerbaycan kadınının hayatında önemli değişiklikler olmuştur” (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).*

4.17.3 Parlamentoda yer alan kadın vekil oranı

Parlamentoda kadın milletvekilleri oranı, önceki yıllarla kıyaslandığında ilerleme olduğu görülmektedir. Azerbaycan'da kadınların ülkenin sosyal ve siyasal açıdan aktif bir şekilde temsil olunmaları, bu oranın yükselmesinde etkili olmuştur. Parlamentoda kadın milletvekili oranı %20'dir. Ancak bu yeterli değil, gelecek yıllarda bu oranın daha da yükseleceği beklenmektedir.

4.17.4 YAP'ın kadın hakları kapsamında yaptığı çalışmalar

Yeni Azərbaycan Partisi kurulduğu gündən itibaren, kadınların siyasetdə aktiv bir şəkildə yer almasını dəstəkləməkdədir; partiye görə, *“Gerçəkləşdirilən tüm çalışmalar ve görülen işler kadınların temsili yönünde gelişmeler elde edilmesine yönelik olmuştur. Partinin program ve tüzüğünde bu açık ve net bir şekilde gösterilmiştir. Bugün parlamentodaki tüm kadın milletvekilleri YAP üyeleridir. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in eşi Mihriban Aliyeva'yı başkan yardımcısı yapması, YAP'ın kadınların siyasete gelmesi yönünde belirtilmesi gereken önemli örnektir. Ayrıca Kadın Kollarının kurulması da kadınların siyasal katılımına desteyini göstermektedir”* (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.17.5 Kadınların siyasette yer almasına YAP'ın yaklaşımı

Kadınların siyasette yer almasına dair düşünceleri parti şu şekilde açıklamıştır: *“YAP kadınların siyasal katılım oranının yükseltilmesi yönünde belirli etkinlikler ve kampanyalar yapmaktadır. Kadınlarla sık sık görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Kadınların toplumun ve hükümetin tüm alanlarında eşit ve adaletli temsil olunması için her türlü fırsatlar sağlanmıştır”* (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.17.6 YAP'ın kadınların siyasette yer almasına yönelik çalışmaları ve etkileri

Kadın Kolları olarak, devamlı bir şekilde görüşmeler yapmaktadır, kadınların eğitilmesi ve eğitimlerini daha da geliştirmeleri için bazı etkinlik ve kampanyalar yapılmaktadır; *“Aslında, biz hiç kimsenin zorla partiye üye olmasını istemiyoruz ve bunu da yapmıyoruz. Gönüllü olanlara kendilerini ifade etmeleri için yardım ediyoruz. Biz ancak parti başkanımızın gerçekleştirdiği siyaset hakkında bilgi veriyoruz ve kadınlarımızla bu yönde tanıtım amaçlı görüşmeler yapıyoruz. Kadınlarla sık sık görüşmeler, çeşitli konularda eğitim ve seminerler, etkinlikler gerçekleştiriyoruz. ‘Kadın saatleri’ adlı projemizle, kadınlara hukuksal ve psikolojik yardımlar ve tıbbi muayeneler yapılmaktadır. Ayrıca, liderlik özelliklerinin, nutuk becerilerinin geliştirilmesi yönünde kurslar organize edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra, görüştüğümüz kadınlarda YAP'a ve parti siyasetine kadınların tepkileri olumlu yöndedir. Ve bu kadınlar her*

zaman YAP'ın desteğini hissetmektedirler” (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.17.6.1 YAP'ın seçim kampanyalarında kadın kimliğinin sunumu

Yeni Azerbaycan Partisi kadını toplumun bel kemiği olarak nitelendirmektedir. Parti'ye göre, kadınsız hiç bir alan gelişemez. Bir toplumun gelişmesi ve ayakta kalabilmesi için kadınların seçimlere aktif bir şekilde katılması, ülkenin her alanında yer almasında, özellikle siyasal alanın yapılanmasında faaliyette bulunmaları gerekmektedir.

1 Kasım 2015 genel seçimleri öncesindeki kampanyalarda birkaç YAP kadın milletvekilinin broşür ve fotoğraflarını aşağıda görebilirsiniz.

	
Şekil 4.6: Bahar Muradova	Şekil 4.7: Ülviyye Ağayeva
	
Şekil 4.8: Gövhər Baxşəliyeva	Şekil 4.9: Pərvin Kərimzadə

4.17.7 Kadın adayların 2015 genel seçim kampanyalarına katılım durumu

YAP 2015 genel seçimlerinde kadınların katılım durumunu olumlu olarak nitelendirmektedir; “Daha önceki yıllarla kıyaslandığında kadınların katılımında ilerlemeler görülmüştür. 2015 genel seçimler bu açıdan kaydadeğer bir başarı elde etmiştir. Kadın adaylar, seçim kampanyalarına aktif bir şekilde katılmış ve kadınların siyasal katılımı yönünden topluma iyi bir örnek olmuştur. Biz YAP Kadın Kolları olarak, seçim döneminde sık sık etkinlikler organize ederek

insanları kadın adaylara destek olmaya ve oylarını kadınlardan yana kullanmaya davet ettik. Bu gibi çalışmalar yapmakla kadın milletvekili adaylarına destek sağlamaktaydık” (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

4.17.8 Kadın seçmenlerin seçime katılım oranı

Kadın seçmenlerin seçimlere katılma oranı yüksek olsa bile, yine de bazı zorluklar görülmektedir. Daha önceki yıllarla kıyaslandığında kadınların katılımında ilerleme olsa bile, gelecek seçimlerde gerçekleştirilecek kampanyalar sonucunda, katılımın daha yüksek olacağı beklenmektedir.

4.17.9 Kadın seçmenin gözünden YAP’ın toplumdaki imajı

Yeni Azerbaycan Partisi’nin toplumdaki imajı olumlu olarak nitelendirilmektedir; “YAP yıllardır, bir değer halini almıştır. Girdiği tüm seçimlerde lider olarak çıkan parti, tam olarak halkın güvenini kazanmıştır. 1992 yılında kurulduğunda, muhalif bir partiyken, halkın isteyi ve sevgisiyle iktidara gelmeyi başarmıştır. Yani YAP’ın toplumda, özellikle kadınların gözünde değeri büyüktür ve olumlu bir imaja sahiptir. Parti üyelerinin yarısının kadın olması ise Azerbaycan kadınının bu değere sevgi ile sahip çıkmasının bir göstergesidir” (Aytaç Aliyeva ile 20.05.2017 tarihinde yapılan görüşme).

Genel olarak, mülakat sonuçlarını incelediğimizde, her iki parti kadın kolları yetkililerine göre, kadınların siyasal katılımı yönünde AKP ve YAP aktif bir şekilde çalışmaktadır ve kadınsız tüm alanlar gibi, siyasetin de düşünülmediği belirtilmektedir. Ak Parti kadınların siyasete yeterince ilgi göstermediğini belirtse de, YAP’a göre, kadınların siyasete ilgisi kişiye göre değişmektedir. Ancak her iki kadın kolları yetkilisi temsil ettikleri partiler sayesinde kadınların siyasal katılımında önemli değişiklik olduğunu ve giderek kadın siyasetçilerin arttığını ileri sürmüştür.

AKP ve YAP’a göre, kadınların siyasetteki ortak sorunları toplumsal cinsiyete dayalı gelenek ve roller, kadınların erkeklere oranla daha duygusal olmaları, onların ailedeki sorumluluklarıdır. Aynı zamanda, parti kadın kolları yetkililerine göre, Azerbaycan ve Türkiye’de parlamentolardaki kadın milletvekili sayısı daha önceki yıllarla kıyaslandığında yeterli sayılabilir.

AKP ve YAP kadınların siyasete katılması amacıyla birçok kampanya ve çalışmalar yapmaktadır: kadınlarla ev görüşmeleri ve toplantılar düzenlenmekte ve onların siyasete katılması için teşvik edici adımlar atılmaktadır.

1 Kasım 2015 Azerbaycan ve Türkiye’de gerçekleştirilen genel seçimlerde, kadın adayların ve kadın seçmenlerin seçimlere ilgisi ve katılımı kafidir, ancak bu sayının giderek daha da artacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak, her iki parti kadın kolları ile gerçekleştirilen mükalatlar sonucunda, parti kadın kollarının, kadınların siyasete katılmasına yönelik herhangi özel bir çalışmasının olmadığı, yapılan işlerin sadece kadınlar arasında partilerin olumlu imajının sağlanması ve kadın seçmenlerin oylarını kazanması amaçlı olduğu ortaya çıkarılmıştır.

4.18 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Döneminde Yazılı Basının Gündemi ile Kadınların Siyasal Temsili Arasındaki İlişki.

4.18.1 YAP (Yeni Azerbaycan Partisi) ve AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) gazete taraması ve değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde 1 Kasım 2015 Genel seçimleri döneminde Türkiye’den Ak Parti’yi destekleyen ‘Yeni Şafak’ gazetesi ve Azerbaycan’dan YAP resmi yayın organı ‘Yeni Azerbaycan’ gazetesinin seçimlerden önceki son sayılarından rasgele günler seçilerek incelenmiştir. Rasgele günlerin seçilmesinin gazetelerin arşivinde bulunan sayıların sınırlı olması ve seçim dönemine ait tüm sayılarına erişilmemesi olmuştur. Yapılan analiz sonucunda sırasıyla YAP partisi ve AKP partisinde ortaya çıkan sonuçlar ilerki paragraflarda aktarılacaktır.

4.18.1.1 Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak gazetesi 19 Eylül 1994 yılında kurulmuştur. Gazete muhafazakar – sağ eğilimli günlük olarak yayınlanan bir gazetedir. Gazetenin sloganı ise ‘Türkiye’nin Birikimi’dir.

Araştırmanın bu aşamasında 1 Kasım 2015 genel seçimlerinden 4 hafta önceki ‘Yeni Şafak’ gazetesi yayınları ele alınarak incelenmiştir. Rastgele günlerin seçildiği bu 4 haftalık periyodunda Ak Parti’nin seçimlerle ilgili kampanyaları incelenmiştir.

‘Yeni Şafak’ gazetesinin Ekim ayının ilk haftasında AK Parti’nin seçim maratonuna başladığı ve Başbakan Ahmet Davutoğlu liderliğinde Türkiye’nin farklı bölgelerinde gerçekleştirdiği mitingler yer almıştır.



Şekil 4.10: Ak Parti Samsun mitingi

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi

‘Yeni Şafak’ gazetesinin 06.10.2015 sayısında yer alan seçimlere ilişkin haberlerde Ak Partinin seçim meşalesini Başbakan Ahmet Davutoğlu’nun Samsun’da yaktığı belirtilmiştir.



Şekil 4.11: AKP'nin Erzurum mitingi

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi

Gazetenin 7 Ekim 2015 sayısında Başbakan Davutoğlu'nun Erzurum mitingi 14. sayfada '1 Kasım'da büyük farkla iktidarız' başlığı altında verilmiştir.



Şekil 4.12: AKP'nin Kahramanmaraş mitingi

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi

10.10.2015 sayılı manşetinde AKP'nin Başbakan Ahmet Davutoğlu liderliğinde Kahramanmaraş mitingi 'İktidar selfiesi' başlığı altında yerini almıştır.

10 Ekim 2015 yılında Ankara'daki terör saldırılarından sonra, ülke genelinde siyasi partilerin mitingleri iptal edilmiştir.

3.haftada gazetenin 15.10.2015, 16.10.2015 ve 17.10.2015 sayılarında AKP'nin seçim kampanyası afişleri gazetenin sayfalarında yer almıştır.



Şekil 4.13: AKP'nin seçim afişleri

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi



Şekil 4.14: AKP Van mitingi

Kaynak: *Yeni Şafak Gazetesi*

Gazetenin 20.10.2015 ve 21.10.2015 sayılarında AKP'nin Van ve Trabzon mitinglerinden görüntüler yer almıştır.



Şekil 4.15: AK Parti Trabzon mitingi

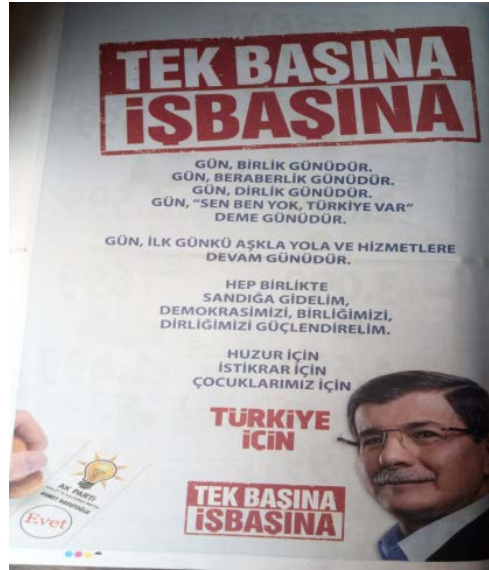
Kaynak: *Yeni Şafak Gazetesi*

1 Kasım 2015 seçimlerine son 1 hafta kala rastgele seçilen 3 günün – 28.10.2015, 30.10.2015 ve 31.10.2015 – gazetelerinde AK Parti seçim afişleri yer almıştır.



Şekil 4.16:AKP'nin seçim afişleri

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi



Şekil 4.17: Yeni Şafak gazetesi 31.10.2015 sayısının son sayfası

Kaynak: Yeni Şafak Gazetesi

Gazete taramasından da görüldüğü üzere, Yeni Şafak gazetesinde kadın ve erkek milletvekili adaylarıyla ilgili hiç bir habere yer verilmemiştir. Milletvekili seçimlerinde parti ağırlıklı kampanyalar yapan AKP Başbakan Ahmet Davutoğlu'nun liderliği ile ülke genelinde gerçekleştirilen mitinglere ilişkin haberler ve partinin seçimlerle ilgili vaatleri gazetenin farklı sayfalarında yer almıştır.

4.18.2 YAP – ‘Yeni Azerbaycan’ resmi yayın organı

Yeni Azerbaycan gazetesi 1993 yılından itibaren yayınlanmaktadır. 12 sayfalık gazete Yeni Azerbaycan Partisinin günlük resmi yayın organıdır.

Yeni Azerbaycan Partisi (YAP) 1 Kasım 2015 genel seçimlerine tek sloganla – “Yeni Hedeflere Doğru” sloganı ile gitmiştir. Partiden olan milletvekili adaylarının seçim döneminde gerçekleştirdiği çalışma ve kampanyalar tüm iletişim araçları, aynı zamanda, YAP’ın resmi yayın organı “Yeni Azerbayca Gazetesi” aracılığıyla da topluma duyurulmuştur.

Çalışmamızın bu bölümünde 1 Kasım 2015 genel seçimler öncesinde yayınlanan gazete sayılarının dört haftalık periyodu baz alınarak incelenmiştir. Bu dört haftalık periyot içerisinde haftalık belirlenen rastgele 3 gün seçilmiştir. 3 günlük sayıda yer alan seçimlerle ilgili haberlerde, erkek ve kadın milletvekili adaylara ne kadar yer verildiği hakkında içerik analizi yapılması amaçlanmıştır. Buradan hareketle Tablo 3’de (YAP) partisinin günlük yayın organı olan gazetenin 12 günlük sayısının içerik analizi yapılmıştır (bkz – Tablo 3).

Gazetenin 06.10.2015 tarihli sayısında seçimlerle ilgili yer alan 2 haberden birinde - beşinci sayfadaki haberde YAP Kadın Kolları başkanı Nurlana Aliyeva ile röportaj yapılmıştır. Nurlana Aliyeva 1 Kasım 2015 parlamento seçimleri ile ilgili soruları yanıtlamış, kadınların seçimlerdeki faaliyeti ve kadın adaylar hakkında bilgi aktarmıştır. Yeni Azerbaycan Partisinin Azerbaycan’da en güçlü ve rakipsiz parti olduğunu söyleyen Nurlana Aliyeva, partinin kadınlara çok büyük önem verdiğini, onların siyasette aktif olarak yer almasında YAP’ın her türlü desteği verdiğini bildirmiştir. Daha önceki seçimlerle kıyaslandığında 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde kadın adayların daha fazla olduğunu belirten Nurlana Aliyeva, kadınların hem anne, hem toplumun aktif bir bireyi olarak siyasete katılmalarının çok önemli olduğunu söylemiştir.

Seçimlerle ilgili gazetede 34 haberin yer aldığı 10.10.2015 sayısında, seçimlere hazırlıklardan, YAP milletvekili adaylarının seçim kampanyalarına başlamasından bahsedilmiştir. Sadece 5 haber kadın adaylara aittir.



Şəkil 4.18: YAP Kadın Kolları Başkanı Nurlana Aliyeva ile Yapılan Röportaj

Kaynak: *Yeni Azərbaycan Gazetesi*

Gazetenin 07.10.2015 sayısında seçimlerle ilgili sadece 2 haber yer almıştır. Bu haberlerde seçimlere hazırlıklardan bahsedilmiş ve 1 Kasım 2015 genel seçimlerinin tüm demokratik değerlere uygun olarak gerçekleştirileceği vurgulanmıştır.



Şəkil 4.20: Mihriban Aliyeva'nın Seçim Kampanyası

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi



Şəkil 4.21: Sevinç Fəteliyeva İle Röportaj

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi



Şəkil 4.22: Seçimlərdə qadın adaylara dəstək olalım” toplantısı

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi

Toplamda 19 seçim haberlerinin yer aldığı sayıda kadınlarla ilgili sadece 2 haber yer almıştır.

17.10.2015 tarihli sayıda gazetede seçimlerle ilgili 23 haber, kadın adaylara ilişkin ise 3 haber yer almıştır.

Gazetenin 4. sayfasında YAP Kadın Kolları'nın “Seçimlerde kadın adaylara destek olalım” kampanyası kapsamında gerçekleştirilen toplantı haberi yer almıştır. Toplantıda konuşan YAP Kadın Kolları başkanı Nurlana Aliyeva, milletvekili adayları Melahat İbrahimkızı ve Sedaget Valiyeva, parlamento seçimlerinin Azerbaycan'da demokrasinin gelişimi açısından çok önemli olduğunu ve kadınların siyasete aktif katılımının toplum için önemli bir gereksinim olduğunu söylemişler.



Şəkil 4.23: Seçimlərdə qadın adaylara dəstək olalım” toplantısı

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi



Şəkil 4.24: YAP millətvekili adayı Sahibə Gafarova'nın seçmənləriylə görüşü

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi

Gazetenin 20.10.2015 tarixindəki sayısının 9. sayfasında yer alan haberdə YAP millətvekili adayı Sahibə Gafarova ilə rəportaj yer almışdır. 1 Kasım 2015 genel seçimler və kampanyalar haqqında bilgi verən millətvekili adayı, YAP'ın toplumdakı imajı, partinin iktidara gəldiyi gündən itibaren Azərbaycan'dakı olumlu gəlişmələr, ölkənin dünyada tanınması və digər konulara değinmişdir.



Şəkil 4.25: Sahibə Gafarova ilə rəportaj

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi

Toplamda seçimlere ilişkin 21 habərin sadəcə 3'ü kadın adaylara yönelik olmuşdur.



Şəkil 4.26: Bahar Muradova'nın seçmenləriylə görüşü

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi



Şəkil 4.27: Pərvin Kərimzadə'nin seçmenləriylə görüşü

Kaynak: Yeni Azərbaycan Gazetesi

Çizelge 4.3: Yeni Azerbaycan gazetesinde yer alan kadın adaylara ilişkin seçim haberleri

Haftalar	1. Hafta			2. Hafta			3. Hafta			4. Hafta		
	<u>06.10.15</u>	<u>07.10.15</u>	<u>10.10.15</u>	<u>15.10.15</u>	<u>16.10.15</u>	<u>17.10.15</u>	<u>20.10.15</u>	<u>21.10.15</u>	<u>23.10.15</u>	<u>28.10.15</u>	<u>30.10.15</u>	<u>31.10.15</u>
Seçimlerle ilgili yer alan haberler yer_2	2	34	20	19	23	21	18	18	16	16	7	
Kadın adaylara ait haberler ait_1	0	5	3	2	3	3	1	1	2	2	0	
Erkek Adaylara ait haberler ait_0	0	26	15	16	17	17	16	9	13	8	0	

Seçimlere son 1 hafta kala, milletvekili adaylarının seçmenleriyle görüşleri, seçimlere hazırlık çalışmaları gazetenin 28.10.2015, 30.10.2015 ve 31.10.2015 sayılarında yer almıştır.

Tablo 3’de detaylı bilgiye erişebilirsiniz.

Genel olarak, 2015 seçim döneminde kadın milletvekili adaylarının kamuoyuna tanıtılmasında parti ve parti ‘Kadın Kolları’ aktif bir şekilde faaliyette bulunmuştur. Kadın milletvekili adaylarının seçmenleriyle görüşmelerinde kendi seçim programlarından çok, parti hakkında konuştukları yapılan analiz sonucunda açıkça görülmektedir. Adaylar seçmenlerle görüştükleri zaman resmi kıyafet (takım elbise) giymişlerdir.

Her iki gazete kıyaslandığında, ‘Yeni Azerbaycan’ gazetesi daha fazla kadın adaylara yer vermektedir. ‘Yeni Şafak’ gazetesi ise sadece parti liderine yönelik haberleri gazete manşetine taşımaktadır.

4.19 Anket Çalışmasının Sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında Azerbaycan ve Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden, 1 Şubat 2018 – 1 Mart 2018 aralığında yapılan ve online sosyal medya araçlarından facebook, linkedin, twitter ve whatsapp kullanılarak gerçekleştirilen anket sonuçları yer almıştır. Azerbaycan’dan ve Türkiye’den

toplam 400 kişinin katıldığı ve 10 sorudan oluşan anketin sonuçları şu şekildedir:

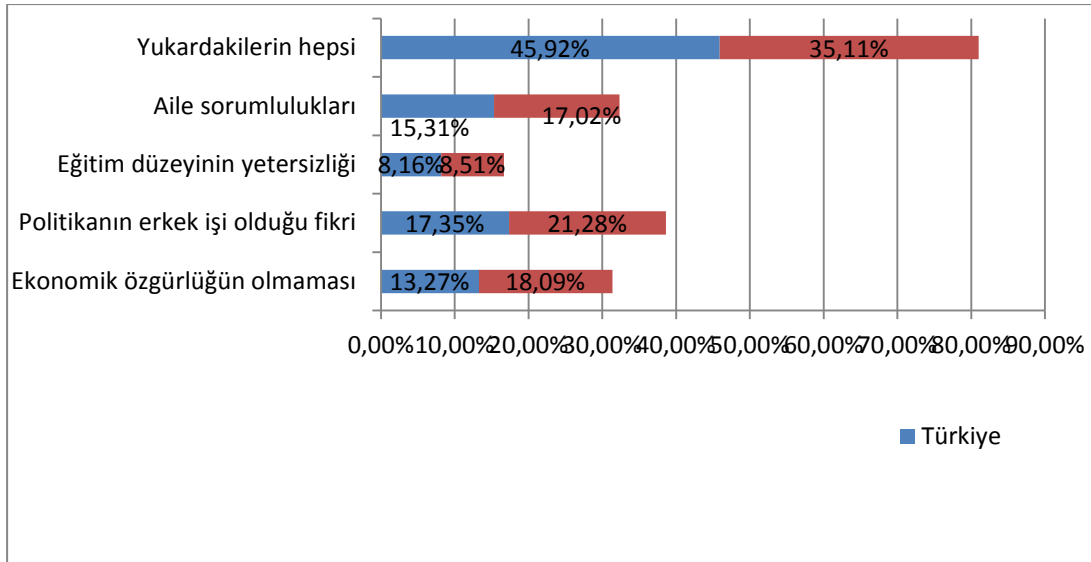
4.19.1 Katılımcıların demografik özellikleri

Gerçekleştirilen çalışmada Türkiye’de ankete katılanların yaş ortalaması ağırlıklı olarak 22-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye’deki genç-yetişkin diye tabir edilen kitlenin politikaya karşı ilgili olduğunu göstermektedir. Türkiye’de çalışmaya katılanların 112’si kadın iken, 88’i erkektir. Çalışmaya katılanların meslek gruplarına bakıldığında %51 ile özel ve kamu sektörü olurken, %35’ini öğrenci ve %10’nu işsiz kesim, geriye kalan %4’lük kısım ise doktor ve öğretmenlerden oluşmaktadır.

Azerbaycan’da ise katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında, araştırmaya katılanların yaklaşık %78’lik kısmı 22-29 yaş aralığındadır. Bu durum Türkiye’deki katılım oranıyla benzerlik göstermektedir. Bu da çalışma konusunun aynı kitle çerçevesinden bakılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, Azerbaycan’da katılımcıların 86’sı kadın iken, 114’ü erkek olduğu görülmektedir. Türkiye’de olduğu gibi Azerbaycan’da da ankete katılanların çoğunluğunu, yani %54’ünü kamu ve özel sektör oluşturmaktadır. Geriye kalan %22’sini öğrenci, %17’sini doktor-öğretmen ve %7’sini de işsizler oluşturmaktadır.

4.19.2 Kadınların siyasetteki temsili ve kadın haklarının savunulması

Türkiye’de ve Azerbaycan’da “kadınlar siyasette yeterince temsil edilmekte midir?” sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğu yaklaşık %80’i **Hayır** cevabını vermiştir. Her iki ülkede de katılımcıların sadece %10’u **Evet** yeterince temsil edilmektedir cevabını vermiştir. Bu durum aslında kadınların politikada “mecliste” yeterince temsil edilmediğinin her iki toplum tarafından da farkedildiğini göstermektedir.



Şekil 4.28: Sizce, kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni veya kadınların siyasal katılımındaki engelleri nedir?

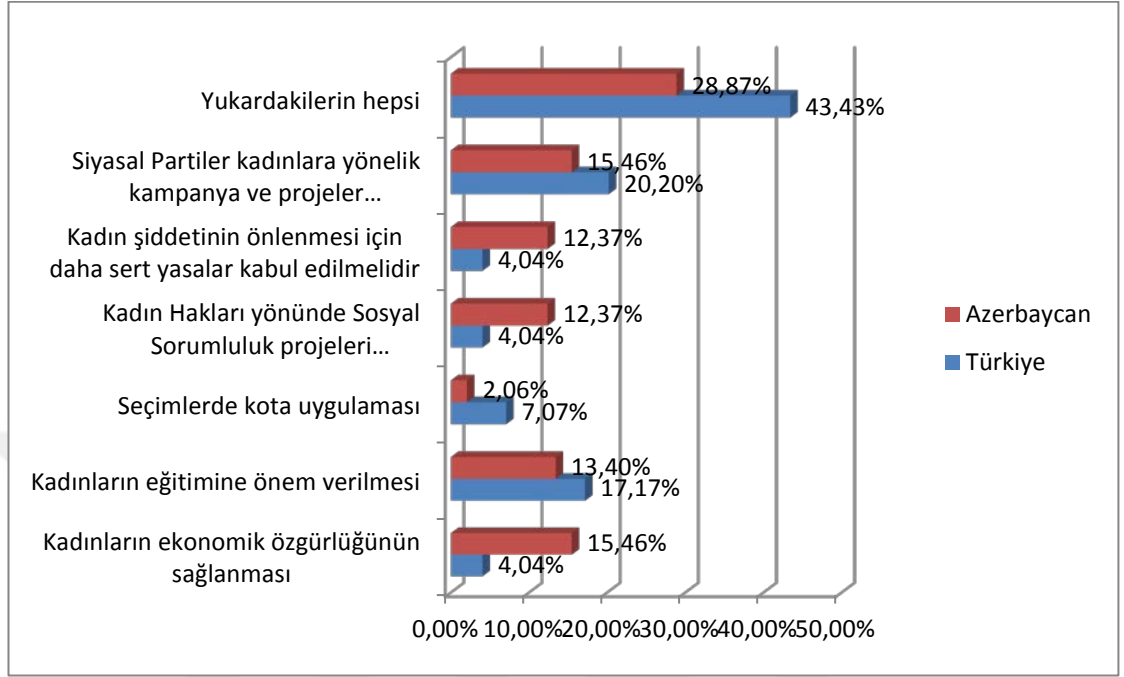
Tablodan görüldüğü kadarıyla, kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni ya da engeli olarak katılımcılar tarafından en geniş ölçüde aile sorumlulukları, eğitim düzeyinin yetersizliği, politikanın erkek işi olduğu fikri ve ekonomik özgürlüğünün olmaması gibi sebeplerin tümü bu sorunun problemi olarak görülmüştür. Buradan da anlaşılacağı üzere, her iki ülkedeki katılımcıların bu konuda net bir fikri olmadığı ve bu konu yeterince katılımcılar tarafından anlaşılmadığı sabit bir şekilde ortaya koyulmuştur. Ayrıca, ankete katılanların yaklaşık %10'u eğitim düzeyinin yetersizliğini önemli bir etken olarak görmemektedir.

Her iki ülkede de genel seçimlerin ne zaman gerçekleşti sorusuna katılımcıların yaklaşık %50'si bilmediğini belirttiği görülmüştür. Türkiye'de politika konusunda katılımın çoğunu genç kitle oluşturmalarına rağmen seçim konusundaki tarihsel bilginin sadece katılımcıların %30'luk kısmı tarafından doğru cevaplandığı görülmektedir. Azerbaycan'da ise doğru cevaplayanların oranı yaklaşık %50'dir. Bu durum aslında, her iki toplumda da seçimin yalnızca oy vermektan ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

4.19.3 Siyasal partilerin kadınlara yönelik çalışmaları

Çalışmanın bir başka sorusunda ise; kadın vekillerin, kadın haklarını yeterince savunup savunmadıkları konusunda Türkiye'nin %58'i, Azerbaycan'ın ise, %79'u yeterince çalışma yapmadıkları kanısındadırlar. Bu sonuca dayanarak,

mecliste halk tarafından seçilmiş kadın vekillerin bile kadınların siyasetteki az olmasının nedenleri üzerine yeterince ilgi göstermediği katılımcılar tarafından gözlemlenmiştir.



Şekil 4.29: Sizce, kadınların siyasi katılımını arttırmak için ne yapılmalıdır?

Tablodan görüldüğü üzere, katılımcılar kadınların siyasi katılımını arttırmak için, bir çok aktivitelerin yapılmasını öngörmektedir. Türkiye'deki katılımcıların yaklaşık %43'ü kadınları siyasete getirmek için, siyasi partilerin konuya yönelik kampanya ve projeler gerçekleştirmesini, kadın şiddetinin önlenmesi için daha sert yasaların kabul edilmesini, seçimlerde kota uygulanmasını, kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve onların ekonomik özgürlüğünün sağlanmasını önemli bir etken olarak görmektedir. Azerbaycan'daki katılımcıların yaklaşık %28'i tüm bu önlemlere katılmakla beraber, yaklaşık %15'i siyasi kampanyaların kadınların siyasi katılımında daha fazla yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere, her iki ülkedeki katılımcılara göre, Azerbaycan ve Türkiye toplumunda kadınların siyasete katılması için aynı önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

Azerbaycan'da kadınların ilk defa seçimlere katılma tarihi ile ilgili soruya katılımcıların %73'ü doğru cevap verirken, sadece %18'i bu soruyu cevaplayamadığı görülmektedir. Türkiye'de ise, katılımcıların %32'si doğru

cevapladığı, %16'sı bilmediğini ifade ederken, katılımcıların geriye kalanı ise farklı tarihler öne sürdüğü görülmektedir. Ülkeler açısından gerçekleştirilen ilk seçimlerin önemli görülmesine rağmen, Azerbaycan'daki katılımcıların 1/3'i, Türkiye'de katılımcıların ise, yaklaşık 2/3'sinin seçim tarihi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı fark edilmektedir.

Katılımcılara sorulan “sizce, AKP ve YAP partilerinin kadınların siyasal katılımını yeterince desteklediği” yönündeki soruya, Türkiye %47, Azerbaycan ise %55 oranında **Hayır** cevabını vermiştir. Ankete Türkiye'den %24, Azerbaycan'dan ise %14 oranında katılımcı **Evet** yanıtını vermiştir.

400 kişinin katıldığı ve 10 sorudan oluşan anket sonuçlarına istinaden, Türkiye ve Azerbaycan'da kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni, kadınların ekonomik özgürlüğünün olmaması, onların aile sorumlulukları, kadınlara toplum tarafından atfedilen roller, eğitim düzeyinin düşük olması ve d. sebeplerdir. Ankete katılan katılımcılara göre, kadınların siyasal katılımını güçlendirmek için siyasal partiler kampanya ve çalışmalar yapmalı, kadın şiddetine son verilmesi için mecliste daha sert yasalar kabul edilmeli, ve konuyla ilgili sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, kadınların ekonomik özgürlüğünü sağlamak ve onların eğitim düzeyini yükseltmekle de, kadınların siyasal katılımını desteklemek gerekmektedir.

5. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Teknolojinin sürekli geliştiği ve her alanda karşımıza çıktığı 21. yüzyılda, kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması, her bir demokratik toplum için ve demokrasiyi en iyi yönetim biçimi olarak kabul eden ve uygulayan devletlerde veya iktidarlarda en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. En iyi yönetim biçimi olarak kabul edilen demokrasi sadece siyasette değil, aynı zamanda, kurum ve kuruluşlarda, yaşamımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Modern dünyada kadınlarla erkeklerin her alanda, çalışma hayatında, sosyal, siyasal alanlarda eşit düzeyde temsilinin sağlanması yönünde kurum ve örgütler tarafından, aynı zamanda, hükümetler tarafından bir çok çalışmalar yapılmaktadır. Toplumdaki bireylerin tümünün haklarının korunması ve meclislerde temsilinin sağlanması için kadın ve erkeklerin eşit düzeyde yönetimde ve iktidarda temsil olunması gerekmektedir.

Dünya genelinde “Erkek Yönetimi”nin olması gerçeği hiçte abartı değildir. Yapılan araştırmalar sonucunda tüm dünyada kadının siyasette temsil oranının çok düşük olduğu açıkça görülmektedir. Yüzyıllardır süren ve halen devam eden kadınların erkeklerle eşit düzeyde hak ve özgürlüklere sahip olma mücadelesi sonucunda eğitim, sağlık, bilim, siyaset ve diğer alanlarda gelişmeler elde edilmesine ve dünya genelinde bir çok ülkenin hukuk ve yasa sisteminde değişiklikler yapılmasına rağmen, kadınların erkeklerle eşit biçimde hak ve özgürlüklerden yararlanmaları henüz yeterince sağlanamamıştır. Elde edilen seçme ve seçilme hakkı eşitlik mücadelesinde çok önemli bir başarı olmakla birlikte, kadınların halen ev içinde ve ev dışında erkeklerin yönetimi ve denetiminde olmaları ve ekonomik özgürlüklerinin olmaması, söz konusu hakların genelde yasalarda yer alan ve teoride kalan bir hak olmaktan ileri gitmeyen ve onların önünde temel bir engel olarak kalmaya devam eden ataerkil uygulamanın sonucu olarak varlığını korumaktadır. Ataerkil sistemin temel özelliği olan cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların siyaset alanında daha eşitçi bir görünüme ulaşmalarını engellemektedir.

Dünya genelinde kadınların siyasete katılması için kurum ve örgütlerin birlikte yola çıkarak çeşitli faaliyetlerde bulunması sonucunda kadınların siyasal katılımında önemli gelişmeler olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Ancak bu çalışmaların yeterli olmadığı ve daha fazla çalışmalara ihtiyaç duyulduğu sezilmektedir.

Çalışmamızda neden kadınların siyasete katılımının düşük olduğu, ve siyasal partilerin kadın katılımı ile ilgili hangi çalışmalar yaptığı sorusundan yola çıkılarak 1 Kasım 2015 yılında Azerbaycan ve Türkiye’de gerçekleştirilen milletvekili seçimlerindeki kadınlara yönelik çalışmaların baz alınması ve her iki ülkedeki kadın kollarının faaliyetleri araştırılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde demokrasi kavramı incelenerek, onun tarihsel gelişimine kısaca değinilmiş ve demokrasi, seçim ve halkla ilişkilerin birbirleriyle ilişkisi ve günümüzde kurumlardaki ve siyasetteki durumları ile ilgili bilgi aktarılmış, siyasal partilerin her 3 kavramı nasıl kullandıkları Türkiye ve Azerbaycan örnekleriyle gösterilmiştir.

Çağdaş dünyamızda kadınların erkeklerle eşit düzeyde katılım sağlaması demokrasinin işleyişi ile başabaş giden bir süreçtir. Yani eşit düzeyde katılımın sağlanması aynı zamanda bir ülkenin demokrasiye ne kadar değer katacağını da göstermektedir. Genel olarak kadınların siyasal katılıma yeterince ilgi göstermemesi, o ülkelerdeki demokrasi ve eğitim düzeyi ile birebir ilişkilidir. Türkiye ve Azerbaycan’da eğitim düzeyinin aşağı olması, kız çocuklarının ekonomik sıkıntılar, gelenekler ve dini baskılar nedeniyle eğitimden alıkonulması, aynı zamanda her iki ülkedeki siyasal hükümetlerin yeterince demokratik olmaması, bu iddiayı doğrulamaktadır. Neticede, kız çocukları erken yaşlardan daha çok ev kadını, eş, anne adayı olarak büyütülmekte ve toplumun kadınlara atfettiği rollere göre hayatlarını sürdürmektedirler. Bu ise kadınların siyasal ilgisinin düşük olmasına neden olmaktadır.

Araştırmanın ikinci aşamasında siyaset kavramı hakkında bilgi aktarılmış, çalışmanın temel konusu olan kadınların siyasal katılımı ile ilgili dünya genelindeki son durum, kadınların siyasete katılım mücadelesinin tarihsel gelişim süreci, kadınların ilk parlamento deneyimleri, Türkiye ve Azerbaycan’da kadın haklarının tarihten bugüne kadar olan aşamaları incelenmiştir.

Çalışma kapsamında kadınların siyasette bulunmaları için partilerin yaptığı çalışmalar üzerinden gidilerek Türkiye’den Ak Parti Kadın Kolları ve Azerbaycan’dan YAP Kadın Kolları yetkilileri ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1 Kasım 2015 genel seçimleri öncesinde basında kadın adayların nasıl tanıtıldıkları ‘Yeni Şafak’ ve ‘Yeni Azerbaycan’ gazetelerinin Ekim 2015 sayılarından 4 haftanın rastgele 3 günü incelenerek analiz yapılmıştır. Aynı zamanda, Azerbaycan ve Türkiye’de toplum bireylerinin, kadınların siyasal katılımındaki engeller ve ve bu engellerin ortadan kaldırılmasında ne gibi çalışmaların yapılması gerektiği hakkında fikir ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla, her iki ülkeden toplamda 400 kişinin katıldığı, 10 sorudan oluşan anket gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sırasında kadınların siyasal katılımında rastlanan en büyük engelin bahsi geçen toplumlarda ‘kadın mesleği’ veya “siyaset erkek işidir” diye bir kalıp kavramın olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu ise ‘kadınların siyasette erkeklere oranla daha az temsil olunması veya hiç olunmaması, söz konusu toplumların kadın ve erkeğe atfettiği rollere dayanmaktadır’ hipotezini doğrulamaktadır. Azerbaycan ve Türkiye toplumlarında kadınlar için belirli mesleklerin olması, onların siyasal katılımını da olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü toplumlara göre, eğer kadın siyasette olursa, ailesiyle ilgilenmez, erkeklerle aynı ortamda çok fazla bulunur, bekar kadınlar evlenmez. Tüm bunlar ise bu toplumlarda gelenek ve göreneklere, aynı zamanda İslam dinine zıt olarak kabul edilmektedir.

Ek olarak, kadınların duygusal varlık olarak kabuledilmesi faktörü de onların siyasette yeterince temsil edilmemesine neden olmaktadır; çünkü, topluma göre, siyasette duygusallığa yer yoktur ve kadın duygusal ve zarif varlık olduğundan, siyaset yapamaz, siyaset erkek işidir.

Yapılan mülakatlar ve içerik analizi sonucunda ileri sürülen “Siyasal partilerin temel hedeflerinde kadınlara yönelik çalışmaların veya halkla ilişkiler kampanyasının yer almaması, kadınların siyasete düşük oranla katılımına ve kadın milletvekili sayısının az olmasına neden olmaktadır” hipotezini doğrulamaktadır. Partilerin kadınlara yönelik özel bir çalışmasının olmaması, halkla ilişkiler kampanyalarının yapılmaması, özellikle partilerin programlarında kadınların siyasete katılmaları için herhangi bir teşvik edici

çalışmaların bulunmaması, aynı zamanda siyasal partilerin programlarında kadınların daha çok ‘anne veya eş’ olarak algılanması, kadınların siyasal katılımını olumsuz olarak etkilemektedir.

AKP ve YAP partilerinin ‘Kadın Kolları’ yetkilileri ile gerçekleştirilen mülakatların sonucunda, kadın kollarının yaptığı çalışmaların, kadınların siyasal katılımını sağlamak amaçlı olmadığına, daha çok ev kadınlarına yönelen bu çalışmaların bu kadınlar arasında partinin olumlu imajının sağlanması ve seçim zamanlarında o kadınların desteğinin alınması amaçlı olduğu görülmüştür. Özellikle hedef kitle olarak ev kadınlarının tercih edilmesi bu iddiayı doğrulamaktadır.

Günümüz dijital dünya olmasına rağmen ve insanların yeni iletişim araçları aracılığıyla bilgiye kolay ulaşmasını dikkate alırsak, söz konusu partilerin seçim kampanyalarında sosyal medya ağlarını yeterince kullanmadığı, kadın adaylara ait afiş ve broşürlere kolayca ulaşamaması da dikkat çekmektedir. Diğer Avrupa ülkeleri ve ABD’de gerçekleştirilen seçim kampanyalarında adayların kıyasıya mücadele ettiği seçim maratonunda görülen aktif faaliyet, ne yazık ki, Azerbaycan ve Türkiye’deki seçimlerde görülememektedir. Özellikle, sosyal medyanın imkanlarından az yararlanılması, adayların halkla ilişkiler çalışmalarının yeterli olmadığını göstermektedir.

Sürekli gelişen ve değişen dünyada rekabet ortamı hızla büyümekte ve her alanda kurum ve kuruluşların hayatta kalabilmeleri için bu değişime ayak uydurmak zorundadır. Bu durum siyasal partiler ve seçimlerde aday olan kişiler için de geçerlidir. Bu düşünceden hareketle Grunig ve Hunt’ın iki yönlü simetrik modelinin kurumlar tarafından etkili bir şekilde icra edilmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Azerbaycan’da gerçekleştirilen seçimlerde, neredeyse hiç mühalif partili adayların olmaması, seçim maratonunun daha da sönük geçmesine neden olmaktadır. Kadın milletvekili adaylarının seçmenleriyle görüşlerinde daha çok parti başkanına veya hükümet başkanına yönelik konuşmalar yapmaları açıkça görülmektedir. Kadınların siyasal katılımına destek olma amaçlı hiç bir aktivite görülmemektedir.

Daha öncede belirtildiği gibi, seçim kampanyalarında genellikle parti başkanına yönelik slogan ve kampanyaların yapılması, seçim maratonunda erkek-kadın eşitsizliğine neden olmaktadır. Ayrıca, Azerbaycan’da her seçimlerde aynı

adayların veya milletvekillerinin adaylığını koyması ve tekrar milletvekili olması, insanlarda seçim ortamının demokratik olmamasına ve güvensizlik duygusuna yol açmaktadır. Buradan yola çıkıldığında, “Azerbaycan`da siyasi partilerin seçim kampanyalarında erkek ve kadın adaylara yönelik eşit bir biçimde faaliyette bulunulmaması toplum genelinde seçime katılım oranının düşük olmasına neden olmaktadır” hipotezi doğrulanmaktadır.

Gazete incelemesinden de görüldüğü üzere, söz konusu siyasal partilerin seçim slogan ve afişlerinde kadınların siyasette yer almasına yönelik destekleyici fikir ve ifadeler de yer almamaktadır. AKP`de parti başkanının baz alındığı seçim kampanyalarında, afiş, broşür, slogan ve kampanya şarkılarında kadınların temsili erkeklere oranla yeterli oranda olmadığı için, seçilen kadın sayısı da az olmaktadır. Özellikle, ‘Yeni Şafak’ gazetesinde parti liderine yönelik haberlerin yayımlanması bu fikri doğrulamaktadır.

‘Yeni Azerbaycan’ ve ‘Yeni Şafak’ gazete haberlerini kıyaslamak gerekirse, birincinin kadınlara yönelik daha fazla haber yayımlaması dikkat çekmektedir. ‘Yeni Azerbaycan’ gazetesinin kadın adayların seçmenleriyle görüşmelerine, aynı zamanda, Kadın Kollarının kadın adayları destekleme yönündeki etkinliklerine yer vermesi konuya ilişkin olumlu bir etken olarak görülmektedir.

Azerbaycan ve Türkiye’den toplamda 400 kişinin katıldığı 10 sorudan oluşan anket sonuçlarına göre, kadınların siyasete yeterince ilgi gösterememesi veya siyasal katılımın çok düşük olması, kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olmaması, onların eğitim düzeyinin yeterli olmaması, ataerkil toplum tarafından kadınlara atfedilen roller ve d. nedenlere dayanmaktadır. Azerbaycan’dan ankete katılanların 114’nün erkek olması, kadınların siyasal katılımındaki engellerin toplumun tüm kesimi, özellikle genç-yetişkin kesim (ankete katılanların yaklaşık %78’lik kısmı 22-29 yaş aralığındadır) tarafından açıkça sezildiği görülmektedir. Türkiye’deki katılımcıların 112’sinin kadın olması ve aynı yaş aralığında olmasına anket sonuçları hemen hemen eşit ağırlıktadır.

Her iki ülkeden katılımcılara göre, kadınların siyasal faaliyetinin genişlenmesi için onların ekonomik düzeyini yükseltmekle, eğitimlerine destek olmakla beraber, siyasal aktivitelerine yönelik teşvik edici kampanya ve çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu işin üstlenmesinde ise siyasal partiler ileri adımlar atmalı, kadınlara destek olmalıdırlar. Katılımcılara göre, siyasal partiler kendi

seçim kampanyaları çerçevesinde kadınlara yönelik destekleyici fikir ve sloganlar ileri sürmeli, ve sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirmelidirler. Ayrıca, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi de onların siyasal katılımında olumlu bir etken olmaktadır. Bunun için şiddeti önlemek veya ortadan kaldırmak amacıyla sert yasalar kabul edilmesi öngörülmektedir.

Sonuç olarak, demokrasi 21.yüzyılda en uygun yönetim biçimi olarak kabul edilmektedir ve gelişmiş ülkeler tarafından uygulanmaktadır. Demokrasinin en büyük özelliği ve iyi yönetim biçimi olarak kabul görmesi her bireye eşit ağırlıkta imkanlar sağlaması ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın, bir devletin tüm alanlarında uygulamaya koyulmasıdır. Bir ülkenin demokratik olması ise, onun vatandaşlarının yanı sıra, siyasal partilerinin de üstlendiği bir sorumluluk olarak düşünülmektedir. Toplumda demokratik ortamı sağlamanın en büyük örneklerinden birisi kadın ve erkeklerin tüm alanlarda olduğu gibi, siyasette de beraber temsil olunması ve birlikte kararların alınmasıdır. Bu işte ise en büyük görev siyasal partilerin üzerine düşmektedir. Siyasal partiler hem dünya, hem ülke genelinde kendi olumlu imajlarını oluşturmak amacıyla, ayrımcılık yapmaksızın seçimlerde adaylara beraber imkan sunarlarsa, seçim kampanyalarında sadece erkek ağırlıklı çalışmalar yapılmazsa ve kadınlara yeterli destek gösterirlerse, toplumda hem kendi varlıklarını sürdürebilir, hem de ülkenin demokratik olmasında bir katkıda bulunabilirler. Ayrıca, siyasi partiler berrak bir şekilde toplumu aydınlatırsa, insanların hem güvenini kazanır, hem de seçmenlerin seçimlere olan güvensizliğini ortadan kaldırmış olur. Tüm bunları varsayarsak, siyasal parti ve vatandaşlar arasındaki iletişim çok önemli olmakla beraber, devlet-vatandaş ilişkilerinin güçlenmesindeki, ve ülkenin kalkınmasındaki gerekli etkenlerden birisidir.

KAYNAKLAR

- Akal, C. B.** (1994). *Siyasi İktidarın Cinsiyeti* (1. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi
- Akkaya, M.** (2013). *Tarihsel Süreçte Politikanın Evrimi* (1. Baskı), İstanbul: Belge Yayınları
- Altındal, A.** (2016). *Türkiye'de Kadın* (2. Baskı), İstanbul: Alfa Yayınları
- Aristoteles,** (2007). *Politika*, İstanbul: Say Yayınları
- Aydemir, E.&D.** (2011). *Türk Siyasetinde Kadınlar: Çok Oluyoruz!* (1. Baskı), Ankara: USAK Yayınları
- Aziz, A.** (2007). *Siyasal İletişim* (Genişletilmiş 4. Basım), Ankara: Nobel Yayın
- Beauvoir, S.** (1993). *Bağımsızlığa Doğru* (5. Baskı), İstanbul: Payel Yayınevi
- Biber, A.** (2003). *Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar* (1. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Cansun, Ş.** (2013). *AKP – CHP – Kadınlar* (1. Baskı), İstanbul: XII Levha
- Chomsky, N.** (1995). *Demokrasi: Gerçek ve Hayal* (C. Cerit, Çev.) (1. Basım), İstanbul: Pınar Yayınları
- Cornell, R.W.** (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (2. Baskı), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çaha, Ö.** (2010). *Sivil Kadın* (Genişletilmiş 2. Baskı), Ankara: Savaş Yayınevi
- Çaha, Ö.** (1996). *Sivil Kadın, Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın* (1. Baskı), Ankara: Vadi Yayınları
- Çalışlar, O. & Uçkan, G.** (1997). *Kadınların İsveç'i* (1. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi
- Çankaya, E.** (2015). *Siyasal İletişim Dünyada ve Türkiye'de* (1. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi
- Dahl, R. A.** (2015). *Demokrasi Üzerine* (B. Kadioğlu, Çev.) (3. Baskı), Ankara: Phoenix Yayınevi
- Demir, Z.** (2015). *Türkiye'de Kadın ve Siyaset* (1. Baskı), Ankara: Kadim Yayınları
- Evans, T.** (2001). *If democracy, then human rights?* (Third World Quarterly), İngiltere (Oxfordshire): Taylor&Francis LTD.
- Əmrahov, M.** (2009). *XX əsrdə Azərbaycan'da milli-azadlıq hərəkatı*, Bakü: ADPU Yayınevi
- Giddens, A.** (2000). *Sosyoloji* (Hüseyi Özel, Cemal Güzel, Çev.), Ankara, Ayraç Yayınları
- Gözler, K.** (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş* (2. Baskı), Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları
- Hacızadə, H.** (2001). *Demokratiya - Gediləsi Uzun Yol* (1. Baskı), Bakü: Far Centre Yayınevi
- İlkkaracan, P.** (2015). *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik* (E. Salman, Çev.) (5. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları
- Mahmudov, Y.** (2004). *Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti Ensiklopediyası*, (1. Cild), Bakü: Lider Yayınevi

- Okay, A.&A.** (2011). *Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları* (Genişletilmiş 4. Basım), İstanbul: Der Yayınları
- Önal, G.** (1997). *Halkla İlişkiler* (2. Baskı), İstanbul: Türkmen Yayınevi
- Phillips, A.** (2011). *Demokrasinin Cinsiyeti* (A. Türker, Çev.) (2. Basım), İstanbul: Metis Yayınları
- Rousseau, J. J.** (1969). *Toplum Sözleşmesi* (V. Günyol, Çev.) (1. Baskı), İstanbul: Çan Yayınları
- Sezgin, M.** (2007). *Halkla İlişkiler* (1. Basım), Konya: Yüce Medya Yayınları
- Stoller, R.** (1994). *Sex and Gender*, London, Karnac Books.
- Taşkın, Y.** (2014). *Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler* (1. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları
- Tekeli, Ş.** (1988). *Kadınlar İçin* (1. Baskı), İstanbul: Alan Yayıncılık
- Touraine, A.** (1997). *Demokrasi Nedir?* (O. Kunal, Çev.) (1. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Tunaya, Z. T.** (1975). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, İstanbul: İstanbul Yayınevi
- Wedel, H.** (2013). *Siyaset ve Cinsiyet* (C. Kurultay, Çev.) (2. Basım), İstanbul: Metis Yayınları
- Yaraman, A.** (2015). *Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili: Dişiliksiz Siyaset* (2. Basım), İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Makaleler:

- Akandere, Osman**, “1946 Genel Seçimleri ve Sonuçları Üzerinde İktidar ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar II”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt 26, Sayı: 76
- Derdiyok, Bilge** 2014, “*Yerel Seçimlerde Kadın Adayların Görünmezliği Sorunu*”, Dış Politika Araştırmaları Merkezi, TÜRKSAM
- Elçik, Gülnur** 2015, “Seçim Beyannamelerinde “Kadınlarımız/Kadınlarla/Kadınlar Olarak”, Bianet Portalı
- Əliyeva, Aytən**, 2012 “Qadın hüquqları, müasirlik və Azərbaycan reallığı – Araşdırma” Modern.az saytı
- Gökçe A., Fuat** 2013, “*Siyasi Partilerde Parti İçi Demokrasi ve Disiplin Algısı: Türkiye*”, Gaziantep Üniversitesi, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Sayı: 9.
- Haytoğlu, Ercan** 1997, “Türkiye’de demokratikleşme süreci ve 1945’te çok partili siyasi hayata geçişin nedenleri (1908-1945)”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
- İsmayıl, Shahla** 2017, “*Fragment from the Regional study on women political representation in the Eastern Partnership countries*”, Council of Europe handbook.
- Karaaslan, Figen** 2013, “*Demokratik Rejimlerin Vazgeçilmezi: Sivil Toplum Örgütleri*”, İndigo Dergisi, Sayı: 94.
- Mencütek, Ş. Zeynep** 2013, “*Kadın, Siyaset ve Demokrasi*”, KADEM Derneği
- Okubay, Z. Doruk**, “*Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri*”, Tasam Siyasal İletişim Enstitüsü
- Tosun, G. Erdoğan** 2000, “*Sivil Toplum Örgütleri İçinde Katılım ve Örgüt İçi Demokrasi*”, Birikim Dergisi, Sayı: 130.
- Tosun, Hüseyin** 2002, “*Türkiye’de Demokrasinin Gelişim Sürecine Genel Bir Bakış*”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt XVIII, Sayı: 52

- Tunç, Hasan** 2008, “*Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XII, Sayı: 1-2
- Türk, S. Hikmet** 2006, “*Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih*”, Bilkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
- Yavaşgel, Emine** 2004, “*Demokratik Toplumlarda Seçim ve Temsil*, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi
- Yüce, M.** “*Türkiye’deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve İktidar Yapıları*, Siyasal İletişim Enstitüsü

Tezler:

- Aliyev Tariyel** 2016, “*Azerbaycan’da Seçim Sistemi*”,Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Babayeva Zuriya** 2014, “*Azerbaycan Siyasi Sistemi ve Yeni Azerbaycan Partisi*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekcan Umud** 2005, “*Demokrasi kuramları açısından türk Demokrasisine ilişkin bir inceleme*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Çadır, M.** (2011). “*Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasal Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Gurubu Bulunan Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği)*”, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, KSGM, Ankara.
- Menteşe Sabit** 2014, “*Siyasette Kadının Yeri Ve Önemine İlişkin Bir Araştırma: Tunceli İl Örneği*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
- Oruç Tülay** 2013, “*Yerel Siyasette Temsil Ve Katılım: Kadın Aktörler*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk, Perihan** 2010, “*Kadın ve Siyaset Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Bursa’da AKP ve CHP Kadın Kolları*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sivri Tuğba** 2014, “*Türkiye’de Muhafazakar Kadınların Hareketliliği: 24. Dönem AKP Kadın Milletvekilleri Örneği*”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Rapor:

- 2011, *Siyasette Kadın Temsili Araştırması Raporu*, KONDA Yayını
- 2016, *Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu*, Dünya Ekonomik Forumu Yayını
- 2014, *Kadınlar Parlamentoda: son 20 yıl İncelemesi*, Parlamentolararası Birlik Yayını
- 2015, *2015’te Kadınlar Parlamentoda İncelemesi*, Parlamentolararası Birlik Yayını

İnternet Kaynakları:

- Url-1** <<http://www.akparti.org.tr/kadinkollari/milletvekilleri>>, alındığı tarih: 05.11.2016
- Url-2** <<https://rasthaber.com/siyasal-yonetim-bicimleri-devlet-yonetim-sekilleri/>>, alındığı tarih: 19.11.2016
- Url-3** <<http://www.bilgilersitesi.com/kisaca-demokrasi-tarihi-demokrasinin-tarihcesi-ve-zaman-icinde-gelisimi-hakkinda-bilgi.html>>, alındığı tarih: 19.11.2016

- Url-4** <<http://www.demokrasidebirlik.org.tr/sdetay.asp?did=177,515,a&title=demokrasinin-tarihcesi-ve-demokrasi-modelleri>>, alındığı tarih: 19.11.2016
- Url-5** <<http://www.sosyalbilge.com/index.php/demokrasi-seruveni/296-demokrasinin-tarihi-gelisimi>>, alındığı tarih: 20.11.2016
- Url-6** <<http://bianet.org/biamag/siyaset/169028-secimler-ve-mesruiyet>>, alındığı tarih: 20.11.2016
- Url-7** <http://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/seda_kaya_guler/2014/03/17/kadinlara-oy-hakki>, alındığı tarih: 20.11.2016
- Url-8** <<http://www.alierenay.com/14730/bora/kadinlarimiza-gec-de-olsa-borcumuzu-oduyoruz.html>>, alındığı tarih: 20.11.2016
- Url-9** <<http://bianet.org/biamag/toplum/153521-demokrasi-matematigi-kamuoyu-arastirmalari-ve-secimler>>, alındığı tarih: 10.11.2016
- Url-10** <<https://pahoo.az/qadinlarin-secki-huquqlari-ugrun-da-tarixi-mubarizesi/>>, alındığı tarih: 30.11.2016
- Url-11** <<http://kadinrastirmalari.kadem.org.tr/kadinlarin-siyasete-katilimi-ve-katilimi-artirmaya-yonelik-stratejiler>>, alındığı tarih: 30.11.2016
- Url-12** <<http://www.sultanbeylieso.org.tr/ahilik/demokrasi-ve-sivil-toplum>>, alındığı tarih: 02.12.2016
- Url-13** <<http://blog.milliyet.com.tr/demokrasi--iletisim-ve-kuresellesme/Blog/?BlogNo=205694>>, alındığı tarih: 02.12.2016
- Url-14** <<http://sahipkiran.org/2013/04/30/demokrasi-sivil-toplum-iliskisi/%20.%20http://www.antakyagazetesi.com/Y1366-demokrasi-sandiktan-ibaret-degildir.html>>, alındığı tarih: 03.12.2016
- Url-15** <<http://www.importantindia.com/16621/functions-of-political-parties-in-democracy/>>, alındığı tarih: 03.12.2016
- Url-16** <<http://mtlksnklc.blogcu.com/turk-demokrasisinin-gelisim-surecine-genel-bakis/10526955>>, alındığı tarih: 20.11.2016
- Url-17** <http://www.azerbaijan.az/portal/StatePower/LegislativePower/legislativePower_01_a.html>, alındığı tarih: 03.12.2016
- Url-18** <<http://www.meclis.gov.az/?/az/content/13/>>, alındığı tarih: 04.12.2016
- Url-19** <<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/political-campaign/>>, alındığı tarih: 23.01.2017
- Url-20** <<https://www.britannica.com/topic/woman-suffrage>>, alındığı tarih: 23.01.2017
- Url-21** <<http://www.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures>>, alındığı tarih: 23.01.2017
- Url-22** <<http://www.mfa.gov.az/content/111>>, alındığı tarih: 29.01.2017
- Url-23** <<http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>>, alındığı tarih: 09.04.2017
- Url-24** <<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=354662>>, alındığı tarih: 03.04.2017
- Url-25** <<http://www.un.org/en/member-states/index.html>>, alındığı tarih: 25.09.2016
- Url-26** <<http://www.history.com/topics/ancient-history/ancient-greece-democracy>>, alındığı tarih: 25.09.2016
- Url-27** <<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>>, alındığı tarih: 26.09.2016
- Url-28** <<https://www.opendemocracy.net/od-russia/maddad-mammadov/democracy-in-azerbaijan-25-years-later,%20https://www.opendemocracy.net/od->

- russia/dominika-bychawska-siniarska/azerbaijan-s-unconstitutional-future>*, alındığı tarih: 05.10.2016
- Url-29**<<https://www.pacificu.edu/about-us/news-events/four-waves-feminism>>, alındığı tarih: 06.10.2016
- Url-30**<<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>>, alındığı tarih: 06.10.2016
- Url-31**<http://www.azerbaijan.az/portal/StatePower/Committee/committeeConcern_e.html#top>, alındığı tarih: 10.10.2016
- Url-32**<<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/rakamlarla-turkiyede-kadin-olmak>>, alındığı tarih: 11.10.2016
- Url-33**<<http://www.e-qanun.az/framework/4078>>, alındığı tarih: 12.10.2016
- Url-34**<<https://epthinktank.eu/2012/10/04/quotas-in-politics/>>, alındığı tarih: 04.04.2017
- Url-35**<https://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html>, alındığı tarih: 02.04.2017
- Url-36**<<http://www.ipu.org/press-e/pressrelease201503051.htm>>, alındığı tarih: 03.04.2017
- Url-37**<http://www.gender.cawater-info.net/knowledge_base/rubricator/feminism_e.htm>, alındığı tarih: 07.04.2017
- Url-38**<<http://www.unfpa.org/resources/human-rights-women>>, alındığı tarih: 08.04.2017
- Url-39**<<https://www.nwhm.org/education-resources/history/woman-suffrage-timeline>>, alındığı tarih: 12.04.2017
- Url-40**<<http://www.stuffmomnevertoldyou.com/blogs/the-man-who-coined-feminism.htm>>, alındığı tarih: 21.04.2017
- Url-41**<<http://www.ipu.org/wmn-e/suffrage.htm>>, alındığı tarih: 13.03.2017
- Url-42**<<http://www.siyasaliletisim.org/sie-modul/304-secim-sistemleri.html>>, alındığı tarih: 19.03.2017



EKLER

EK 1: Kota uygulayan ülkeler

**Bir veya daha fazla siyasi parti kadın adayların sayısını artırmak için gönüllü olarak onaylamıştır*

***Yasallaştırılmış aday kota*

****yasallaştırılmış ve gönüllü kota*

#kadınlar için ayrılmış koltuk

Kaynak: Inter Parliamentary Union



EK 2: Ülkelere göre kadınların oy hakkına sahip olma yılları

<i>Ülke</i>	<i>Yıl</i>	<i>Ülke</i>	<i>Yıl</i>
ABŞ Wyoming eyaleti	1890	Kuzey Kore	1948
Yeni Zelanda	1893	Belçika	1948
Avustralya	1902	Şili	1949
Finlanda	1906	Hindistan	1949
Norveç	1915	Suriye	1949
Danimarka	1915	Nepal	1951
Norveç	1915	Boliviya	1952
İzlanda	1915	Yunanistan	1952
Kanada (Quebec bölgesi 1940)	1917	Tayvan	1953
SSCB	1917	Meksika	1953
Azerbaycan	1918	Kolombiya	1954
Avusturya	1919	Gana	1955
Çekoslovakya	1919	Peru	1955
Lüksemburg	1919	Kamerun	1956
Polonya	1919	Kongo	1956
Almanya	1919	Madagaskar	1956
ABD	1920	Nijer	1956
İsveç	1920	Senegal	1956
İrlanda	1922	Mısır	1956
Moğolistan	1924	Pakistan	1956
İngiltere	1928	Lübnan	1957
Ekvator	1929	Cezayir	1958
Güney Afrika*	1930	Somali	1958
İspanya	1931	Arnavutluk	1958
Brezilya	1932	Fas	1959
Uruguay	1932	Tunus	1959
Tayland	1932	Kıbrıs	1959
Türkiye	1934	Nijerya	1960
Küba	1942	Ruanda	1961
Dominik Cumhuriyeti	1942	Sri Lanka	1961
Fransa	1944	Paraguay	1961
Endonezya	1945	Kenya	1963
Japonya	1945	İran	1963
Macaristan	1945	Afganistan	1964
İtalya	1945	Singapur	1965
Liberya	1946	Yemen	1967
Panama	1946	İsviçre	1968
Romanya	1946	Bangladeş	1972
Yugoslavya	1946	Ürdün	1974
Arjantin	1947	Portekiz	1976
Venezuela	1947	İraq	1980
Çin	1947	Katar	1999

Filipinler	1947	Umman	2003
Vietnam	1947	Birleşik Arap Emirlikleri	2006
Bulgaristan	1947	Sudi Arabistan	2015
Malta	1947		
İsrail	1948		
Güney Kore	1948		

*Güney Afrika'da beyaz kadınlar 1933'de, siyah kadınlar ise 1993'te oy hakkını elde etmişlerdir.

Kaynak: <http://www.ipu.org/wmn-e/suffrage.htm>



EK 3: Ülkelere göre Ulusal Parlamentolarda kadınların temsil oranı

DÜNYA SINIFLANDIRMASI									
Sıra	Ülke	Tek meclisli parlamento				Ayan Meclisi veya Senato			
		Seçimler	Koltuk *	Kadınlar	% K	Seçimler	Koltuk *	Kadınlar	% K
1	Ruanda	16.09.2013	80	49	61.3 %	26.09.2011	26	10	38.5 %
2	Bolivya	12.10.2014	130	69	53.1 %	12.10.2014	36	17	47.2 %
3	Küba	03.02.2013	612	299	48.9 %	---	---	---	---
4	İzlanda	29.10.2016	63	30	47.6 %	---	---	---	---
5	Nikaragua	06.11.2016	92	42	45.7 %	---	---	---	---
6	İsveç	14.09.2014	349	152	43.6 %	---	---	---	---
7	Senegal	01.07.2012	150	64	42.7 %	---	---	---	---
8	Meksika	07.06.2015	500	213	42.6 %	01.07.2012	128	47	36.7 %
9	Finlanda	19.04.2015	200	84	42.0 %	---	---	---	---
"	Güney Afrika ¹	07.05.2014	398	167	42.0 %	21.05.2014	54	19	35.2 %
11	Ekvador	17.02.2013	137	57	41.6 %	---	---	---	---
12	Namibya	29.11.2014	104	43	41.3 %	08.12.2015	42	10	23.8 %
13	Mozambik	15.10.2014	250	99	39.6 %	---	---	---	---
"	Norveç	09.09.2013	169	67	39.6 %	---	---	---	---
15	İspanya	26.06.2016	350	137	39.1 %	26.06.2016	266	101	38.0 %
16	Arjantin	25.10.2015	257	100	38.9 %	25.10.2015	72	30	41.7 %
17	Etiyopya	24.05.2015	547	212	38.8 %	05.10.2015	153	49	32.0 %
18	Timor-Leste	07.07.2012	65	25	38.5 %	---	---	---	---
19	Angola	31.08.2012	220	84	38.2 %	---	---	---	---
20	Belçika	25.05.2014	150	57	38.0 %	03.07.2014	60	30	50.0 %
"	Hollanda	12.09.2012	150	57	38.0 %	26.05.2015	75	26	34.7 %
22	Danimarka	18.06.201	179	67	37.4	---	---	---	---

		5			%				
23	Almanya	22.09.2013	630	233	37.0 %	N.A.	69	27	39.1 %
24	Slovenya	13.07.2014	90	33	36.7 %	20.11.2012	40	3	7.5%
25	Burundi	29.06.2015	121	44	36.4 %	24.07.2015	43	18	41.9 %
26	Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti	25.10.2015	393	143	36.4 %	---	---	---	---
27	Kosta Rika	02.02.2014	57	20	35.1 %	---	---	---	---
28	Portekiz	04.10.2015	230	80	34.8 %	---	---	---	---
29	Belarusya	11.09.2016	110	38	34.5 %	30.08.2012	56	17	30.4 %
30	Sırbistan	24.04.2016	250	86	34.4 %	---	---	---	---
31	Uganda	18.02.2016	449	154	34.3 %	---	---	---	---
32	Yeni Zelanda	20.09.2014	120	41	34.2 %	---	---	---	---
33	Grenada	19.02.2013	15	5	33.3 %	27.03.2013	13	2	15.4 %
34	Zimbabve	31.07.2013	270	88	32.6 %	31.07.2013	80	38	47.5 %
35	İsviçre	18.10.2015	200	65	32.5 %	23.10.2011	46	7	15.2 %
36	Andorra	01.03.2015	28	9	32.1 %	---	---	---	---
"	El Salvador	01.03.2015	84	27	32.1 %	---	---	---	---
38	Guyana	11.05.2015	69	22	31.9 %	---	---	---	---
39	Makedonya Cumhuriyeti	11.12.2016	120	38	31.7 %	---	---	---	---
40	Cezayir	10.05.2012	462	146	31.6 %	29.12.2015	143	10	7.0%
41	Tunis	26.10.2014	217	68	31.3 %	---	---	---	---
42	Kamerun	30.09.2013	180	56	31.1 %	14.04.2013	100	20	20.0 %
43	İtalya	24.02.2013	630	195	31.0 %	24.02.2013	320	91	28.4 %
"	Trinidad and Tobago	07.09.2015	42	13	31.0 %	23.09.2015	31	9	29.0 %
45	Avusturya	29.09.2013	183	56	30.6 %	N.A.	61	19	31.1 %
46	Sudan	13.04.201	426	130	30.5	01.06.201	54	19	35.2

		5		%	5			%	
47	Büyük Britanya	07.05.2015	650	195	30.0 %	N.A.	809	209	25.8 %
48	Nepal	19.11.2013	595	176	29.6 %	---	---	---	---
49	Filipinler	09.05.2016	292	86	29.5 %	09.05.2016	24	6	25.0 %
50	Avusturalya	02.07.2016	150	43	28.7 %	02.07.2016	76	31	40.8 %
51	Güney Sudan	04.08.2016	383	109	28.5 %	05.08.2011	50	6	12.0 %
52	Lüksemburg	20.10.2013	60	17	28.3 %	---	---	---	---
53	Polonya	25.10.2015	460	129	28.0 %	25.10.2015	100	14	14.0 %
54	Afganistan	18.09.2010	249	69	27.7 %	10.01.2015	68	21	30.9 %
"	Peru	10.04.2016	130	36	27.7 %	---	---	---	---
56	İsrail	17.03.2015	120	33	27.5 %	---	---	---	---
"	Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti	20.03.2016	149	41	27.5 %	---	---	---	---
58	Kazakistan	20.03.2016	107	29	27.1 %	01.10.2014	47	3	6.4%
59	Dominik Cumhuriyeti	15.05.2016	190	51	26.8 %	15.05.2016	32	3	9.4%
60	Estonya	01.03.2015	101	27	26.7 %	---	---	---	---
"	Vietnam	22.05.2016	494	132	26.7 %	---	---	---	---
62	Kanada	19.10.2015	335	88	26.3 %	N.A.	100	43	43.0 %
63	Fransa	10.06.2012	577	149	25.8 %	28.09.2014	348	95	27.3 %
"	Honduras	24.11.2013	128	33	25.8 %	---	---	---	---
"	Türkmenistan	15.12.2013	124	32	25.8 %	---	---	---	---
66	Surinam	24.05.2015	51	13	25.5 %	---	---	---	---
67	Irak	30.04.2014	328	83	25.3 %	---	---	---	---
68	Moritanya	23.11.2013	147	37	25.2 %	08.11.2009	56	8	14.3 %
69	Dominika	08.12.2014	32	8	25.0 %	---	---	---	---

"	Lesoto	28.02.2015	120	30	25.0 %	26.03.2015	33	8	24.2 %
71	Somali	23.10.2016	264	64	24.2 %	N.A.	53	12	22.6 %
72	Ekvator Ginesi	26.05.2013	100	24	24.0 %	26.05.2013	70	11	15.7 %
73	Singapur	11.09.2015	101	24	23.8 %	---	---	---	---
74	Çin	05.03.2013	2949	699	23.7 %	---	---	---	---
75	Cabo Verde	20.03.2016	72	17	23.6 %	---	---	---	---
76	Karadağ	16.10.2016	81	19	23.5 %	---	---	---	---
77	San Marino	20.11.2016	60	14	23.3 %	---	---	---	---
78	Arnavutluk	23.06.2013	140	32	22.9 %	---	---	---	---
79	Moldova Cumhuriyeti	30.11.2014	101	23	22.8 %	---	---	---	---
80	İrlanda	26.02.2016	158	35	22.2 %	25.04.2016	60	18	30.0 %
"	Venezüela (Bolivarcı Cumhuriyeti)	06.12.2015	167	37	22.2 %	---	---	---	---
82	Eritre	01.02.1994	150	33	22.0 %	---	---	---	---
83	Gine	28.09.2013	114	25	21.9 %	---	---	---	---
84	Bosna Hersek	12.10.2014	42	9	21.4 %	29.01.2015	15	2	13.3 %
85	Litvanya	09.10.2016	141	30	21.3 %	---	---	---	---
86	Seysel Adaları	08.09.2016	33	7	21.2 %	---	---	---	---
87	Monako	10.02.2013	24	5	20.8 %	---	---	---	---
88	Romanya	11.12.2016	329	68	20.7 %	11.12.2016	136	20	14.7 %
89	Pakistan	11.05.2013	340	70	20.6 %	05.03.2015	104	19	18.3 %
90	Morokko	07.10.2016	395	81	20.5 %	02.10.2015	120	14	11.7 %
91	Bangladeş	05.01.2014	350	71	20.3 %	---	---	---	---
92	Kamboçya	28.07.2013	123	25	20.3 %	29.01.2012	61	9	14.8 %
93	Uruguay	26.10.2014	99	20	20.2 %	26.10.2014	31	9	29.0 %

94	Çek Cumhuriyeti	25.10.2013	200	40	20.0 %	07.10.2016	80	15	18.8 %
95	Slovakya	05.03.2016	150	30	20.0 %	---	---	---	---
96	Birleşik Arap Emirlikleri	24.09.2011	40	8	20.0 %	---	---	---	---
97	Hırvatistan	11.09.2016	151	30	19.9 %	---	---	---	---
98	Suudi Arabistan	02.12.2016	151	30	19.9 %	---	---	---	---
99	Endonezya	09.04.2014	560	111	19.8 %	---	---	---	---
100	Kenya	04.03.2013	350	68	19.4 %	04.03.2013	68	18	26.5 %
101	Bulgaristan	05.10.2014	240	46	19.2 %	---	---	---	---
102	Kırgızistan	04.10.2015	120	23	19.2 %	---	---	---	---
103	Madagaskar	20.12.2013	151	29	19.2 %	29.12.2015	63	13	20.6 %
104	Amerika Birleşik Devletleri	08.11.2016	435	83	19.1 %	08.11.2016	100	21	21.0 %
105	Tacikistan	01.03.2015	63	12	19.0 %	27.03.2015	32	7	21.9 %
106	Kolombiya	09.03.2014	166	31	18.7 %	09.03.2014	102	22	21.6 %
107	Yunanistan	20.09.2015	300	55	18.3 %	---	---	---	---
108	Panama	04.05.2014	71	13	18.3 %	---	---	---	---
109	Sao Tome ve Principe	12.10.2014	55	10	18.2 %	---	---	---	---
110	Zambiya	11.08.2016	167	30	18.0 %	---	---	---	---
111	Kıbrıs	22.05.2016	56	10	17.9 %	---	---	---	---
112	Togo	25.07.2013	91	16	17.6 %	---	---	---	---
113	Jamaika	22.02.2016	63	11	17.5 %	10.03.2016	21	5	23.8 %
114	Gabon	17.12.2011	117	20	17.1 %	13.12.2014	102	18	17.6 %
115	Moğolistan	29.06.2016	76	13	17.1 %	---	---	---	---
116	Nijer	21.02.2016	171	29	17.0 %	---	---	---	---
117	Kore Cumhuriyeti	13.04.2016	300	51	17.0 %	---	---	---	---

118	Azerbaycan	01.11.2015	125	21	16.8 %	---	---	---	---
119	Barbados	21.02.2013	30	5	16.7 %	06.03.2013	21	5	23.8 %
120	Malavi	20.05.2014	192	32	16.7 %	---	---	---	---
121	Saint Lucia	06.06.2016	18	3	16.7 %	05.01.2012	11	3	27.3 %
122	Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti	09.03.2014	687	112	16.3 %	---	---	---	---
123	Fiji	17.09.2014	50	8	16.0 %	---	---	---	---
124	Gürcistan	08.10.2016	150	24	16.0 %	---	---	---	---
125	Letonya	04.10.2014	100	16	16.0 %	---	---	---	---
126	Libya	25.06.2014	188	30	16.0 %	---	---	---	---
127	Üzbekistan	21.12.2014	150	24	16.0 %	13.01.2015	100	17	17.0 %
128	Çili	17.11.2013	120	19	15.8 %	17.11.2013	38	6	15.8 %
129	Rusya	18.09.2016	450	71	15.8 %	N.A.	170	29	17.1 %
130	Ürdün	20.09.2016	130	20	15.4 %	27.09.2016	65	10	15.4 %
131	Mısır	17.10.2015	596	89	14.9 %	---	---	---	---
132	Türkiye	01.11.2015	550	82	14.9 %	---	---	---	---
133	Paraguay	21.04.2013	80	11	13.8 %	21.04.2013	45	9	20.0 %
134	Gine-Bissau	13.04.2014	102	14	13.7 %	---	---	---	---
135	Saint Kitts ve Nevis Federasyonu	16.02.2015	15	2	13.3 %	---	---	---	---
136	Bahamalar	07.05.2012	38	5	13.2 %	23.05.2012	16	4	25.0 %
137	Suriye	13.04.2016	250	33	13.2 %	---	---	---	---
138	Saint Vincent ve Grenadinler	09.12.2015	23	3	13.0 %	---	---	---	---
139	Çad	13.02.2011	188	24	12.8 %	---	---	---	---
140	Gana	07.12.2016	275	35	12.7 %	---	---	---	---

141	Guatemala	06.09.2015	158	20	12.7 %	---	---	---	---
142	Malta	09.03.2013	72	9	12.5 %	---	---	---	---
143	Palau	01.11.2016	16	2	12.5 %	01.11.2016	13	2	15.4 %
144	Sierra Leone Cumhuriyeti	17.11.2012	121	15	12.4 %	---	---	---	---
145	Liberya	11.10.2011	73	9	12.3 %	20.12.2014	30	3	10.0 %
"	Ukrayna	26.10.2014	423	52	12.3 %	---	---	---	---
147	Lihtenştayn	03.02.2013	25	3	12.0 %	---	---	---	---
148	Hindistan	07.04.2014	542	64	11.8 %	21.03.2016	245	27	11.0 %
149	Mauritius Cumhuriyeti	10.12.2014	69	8	11.6 %	---	---	---	---
150	Fildişi Sahilleri	18.12.2016	253	29	11.5 %	---	---	---	---
151	Antigua and Barbuda	12.06.2014	18	2	11.1 %	25.06.2014	17	5	29.4 %
152	Burkina Faso	29.11.2015	127	14	11.0 %	---	---	---	---
153	Cibuti	22.02.2013	65	7	10.8 %	---	---	---	---
154	Brezilya	05.10.2014	513	55	10.7 %	05.10.2014	81	12	14.8 %
155	Nauru	09.07.2016	19	2	10.5 %	---	---	---	---
156	Malezya	05.05.2013	222	23	10.4 %	N.A.	68	15	22.1 %
157	Myanmar	08.11.2015	433	44	10.2 %	08.11.2015	221	23	10.4 %
158	Macaristan	06.04.2014	199	20	10.1 %	---	---	---	---
159	Samoa	04.03.2016	50	5	10.0 %	---	---	---	---
160	Ermenistan	06.05.2012	131	13	9.9%	---	---	---	---
161	Botsvana	24.10.2014	63	6	9.5%	---	---	---	---
162	Gambiya	29.03.2012	53	5	9.4%	---	---	---	---
163	Japonya	14.12.2014	475	44	9.3%	10.07.2016	242	50	20.7 %
164	Brunei	05.03.2016	33	3	9.1%	---	---	---	---
165	Marsal	16.11.201	33	3	9.1%	---	---	---	---

	Adaları	5							
166	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	28.11.2011	492	44	8.9%	19.01.2007	108	5	4.6%
167	Mali	24.11.2013	147	13	8.8%	---	---	---	---
168	Orta Afrika Cumhuriyeti	14.02.2016	140	12	8.6%	---	---	---	---
169	Butan	13.07.2013	47	4	8.5%	23.04.2013	25	2	8.0%
170	Bahreyn	22.11.2014	40	3	7.5%	07.12.2014	40	9	22.5%
171	Kongo	15.07.2012	136	10	7.4%	12.10.2014	72	14	19.4%
172	Benin	26.04.2015	83	6	7.2%	---	---	---	---
173	Tuvalu	31.03.2015	15	1	6.7%	---	---	---	---
174	Kiribati	30.12.2015	46	3	6.5%	---	---	---	---
175	Svaziland	20.09.2013	65	4	6.2%	30.10.2013	30	10	33.3%
176	Komorlar	25.01.2015	33	2	6.1%	---	---	---	---
177	İran	26.02.2016	289	17	5.9%	---	---	---	---
178	Maldivler	22.03.2014	85	5	5.9%	---	---	---	---
179	Srilanka	17.08.2015	225	13	5.8%	---	---	---	---
180	Nijerya	28.03.2015	360	20	5.6%	28.03.2015	108	7	6.5%
181	Tayland	07.08.2014	247	12	4.9%	---	---	---	---
182	Tonga	27.11.2014	26	1	3.8%	---	---	---	---
183	Belize	07.03.2012	32	1	3.1%	21.03.2012	13	4	30.8%
184	Kuveyt	26.11.2016	65	2	3.1%	---	---	---	---
185	Lübnan	07.06.2009	128	4	3.1%	---	---	---	---
186	Papua Yeni Gine	23.06.2012	111	3	2.7%	---	---	---	---
187	Haiti	09.08.2015	117	3	2.6%	20.11.2016	22	0	0.0%
188	Solomon Adaları	19.11.2014	50	1	2.0%	---	---	---	---
189	Umman	25.10.201	85	1	1.2%	07.11.201	85	14	16.5%

		5				5			%
190	Mikronezya (Federe Devletleri)	03.03.2015	14	0	0.0%	---	---	---	---
191	Katar	01.07.2013	35	0	0.0%	---	---	---	---
192	Vanuatu	22.01.2016	52	0	0.0%	---	---	---	---
193	Yemen	27.04.2003	275	0	0.0%	28.04.2001	111	2	1.8%

* Rakamlar şu anda Parlamento'da doldurulan koltuk sayısına denk gelmektedir.

Kaynak: http://www.ipu.org/parline-e/reports/2292_E.htm



EK 4: Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları ile gerçekleştirilen mülakat çalışması

1. Kadınlar aktif olarak siyasetin içinde yer almalı mıdır?

Kadınlar siyasetin içinde yer almalıdır, kadının olmadığı hiç bir yerde başarılı olunmuyor. Türkiye`de yapılan siyasette ana kademe kadın kolları ve gençlik kolları olarak bölünmüşler. Ama ana kademe erkeklerin oluşturduğu teşkilatın vasfı bile ana, yani kadın bir annelik sıfatından oluşuyor. Bu nedenle, kadınlar siyasette aktif olarak yer almalıdır. Kadın kolları Necmettin Erbakan döneminden başlamıştır, o dönemden bugüne kadınlar aktif olarak siyasetin içinde yer almaya başlamıştır ve kadın kolları ile birlikte partiler de güçlenmeye başlamıştır. Cumhurbaşkanı R.T.Erdoğan da her konuşmasında öncelikle Kadın Kolları'na teşekkür eder. Kadınsız hiç bir kapı çalınmaz. Seçmenlerle görüşmelere gidildiğinde, ev sohbetlerinde kadın ile gidilen her kapı insanlara açıktır. Çünkü evlerde olanlar genelde kadınlar oluyor. Böylece sohbetler daha samimi oluyor. Yani kadın sadece siyasetin değil, her alanda, iş hayatının da içinde olmalıdır.

2. Sizce kadınlar siyasete yeterince ilgi gösteriyorlar mı ?

Aslında çok fazla ilgi göstermiyorlar. Bizim teşkilatlarımız kuvvetli, yani bir ilçe teşkilatında, her mahallede en az 11 kişinin olması gerekiyor. Bizim bir çok mahallede 11'in üstünde kişi var. Ama biz bu kişilere nasıl ulaşıyoruz: gittiğimiz yerlerde, ziyaretlerde görüştüğümüz insanlar bize katılıyorlar, “biz de bu işi yapabiliriz, sizin yaptığınız iş çok güzel” diyerek bize katılıyorlar. Yani biz sadece siyaset ile ilgili insanlarla görüşmüyoruz, aynı zamanda sosyal çevre ediniyoruz, devletimiz ve partimizin işleri hakkında insanlara bilgi veriyoruz, sosyal bilgilendirme yapıyoruz. İnsanlar bazen biraz ürküyorlar siyaset deyince. Birazda kadınlar “bana ne”ci olmuşlar açıkcası. Yani “bana ne, nasıl olsa siyaseti yapanlar var” diye. Kadınlar siyasette az ama, giderek daha fazla artıyor. Sayımızın artmasını, özellikle genç kızlarımızın siyasete katılmasını istiyoruz ve bunun için çok çalışıyoruz. Çünkü gençler daha fazla siyasete zaman ayırabilirler ve daha çok siyasetin içinde yer alabilirler.

3. Kadınların siyasette ortak sorunları nelerdir?

Genellikle türk toplumunda erkek egemenlik olduğu için kadınlar geri planda kalıyor. Örneğin her ne kadar Kadın Kolları olarak işler yapsak bile, bazen erkekler bizim başarımızı kendi başarıları gibi gösteriyorlar, yani bizim başarımızın üstüne yatıyorlar. Kadınlar siyasete gerçekten zorluklara katlanarak gelebiliyorlar. Diğer bir sorun kadınların bir birleriyle rekabet etmesidir. Örneğin kadınlar erkeklerle rekabet edip büyümek ve üst kademeye yükselmek yerine, birbirleriyle yarışıyorlar, buna kıskançlık da denebilir. Diğer bir mesele, kadın duygusal düşünüyor, mesela, çok önemli, katı alınacak kararlarda katı olamıyor, belkide vicdan duygusu kadınlarda çok fazla olduğu için önyargılı olabiliyorlar. Tüm bunlar kadınların siyasetteki ortak sorunlarıdır.

4. Parlamentodaki kadın milletvekili sayısını yeterli buluyor musunuz?

TBMM'deki kadın milletvekili sayısı yeterli değil, ancak Ak Parti'li milletvekillerin sayısı artmıştır, hele ki şimdi 600 milletvekili olacak, bununla kıyaslandığında kadın milletvekili sayısı yeterli değil. Ama giderek bu sayı artacaktır. Ak Parti'ye göre, sadece milletvekili değil, bakanlık seviyesinde de kadınların sayısı çok düşük, sadece 1 kadın bakan var, ama giderek bu sayı artacaktır, başkanlık sistemi geldiğinde de kadın yardımcılarının da olacağına inanıyoruz.

5. AK Partinin kadın hakları konusunda yaptıklarını yeterli buluyor musunuz?

Kadın hakları konusunda Ak Parti olarak çok işler yaptık ve hala yapmaya devam ediyoruz. Tabiki bu yeterli değil ve yapılması gereken daha çok işler var, özellikle Türkiye'de kadına yönelik şiddet çok var ve hala bu durum, ne yazık ki, önlenemiyor. Kadınların şiddete maruz kalmaması ve öldürülmemesi için Ak Parti olarak işler yapmaya devam edeceğiz, hatta şiddetin önlenmesi için daha ağır ceza ve yaptırımlar uygulanırsa, kadına şiddetin son bulacağına inanıyoruz ve bu konuda çalışmalarımıza devam ediyoruz.

6. AK Parti kadınların siyasette yer almasına nasıl yaklaşmaktadır?

Zaten Kadın Kolları'nın aktif olarak çalışması Ak Parti ile başlamıştır. Özellikle referandumdan sonra Kadın Kolları üyeliğine çok başvurular olmuştur. Ak Parti

de her zaman kadınların yanında yer almakta ve onların siyasete katılmasını desteklemektedir.

7. AK Parti olarak kadınların siyasette yer alması için ne gibi çalışmalar ve etkinlikler yaptınız?

Rutin çalışmalar oluyor: ev ziyaretleri yapılmaktadır. Seçim dönemleri dışında insanlarla görüşmeler yapılıyor, gençleri ve kadınları bilinçlendirme görüşmeleri, Ramazan etkinlikleri kapsamında insanlarla görüşmeler ve sosyal yardımlar yapılmaktadır. Örneğin Ramazan döneminde “Çat kapı gönül sofraları” var, kendi aramızda topladığımız veya biriktirdiğimiz erkeklerden insanlara, özellikle fakir insanlara yardım ediyoruz. Bu gibi çalışmalarla gittiğimiz yerden ev kadınları da bizlere katılıyor ve böylece sıralarımız genişliyor.

8. Bu çalışmaları yaparken görüştüğünüz kadınların tepkileri ne yönde oldu?

Genel olarak olumlu tepkiler alıyoruz. Ama bazen ilk başta kadınlardan olumsuz tepkiler de aldığımız oluyor; “sizin hiç işiniz yok mu, hiç eviniz, aileniz yok mu?” diye tepki verenler de oluyor. Ancak, yaptığımız işleri anlattığımızda ve insanları bilinçlendirdiğimizde olumsuz tepkiler olumlu yönde değişebiliyor. Örneğin, seçmenlerle görüşmelerde biz ilk önce insanlarla görüşmeye kadın veya erkek veya seçmen olarak değil, insan olarak bakıyoruz. İnsanlarla görüşmelere doğru sanılan yanlışları anlatmak veya onları bilinçlendirmek amacıyla görüşüyoruz.

9. Seçim dönemlerinde yaptığı kampanyalarda AK Parti kadın kimliğini nasıl tanımlamaktadır?

Ak Parti için kadın kavramı çok önemlidir. Bu yüzdendir ki kadınlar arasında en çok sevilen ve tercih edilen parti Ak Parti'dir. Ak Parti her alanda kadınları desteklemektedir. Seçim dönemlerinde Ak Parti kadın adayları topluma tanıtırken, ilk önce onların eğitim durumunu, siyasi geçmişini, bulunduğu yeri, neler yapabilir veya adayın planlarını kamuoyuna anlatmaktadır. Ak Parti ile başörtülü kadınların siyasete katılmasındaki engel ortadan kaldırılmıştır ve bu bir nevi kadınların hak sesi olmuştur.

10. 2015 Genel Seçimleri'nde kadınların seçim kampanyalarına katılımını yeterli buluyor musunuz?

Seçim kampanyalarında kadınların adaylığını ileri sürmesinde başörtü sorunu ortadan kalktığı için, kadınların milletvekilliği adaylığına başvurusunda olumlu yönde bir patlama olmuştur. Adayların çok olmasına rağmen meclise az kadın milletvekili girmiştir, daha öncede belirttiğimiz gibi, erkek egemen toplum ve kadınların duygusallığı bunun önünde bir engel olarak görülebilir.

11. Kadınların seçim sandığına gitme oranlarını yeterli buluyor musunuz?

Kadın seçmen sayısı ise erkek seçmenlerden daha fazla olmuştur. Kadın seçmenlerin katılımı yeterli olarak değerlendirilebilir.

12. Toplumda kadınların AK Partiye bakış açısı ve AK Parti imajı sizce nasıldır?

Genel olarak, kadın seçmenlerin gözünde Ak Parti imajı olumludur ve toplumda olumlu bir şekilde karşılanmaktadır; “Ancak bazen insanlarımız önyargılı olabiliyor. Mesela bazı kesim kendilerini üstün görüyor, onlara göre, birisi Ak Partiliyse, ve hele ki başörtülüyse, bu kadın cahildir gibi önyargılarla karşılaşıyoruz, bazen bu bakış açısını yenmekte çok zorluk çekiyoruz. Ancak iletişimle çözülmeyecek hiç bir sorun yoktur. İnsanlarla konuştuğça, aslında giyim ve parti seçiminin eğitim ve cahillikle ilgisi olmadığı ortaya çıkıyor. Sadece, iletişimi doğru yerde kullanmamız gerekiyor.

EK 5. Yeni Azərbaycan Partisi Kadın Kolları ile gerçekleştirilen mülakat çalışması

1 - Qadınlar aktiv olaraq siyasətdə olmalıdırmı?

Bəli, təbii ki. Biz bunu tarixə nəzər salanda da görürük ki, qadınlar siyasi məkanda çox böyük uğurlar əldə ediblər. Düşünürəm ki, aktiv fəaliyyət göstərməliyik. Qadınların bugün həm dünya siyasətində, həm də ayrı ayrı ölkələrin siyasətində aktiv rol oynamaları çox vacibdir. Bu həm İnsan Haqları baxımından, həm iqtisadi nöqteyi-nəzərdən, həm də sosial baxımdan çox zəruridir.

2 - Sizcə, qadınlar siyasətə kifayət qədər maraq göstərirlərmı?

Təəssüf ki, qadınlar dünyanın hər yerində hələ də siyasətlə məşğul olmaqda çox da maraqlı deyillər. Bunun da bir çox obyektiv və subyektiv səbəbləri vardır. Amma son zamanlarda təhsilin daha da güclənməsi və inkişafı, ictimai rollarının artması qadınların siyasətə marağını əvvəlki illərə nisbətən artırmışdır. YAP 1990-cı illərdən günümüzdə kimi çox zəngin fəaliyyət yolu keçib və xalqın yekdil inamını qazanıb. Biz demirik ki, bu gün heç bir problemlərimiz yoxdur, cüzi çətinliklər, anlaşılmazlıqlar qalır və müəyyən problemlər ucqar regionlarda özünü biruzə verir. Bu da bir mənada ərazinin, regionun adət-ənənəsi, dəyərlərə yanaşması ilə sıx bağlıdır. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, əminliklə deyə bilərəm ki, YAP və Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin birgə əməkdaşlığı çərçivəsində Azərbaycan xanımları üçün özlərini realizə etmələri baxımından münbit şərait yaradılıb. Belə olan halda da, problemlərin öhdəsindən gəlmək elə də çətin məsələ olmur.

3 - Siyasətdə qadınların ortaq problemləri nələrdir, sizcə?

Bəzən çəkingən olmaları, özlərinə tam mənada güvənməmələri və tərəddüd etmələri. Bir çox hallarda isə ümumi cəmiyyətimiz patriarxal olduğu üçün, bir sıra məqamlarda qadınlara etimad göstərilmir və bu, nəticədə ciddi fəsadlar törədir.

4 - Parlamentdə qadın millətvekəllərinin sayı sizi qane edirmi? Sizcə, bu sayı qənaətbəxşdirmi?

Sözsüz ki Əvvəlki illərə nəzər salsaq bu sayın daha az olduğunun şahidi olarıq. Lakin son illər Azərbaycan xanımlarının özlərini ictimai-siyasi həyatda yaxşı mənada göstərmələri və aktiv fəaliyyət göstərmələri heç şübhəsiz, parlamentdə

də qadınların sayının çoxalmasına təsir göstərmişdir. Qadın millətvekili sayı Azərbaycan`da 20%-dir. Düşünürəm ki, gələcək illərdə bu say artan tendensiya ilə davam edəcək. Çünki müasir dövrdə xanımların siyasətə marağı artmaqdadır.

5 Yeni Azərbaycan Partiyasının qadınlarla bağlı gördüyü işlər yetərlidirmi, sizcə?

Yeni Azərbaycan Partiyası yarandığı gündən məqsəd və məramlarını, prinsiplərini rəhbər tutmuş, xanımlara xüsusi diqqət göstərmiş, Qadınlar Şurasını təsis etmişdir. Bu gün ölkə Prezidenti, partiyamızın sədri cənab İlham Əliyev partiyamızın sədr müavini xanım Mehriban Əliyevanı ölkənin birinci vitse-prezidenti təyin etməsi, bir daha göstərdi ki, YAP bu gün ölkədə qadınların fəallığının artırılması siyasətini uğurla tətbiq edir, qarşıya qoyduğu hədəfə çatmışdır.

6 YAP qadınların siyasətdə olmasına necə baxır?

Partiyamızda qadınların cəmiyyətin və hökumətin bütün sahələrində bərabər və ədalətli təmsil olunmaları üçün hər cür imkanlar yaradılmışdır. Bu partiyanın nizamnaməsində də öz əksini tapmışdır. YAP həm qadınların, həm də gənclərin ictimai – siyasi həyatda fəallığının artırılması istiqamətində əməli tədbirlər görür və adekvat nəticəni də əldə edir. Qadınların siyasi fəaliyyətə cəlbi YAP`ın prioritet hesab etdiyi məsələdir. Nəticə etibarilə parlamentdəki siyasi partiyalardan ancaq YAP`dan olan qadınlar təmsil olunur.

7 YAP olaraq qadınların siyasətə gəlməsi üçün nə kimi işlər görmüsünüz?

Qadınlar Şurası olaraq, yerlərdə mütəmadi görüşlər keçirir, onların təhsilli olmaları və təhsillərini daha da inkişaf etdirmələri üçün müəyyən tədbirlər həyata keçiririk. Əslində, biz heç kimi məcburi şəkildə partiyaya üzv olmasını istəmirik və bunu etmirik də. Könüllü olanlara yardım göstəririk ki, özlərini ifadə edə bilsinlər. Siyasətə marağı olanlar onsuz da özləri bu və ya digər şəkildə gəlirlər, fəallıq göstərirlər. Biz sadəcə partiya sədrimizin, ölkə prezidentinin həyata keçirdiyi siyasət haqqında təbliğat işi aparırıq.

8 Bu işlərlə əlaqədar qadınlarla görüşlər keçirirsinizmi, görüşdüyünüz qadınların münasibət və təəssüratları necədir, ümumiyyətlə?

Təbii ki, görüşürük, müxtəlif istiqamətli treninglər, seminarlar, tədbirlər keçiririk. “Qadın saatları” deyə, layihəmiz var. Burada hüquqi və psixoloji yardımlar göstərilir, tibbi müayinələr aparılır. Eləcə də liderlik xüsusiyyətlərinin, nitq qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi baxımından kurslar təşkil edilir. Birmənalı şəkildə müsbət təəssüratlar alırıq. Qadın elə bir varlıqdır ki, çox həssasdır, incə ruhludur. Cəmiyyətin qalxıb-enmələri onları gücləndirir və qadınlar da görən də ki, onlara dəstək verənlər var, daha inamlı olurlar və fəal həyata can atırlar.

9 Seçki zamanı həyata keçirilən təşviqat və təbliğat kampaniyalarında YAP qadın şəxsiyyətini necə ifadə etməkdədir?

Digər sahələrdə olduğu kimi, xanımlarımız burada da olduqca fəaldır. Əvvəlki illərə nəzər salsaq həm namizədlərin sırasında, həm də ümumi seçki prosesi ərəfəsində qadınların sayının ildən ilə artdığını görürük. Bu isə öz növbəsində imkan verir ki, qadınlarımız ictimai-siyasi proseslərdə yaxından iştirak etsinlər. Bilirsiniz, qadınlar bütün məsələlərə daha həssas yanaşdıqları üçün, ki bu, bizim təbiətimizdədir, insanları daha tez inandıra bilir və doğru olanı emosialara qapılmadan çatdırırlar. Bu baxımdan, partiyamız da qadınlara hər zaman, sadəcə təşkilati məsələlərdə deyil, həm də seçki proseslərində geniş imkanlar açır.

10 2015 parlament seçkilərində qadınların iştirakını necə qiymətləndirərdiniz?

Müsbət. əvvəlki illərlə müqayisədə qadınların iştirakında xeyli irəliləyişlər görülür. 2015 parlament seçkiləri bu baxımdan xüsusi təqdirəlayiq bir uğur əldə etmişdir. Qadın namizədlər seçki təbliğat və təşviqat işlərində fəal olmuş və qadınların siyasətə gəlməsində çox yaxşı örnək olmuşdur. Biz YAP Qadınlar Şurası olaraq, seçki zamanı tez-tez tədbirlər və görüşlər təşkil etdik və insanları qadın namizədlərə dəstək olmağa, onlara səs verməyə çağırırdıq. Bu cür işlər görməklə biz qadın namizədlərə dəstək olmağa çalışırırdıq.

11 Qadınların seçkidə iştirakı qənaətbəxş idimi? Deyilsə, sizcə, daha da təsirli ola bilmək üçün nələr edilməlidir?

Xanımların sayı nə qədər çox olsa da, nəticələrə baxanda düşünürük ki, deməli, hardasa, yenə də müəyyən çətinliklər olub. Lakin əvvəlki illərlə müqayisədə sayın çoxluğu və daha fəal inteqrasiya deməyə əsas verir ki, 2015-ci ildə

maksimum nəticə əldə edilmiş və növbəti parlament seçkilərində bu say bir qədər də artacaqdır.

12 Son olaraq, qadınlarla bağlı reallaşdırdığınız fəaliyyətlərin nəticəsində Azərbaycan qadınının YAP'a olan münasibəti və cəmiyyətdəki qadınlara görə, YAP'ın imici necədir, sizcə?

Yeni Azərbaycan Partiyası artıq illərdir ki, bir dəyər halını alıb. Ölkəmizə təntənəli seçki zəfərləri yaşadıb. Birmənalı şəkildə xalqın etimadını qazanıb. 1992-ci ildə təsis edilərkən siyasi müxalifətdə olsa da, xalqın təkidi və sevgisi ilə çox keçmədən iqtidar partiyası olub. Belə bir partiyanın imici isə, heç mübalığəsiz, ən yüksək imicə malik olmaqdır, uğurlara imza atmaqdır. Üzvlərinin yarısının qadın olması isə Azərbaycan qadınının bu dəyərə sevgi ilə sahib çıxmasından xəbər verir.

EK 6: Türkiye'de Kadınların Siyasete Katılımı Hakkında Anket

Soru 1. Yaşınız ve cinsiyetiniz?

Soru 2. Mesleğiniz nedir? Çalıştığınız alan?

Soru 3. Sizce, Türkiye'de kadınlar siyasette yeterince temsil edilmekte midir?

- Evet, yeterince temsil edilmektedir
- Hayır, yeterince temsil edilmemektedir
- %50 / %50 ye
- Bu konuda yorum yapmak istemiyorum

Soru 4. Sizce, kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni veya kadınların siyasal katılımındaki engeller nedir?

- Kadınların yeterli düzeyde ekonomik özgürlüğe sahip olmaması
- Politikanın erkek işi olduğu ile ilgili kalıplaşmış inanç
- Kadınların eğitim düzeyinin yetersiz oluşu
- Kadınların aile sorumlulukları
- Yukardakilerin hepsi

Soru 5. Türkiye TBMM'ne son genel seçimler ne zaman yapılmıştır ve kaç kadın milletvekili seçilmiştir?

- 10 Ağustos 2014 / 100
- 7 Haziran 2015 / 97
- 1 Kasım 2015 / 80
- 16 Nisan 2017 / 87
- Bilmiyorum

Soru 6. Sizce, kadın milletvekilleri kadın haklarını mecliste yeterince savunuyorlar mı?

- Evet, yeterince savunuyorlar
- Hayır, yeterince savunmuyorlar
- Ellerinden geleni yapıyorlar
- %50 - %50 ye
- Bilmiyorum

Soru 7. Sizce, kadınların siyasi katılımını arttırmak için ne yapılmalıdır?

- Kadınların ekonomik özgürlüğünün sağlanması

- Kadınların eğitimine önem verilmesi
- Seçimlerde kota uygulaması
- Kadın Hakları yönünde Sosyal Sorumluluk projeleri gerçekleştirmek
- Kadın şiddetinin önlenmesi için daha sert yasalar kabul edilmelidir
- Siyasal Partiler kadınlara yönelik kampanya ve projeler gerçekleştirmelidir
- Yukarıdakilerin hepsi

Soru 8. Türkiye'de kadınlar hangi tarihte genel seçimlere katılma hakkı elde etmiştir?

- 1923
- 1928
- 1930
- 1934
- 1938

Soru 9. Sizce, Ak Parti kadınların siyasi katılımına yeterince destek vermekte midir?

- Evet, yeterince destek vermektedir
- Hayır, yeterince destek vermemektedir
- %50 - %50 ye
- Cevap vermek istemiyorum
- Bilmiyorum

Soru 10. Son olarak, yorum, soru ve önerileriniz?

EK 7: Azerbaycan'da Kadınların Siyasete Katılımı Hakkında Anket

Soru 1. Yaşınız ve cinsiyetiniz?

Soru 2. Mesleğiniz nedir? Çalıştığınız alan?

Soru 3. Sizce, Azerbaycan'da kadınlar siyasette yeterince temsil edilmekte midir?

- Evet, yeterince temsil edilmektedir
- Hayır, yeterince temsil edilmemektedir
- %50 / %50 ye
- Bu konuda yorum yapmak istemiyorum

Soru 4. Sizce, kadınların siyasete az ilgi göstermesinin nedeni veya kadınların siyasal katılımındaki engeller nedir?

- Kadınların yeterli düzeyde ekonomik özgürlüğe sahip olmaması
- Politikanın erkek işi olduğu ile ilgili kalıplaşmış inanç
- Kadınların eğitim düzeyinin yetersiz oluşu
- Kadınların aile sorumlulukları
- Yukardakilerin hepsi

Soru 5. Azerbaycan Milli Meclisi'ne son genel seçimler ne zaman yapılmıştır ve kaç kadın milletvekili seçilmiştir?

- 7 Kasım 2010 / 21
- 9 Ekim 2013 / 25
- 23 Aralık 2014 / 21
- 1 Kasım 2015 / 20
- Bilmiyorum

Soru 6. Sizce, kadın milletvekilleri kadın haklarını mecliste yeterince savunuyorlar mı?

- Evet, yeterince savunuyorlar
- Hayır, yeterince savunmuyorlar
- Ellerinden geleni yapıyorlar
- %50 - %50 ye
- Bilmiyorum

Soru 7. Sizce, kadınların siyasi katılımını arttırmak için ne yapılmalıdır?

- Kadınların ekonomik özgürlüğünün sağlanması
- Kadınların eğitime önem verilmesi
- Seçimlerde kota uygulaması
- Kadın Hakları yönünde Sosyal Sorumluluk projeleri gerçekleştirmek
- Kadın şiddetinin önlenmesi için daha sert yasalar kabul edilmelidir
- Siyasal Partiler kadınlara yönelik kampanya ve projeler gerçekleştirmelidir
- Yukardakilerin hepsi

Soru 8. Azerbaycan'da kadınlar hangi tarihte genel seçimlere katılma hakkı elde etmiştir?

- 1920
- 1995
- 1991
- 1918
- Bilmiyorum

Soru 9. Sizce, YAP kadınların siyasi katılımına yeterince destek vermekte midir?

- Evet, yeterince destek vermektedir
- Hayır, yeterince destek vermemektedir
- %50 - %50 ye
- Cevap vermek istemiyorum
- Bilmiyorum

Soru 10. Son olarak, yorum, soru ve önerileriniz?

EK 8: Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/06/2018-3239



T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-044-3239
Konu : Ulviyya BABAYEVA'nın Etik Onay Hk.

11/06/2018

Sayın Ulviyya BABAYEVA

Enstitümüz Y1412.140014 numaralı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Ulviyya BABAYEVA'nın "2015 AZERBAYCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE YENİ AZERBAYCAN PARTİSİ ÖRNEĞİ" adlı tez çalışması gereği görüşme sorularını 26.04.2017 tarihli ve 2017/09 sayılı İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyon Kararı ile etik olarak uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Özer KANBULOĞLU
Müdür

11/06/2018 Enstitü Sekreteri
11/06/2018 Müdür Yardımcısı

NESLİHAN KUBAL
Dr.Öğr.Üyesi Çiğdem ÖZARI

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEZE2ULF>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri



EK 9: Ak Parti İzin Belgesi



ADALET VE KALKINMA PARTİSİ EYÜP İLÇE KADIN KOLLARI

Sayı:

Tarih:03.05.2017

Konu: Anket çalışması

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Personel Daire Başkanlığı)

İLGİ: 16/05/2017 tarih ve 54167746-020 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y140014 numaralı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Ulviyya BABAYEVA'nın, "2015 AZERBAYCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE YENİ AZERBAYCAN PARTİSİ ÖRNEĞİ" adlı tez çalışması gereği Ak Parti Kadın Kolları tarafından mülakat çalışması uygun görülmektedir.

MÜJGAN ÇIRTMA
TEŞKİLATLANMA BAŞKANI

EK 10: YAP İzin Belgesi



Azerbaycan Cumhuriyeti YAP Kadın Kolları

Sayı: Tarih:

Konu: Anket çalışması

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Personel Daire Başkanlığı)

İLGİ: 16/05/2017 tarih ve 54167746-020sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Y140014 numaralı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Ulviyya BADAJEVA'nın, "2015 AZERBAJCAN VE TÜRKİYE SEÇİM KAMPANYALARINDA KADIN KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADALET VE KALKINMA PARTİSİ VE YENİ AZERBAJCAN PARTİSİ ÖRNEĞİ" adlı tez çalışması gereği YAP Kadın Kolları tarafından mülakat çalışması uygun görülmektedir.



Allybe Aliyeva

BƏL-İBƏİ prospekti, 13, AZ1000, Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri.
Tələfon: (+994 2) 493 8125, 498 0318, 493 8987
Faks: (+99412) 498 5971



ÖZGEÇMİŞ



Ad-Soyad Ulviyya Babayeva
Doğum Tarihi ve Yeri 15/08/1989,
Barda/Azərbaycan

E-posta : babayeva_u@yahoo.com

Cep Tel: 0 (555) 015 53 38

ÖĞRENİM DURUMU

Lisans 2011, Gence Devlet
Üniversitesi, Yabancı Diller
Fakültesi, İngilizce
Öğretmenliği

Yüksek lisans 2018, İstanbul Aydın
Üniversitesi, Halkla İlişkiler
ve Tanıtım
Anabilim Dalı, Halkla
İlişkiler ve Tanıtım

ÇALIŞMA DURUMU

www.telebe.az
websitesi
Seçimlerin
İzlenmesi ve
Demokrasinin
Tahsili Merkezi
(SMDT)

Editör ve sosyal medya
yöneticisi, 2013-2014
Berde koordinatörü, 2012-
2013

Uluslararası
Avrasya Medya
Merkezi (BAMF)

“Berde Destek Grubu” lideri,
2012-2013

IREX Barda CIC

Yönetici, 2011-2012

Bilgisayar bilgisi

Windows MS-Excel, MS-
Word, Power Point;
Photoshop, Internet

Dil bilgisi

Azerice, İngilizce, Türkçe

